
INCLUZIUNEA TINERILOR AFLAȚI ÎN AFARA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE, FORMARE ȘI OCUPAȚIE PROFESIONALĂ (TINERI NEET)

Studiul sociologic

Chișinău 2017

Recomandat spre publicare de Consiliul științific al INCE la 22 decembrie 2017

Autorii raportului:

Mariana Crîșmaru
Olga Gagauz
Mariana Buciuceanu-Vrabie

Echipa de realizare a cercetărilor în teren:

Inga Chistruga-Sînchevici
Mariana Crîșmaru
Elena Hrușcirov
Tatiana Tabac
Elena Carcea
Svetlana Zaharov
Liliana Cușnir
Vitalie Știrba

Recenzenți:

Vladimir Blajco, dr. hab. în sociologie
Elena Aculai, dr. hab. în economie

Acest raport a fost elaborat de Observatorul de Competențe axat pe Tineri, în cadrul proiectelor „Dezvoltarea afacerilor inovatoare pentru o creștere economică durabilă la nivel local” și finanțat de Guvernul Turciei, implementat de Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și „Consolidarea capacităților instituțiilor naționale în generarea, utilizarea și diseminarea datelor pentru formularea și implementarea politicilor bazate pe drepturi și dovezi” implementat de UNFPA, Fondul ONU pentru Populație în parteneriat cu Consiliul Național al Tineretului din Moldova, cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare.

Toate opiniile aparțin autorilor și nu reflectă poziția oficială a PNUD Moldova, UNFPA, SDC, a Guvernului Turciei sau afiliaților acestora.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Republica Moldova și UNFPA, Fondul ONU pentru Populație

Strada 31 August 1989, 131, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova

© 2017 UNDP, UNFPA, CNTM, INCE

Crîșmaru, Mariana.

Incluziunea tinerilor aflați în afara sistemului de educație, formare și ocupație profesională (tineri NEET) : Studiul sociologic / Mariana Crîșmaru, Olga Gagauz, Mariana Buciuceanu-Vrabie ; echipa de realizare a cercet. în teren : Inga Chistruga-Sînchevici [et al.] ; Consiliul Naț. al Tineretului din Moldova, Fondul ONU, Progr. Națiunilor Unite pentru Dezvoltare [et al.]. – Chișinău : S. n., 2018 (Tipogr. „Foxtrot”). – 102 p. : fig., tab.

Aut. sunt indicați pe vs. f. de tit. – Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Coop., Guvernul Turciei. – 100 ex.

ISBN 978-9975-89-085-4.

374:331.36

C 83

CUPRINS

Introducere	4
Metodologia cercetării	6
Etapele de realizare a cercetării	7
1. TINERII NEET ÎN REPUBLICA MOLDOVA: DIMENSIUNE ȘI CARACTERISTICI STRUCTURALE	10
1.1. Republica Moldova pe fundalul țărilor UE la capitolul tinerii NEET.....	11
1.2. Tinerii NEET inactivi și șomeri	13
1.3. Structura tinerilor NEET după nivelul de educație și statutul familial.....	17
1.4. Aspirațiile tinerilor NEET	19
2. FACTORII DETERMINANȚI AI STATUTULUI NEET ȘI PROBLEME CU CARE SE CONFRUNTĂ TINERII. EXPLORARE ÎN BAZA CERCETĂRII CALITATIVE	21
2.1. Educație – participare, probleme și oportunități.....	21
2.2. Competențele tinerilor NEET	31
2.3. Piața muncii – experiențe, obstacole, oportunități.....	36
2.4. Impactul situației NEET asupra tinerilor	49
2.5. Problemele, grijile și aspirațiile tinerilor	53
2.6. Intenții de emigrare a tinerilor NEET	57
2.7. Factorii determinanți ai statutului NEET și tipologia tinerilor NEET	59
3. PERCEPȚIILE EXPERTILOR ASUPRA TINERILOR NEET ȘI PROBLEMELOR CU CARE SE CONFRUNTĂ	67
3.1. Actori-cheie implicați în incluziunea tinerilor.....	67
3.2. Situația tinerilor pe piața muncii în viziunea experților	74
3.3. Tinerii NEET în viziunea experților	76
3.4. Incluziunea tinerilor NEET în viziunea experților	84
4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	87
Anexa 1. Date socio-demografice despre tinerii NEET intervievați	99
Anexa 2. Lista actorilor-cheie intervievați	101

INTRODUCERE

Accesul tinerilor la educație și ocupare constituie o prioritate și o problemă de mare actualitate pentru Republica Moldova, dat fiind faptul că în continuare există anumite dificultăți ce țin de integrarea tinerilor în sistemul educațional și pe piața forței de muncă, provocând valorificarea scăzută a potențialului uman al tinerilor.

Indicatorii tradiționali prin care se caracterizează forța de muncă și participarea ei în câmpul muncii (rata de activitate, inactivitate, de ocupare și șomaj) nu prezintă informații complete pentru evaluarea gradului de integrare a tinerilor pe piața muncii. Astfel, pentru o mai bună captare a situației tinerilor, în special inactivitatea și vulnerabilitatea lor pe piața muncii, atât organizațiile internaționale, cât și actorii instituționali locali, cercetătorii, tot mai des utilizează conceptul de tineri NEET. Deși sunt mai multe definiții, cel mai des utilizată este definiția implementată de Eurostat, conform căreia tinerii NEET sunt tineri cu vârste cuprinse între 15–24 ani (s-a extins și pentru grupele de vârstă 15–29, 15–19, 20–24 și 25–29 ani), care nu sunt integrați în nicio formă de ocupare, educație sau formare.

Rata tinerilor NEET este propusă ca țintă specifică ce vizează tinerii pentru Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030. Ținta 8 „Promovarea creșterii economice durabile, incluzive și durabile, a ocupării complete și productive și a muncii decente pentru toți” include două obiective: (i) până în 2030 să asigure locuri de muncă decente și productive pentru toate femeile și bărbații, inclusiv pentru tinerii și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală pentru femei și bărbați și eliminarea tuturor formelor de discriminare în bază de sex sau alte criterii; (ii) reducerea substanțială până în 2020 a procentului de tineri care nu sunt angajați, educați sau instruiți (NEET).

În Republica Moldova preocuparea pentru tinerii NEET este relativ recentă. Indicatorul rata tinerilor NEET a fost pentru prima dată introdus în Strategia Națională privind Ocuparea Forței de Muncă pentru anii 2017–2021, ceea ce constituie un pas important în monitorizarea acestui fenomen.

Excluziunea educațională și ocupațională a tinerilor este legată cu un șir de probleme și riscuri, precum și unele consecințe negative pe termen lung: reproducerea culturală a sărăciei, comportament deviant, probleme de sănătate, infantilism social etc. Actualitatea problemei este determinată și de faptul că această stare de izolare de domeniul educației și de sfera de ocupare poate depăși perioada de tinerețe și poate fi transferată pentru vârsta mijlocie și chiar vârstele mai mari, astfel, fiind inițial tinerii NEET această categorie de populație va persista în continuarea ca subgrup marginalizat în totalul populației în vârsta aptă de muncă, iar ulterior și în cadrul populației vârstnice social vulnerabile.

Pe lângă consecințele sociale, precum excluziune, discriminare, depravare, emigrare, fenomenul NEET în rândul tinerilor duce la costuri economice semnificative. Astfel, în țările UE unde rata NEET nu depășește media pe regiune (14,8%) se estimează o pierdere

de circa 1,2% din PIB, iar în țările cu o rată NEET ce depășește 20% – peste 2% din PIB¹. În Republica Moldova, unde ponderea tinerilor NEET depășește cu mult media țărilor UE, iar economia țării este într-o criză profundă, pierderile sunt substanțiale.

În acest context, este extrem de important să se înțeleagă de ce unii tineri ajung în situația NEET și care sunt factorii care plasează tinerii în această categorie sau sporesc riscul de a deveni NEET, care este ponderea lor în rândul persoanelor tinere și care este profilul sociodemografic și cel economic al tinerilor dezavantajați din punctul de vedere al accesului la educație, formare și ocupare. Un interes aparte îl prezintă sfera motivațional-atitudinală a tinerilor NEET.

Studiul „Incluziunea Tinerilor aflați în afara sistemului de educație, formare și ocupație profesională (tineri NEET)” este realizat în cadrul Observatorului de Competențe Axat pe Tineri – proiect realizat de Institutul Național de Cercetări Economice în cadrul proiectelor „Dezvoltarea afacerilor inovatoare pentru o creștere economică durabilă la nivel local”, finanțat de Guvernul Turciei și implementat de Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și „Consolidarea capacităților instituțiilor naționale în generarea, utilizarea și diseminarea datelor pentru formularea și implementarea politicilor bazate pe drepturi și dovezi” implementat de UNFPA, Fondul ONU pentru Populație în parteneriat cu Consiliul Național al Tineretului din Moldova, cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare.

Actualul raport prezintă analiza datelor rezultate dintr-un demers complex de cercetare care a inclus analiza documentară, analiza secundară a datelor cantitative, interviuri cu reprezentanți ai instituțiilor relevante centrale și locale și interviuri individuale cu tineri aflați în afara sistemelor de educație, ocupare sau formare (NEET). Analizele și concluziile din raport sunt în concordanță cu scopul și obiectivele Proiectelor sus-menționate de a îmbunătăți disponibilitatea informațiilor privind piața muncii și promovarea/facilitarea implementării obiectivelor strategiilor și programelor naționale pentru reducerea ratei somajului în rândul tinerilor și sporirea gradului de incluziune pe piața muncii.

Raportul prezintă o bază analitico-informațională privind amploarea fenomenului NEET și a factorilor determinanți ai acestuia, propune unele recomandări de politici publice ce țin de ameliorarea situației tinerilor pe piața muncii, cu focusare asupra tinerilor NEET.

---

1 Young people and “NEETs”. Eurofound, 2015, 25 June. <http://www.eurofound.europa.eu/printpdf/young-people-and-neets-1>

METODOLOGIA CERCETĂRII

Scopul constă în evaluarea factorilor de formare și a caracteristicilor categoriei de tineri NEET și a grupurilor de risc, precum și elucidarea problemelor în accesul tinerilor la educație, formare profesională și ocupare și determinarea măsurilor necesare pentru facilitarea integrării/reintegrării tinerilor în educație și pe piața forței de muncă.

Obiectivele:

- identificarea factorilor subiectivi și factorilor obiectivi ce sporesc probabilitatea de a deveni NEET;
- delimitarea subcategoriilor NEET și a caracteristicilor acestora;
- evidențierea problemelor cu care se confruntă tinerii NEET în procesul de integrare în domeniile vieții sociale (educație, ocupație ș.a.);
- determinarea duratei de aflare în poziția NEET și a riscurilor/pierderilor sociale pentru individ și pentru comunitate;
- evidențierea competențelor profesionale ale tinerilor NEET și competențelor solicitate pe piața internă a muncii;
- cunoașterea tinerilor NEET din perspectiva experienței de viață, percepțiilor și aspirațiilor lor;
- identificarea mecanismului eficient de integrare socială și ocupațională a tinerilor NEET și a celor în situația de risc de a deveni NEET;
- determinarea măsurilor de politici, serviciilor publice necesare pentru prevenirea poziției NEET în rândul tinerilor, dar și de ieșire din această situație.

Întrebări-problemă:

- ✓ De ce tinerii devin NEET? care evenimente/situații îi plasează pe tineri în situația de risc de a deveni NEET? care sunt factorii de risc de a deveni NEET?
- ✓ Cine sunt tinerii NEET? ce caracteristici comune (omogene) și diferite (eterogene) au aceștia?
- ✓ Care este influența comunității / familiei / nivelului de trai / motivației individuale în preluarea comportamentului NEET?
- ✓ Cât de activi sunt tinerii NEET în intenția de a ieși din această categorie? Cu ce probleme/bariere se confruntă tinerii NEET șomeri și tinerii NEET inactivi în această intenție?
- ✓ Care sunt percepțiile tinerilor NEET privind relevanța școlarizării/studiilor, dar și a formării prin muncă pentru viață și aspirațiile lor?
- ✓ Care este atitudinea tinerilor NEET față de muncă/experiența de muncă, formarea profesională, dar și satisfacția față de viață? Diferențele de valori, preocupări și temeri pe care le au?
- ✓ Ce oferă societatea/comunitatea/sistemul tinerilor NEET?
- ✓ Cum previne sistemul plasarea tinerilor în categoria NEET?
- ✓ Care sunt mecanismele eficiente de prevenire?

ETAPELE DE REALIZARE A CERCETĂRII

- (i) **Analiza documentară** asupra studiilor și rapoartelor de cercetare/evaluare relevante cu privire la situația tinerilor NEET atât la nivel de țară, cât și în plan regional. Aceste surse de informații au servit drept bază pentru designul cercetării calitative (cadrul de eșantionare, selectarea temelor relevante pentru interviuri cu factori de decizie și interviuri individuale cu tinerii NEET).
- (ii) **Analiza secundară** a cercetărilor existente în domeniu.
Scopul: obținerea datelor cu privire la relațiile statistice dintre anumiți indicatori și variabilele aferente. Analiza secundară a vizat tinerii de 15–29 ani, cu un accent aparte asupra tinerilor NEET în vârstă de 25–29 ani.
Surse disponibile: baza de date a cercetării „Tranziția de la școală la muncă” realizată de Biroul Național de Statistică (BNS) în anii 2014–2015 pe un eșantion de 1189 de respondenți în vârstă de 15–29 ani; datele Anchetei Forței de Muncă realizată anual de BNS.
- (iii) **Interviuri individuale aprofundate** cu tinerii NEET (60 de interviuri).
Subiecții ai studiului au constituit tinerii de 15–29 ani, cu incidență asupra tinerilor NEET în vârstă de 25–29 ani.
Localitățile unde s-au desfășurat interviurile au fost selectate în baza criteriilor de divizare regională, mediu de reședință (urban/rural), dimensiunea localității. În total au fost selectate 12 localități (Tabelul 1).

Tabelul 1. Distribuția interviurilor cu tinerii NEET

	Numărul de interviuri
CENTRU	24
mun. Chișinău	9
or. Nisporeni	6
s. Micleușeni (r-n Strășeni)	4
s. Horești (r-n Ialoveni)	5
NORD	19
mun. Soroca	6
s. Olișcani (r-n Șoldănești)	5
s. Corbu (r-n Dondușeni)	4
s. Fântânița (r-n Drochia)	4
SUD	17
mun. Comrat	6
or. Leova	3
s. Cania (r-n Cantemir)	4
s. Cioburciu (r-n Ștefan-Vodă)	4
Total	60

Scopul: colectarea și analiza informației calitative privind caracteristicile individuale ale subiecților studiului: experiențe, probleme, adaptabilitate, sfera motivațional-atitudinală și alte subiecte importante.

Reieșind din faptul că tinerii NEET reprezintă un grup extrem de neomogen și cu o structură complexă, eșantionul utilizat a fost unul de *intenționalitate (purposive sampling)* determinat de scopul și obiectivele studiului, problemele de cercetare și specificul grupului-țintă.

Profilul sociodemografic variat al subiecților investigației a determinat utilizarea mai multor *tehnici de recrutare* a respondenților în cadrul localităților vizate:

- tehnica „bulgărului de zăpadă”, ce a presupus contactarea unei persoane care a numit o persoană potrivită pentru studiu;
- contactarea reprezentanților Autorităților Publice Locale (APL), care au numit potențiali participanți la studiu;
- recrutarea persoanelor din grupul-țintă în cadrul Agențiilor de Ocupare a Forței de Muncă;
- contactarea asistenților sociali, specialiștilor pe probleme de tineret din cadrul APL, care au numit potențiali participanți la studiu;
- apelarea la ONG-uri, la asociații obștești locale, care au numit potențiali participanți la studiu.

Per total, în cele 12 localități vizate au fost desfășurate *60 de interviuri individuale semi-structurate* cu tineri aflați în situația NEET (Anexa 1). Interviurile au fost realizate în perioada *iulie–august 2017* de către cercetătorii din cadrul Centrului de Cercetări Demografice. Ghidul de interviu conține blocuri tematice de întrebări deschise prestabilite: cauzele statutului NEET; impactul situației NEET asupra tinerilor – consecințe, adaptabilitate, suport; educație – participare, evaluare, obstacole; competențe profesionale ale tinerilor NEET; accesul tinerilor pe piața muncii – oportunități, dificultăți și experiențe; relațiile tinerilor cu organizații, instituții publice etc. pentru ajutorarea tinerilor – acces, evaluare, bariere; evaluarea situației tinerilor pe piața muncii; intenții de emigrare; valorile și aspirațiile tinerilor NEET.

Dat fiind neomogenitatea grupului-țintă și problematica diversă, moderatorii, pe parcursul interviului, au intervenit cu subiecte de discuție adăugătoare, întrebări de detalieri și clarificare. În mediu, un interviu a durat 40 minute, durata minimă – 20 minute și durata maximă – 90 minute.

Cele mai multe interviuri au fost realizate la domiciliul respondenților, astfel încât interviuatorii au avut posibilitate să-și facă notițe relevante privind condițiile de locuit și nivelul de trai general al tinerilor NEET. În unele cazuri, participanții la studiu au solicitat desfășurarea interviurilor în locuri publice.

Fiecare participant la studiu a semnat un acord de participare, confirmând că a fost informat în prealabil despre scopul și obiectivele studiului, caracterul benevol al participării, confidențialitatea răspunsurilor, despre înregistrarea audio a interviului. Adicional, pentru fiecare persoană interviuată a fost completat un chestionar cu date sociodemografice.

Analiza datelor calitative

Pentru analiza datelor colectate a fost folosită „matricea cadrului logic structurat”, care conține următoarele componente de bază:

- (i) crearea unui cadru tematic utilizat pentru clasificarea, organizarea și sinteza datelor din interviuri;
- (ii) plasarea datelor sintetizate sub forma unei matrice.

„Cadrul logic structurat” a inclus următoarele etape:

- familiarizarea cu conținutul interviurilor;
- elaborarea unei structuri tematice sau a unui „indice”;
- aplicarea structurilor tematice sau a „indexării”;
- compilarea tabelelor tematice;
- elaborarea tabelelor de sinteză;
- compilarea unui tabel rezumativ.

Dificultăți întâmpinate în desfășurarea interviurilor cu tinerii NEET

În localitățile urbane, cu precădere în orașele mici, a fost dificil de identificat și recrutat tineri NEET. Membrii echipei de cercetare au efectuat mai multe vizite în localitățile vizate pentru a realiza numărul necesar de interviuri.

Pentru tinerii NEET cu un nivel scăzut de educație a fost dificil să înțeleagă sensul unor întrebări sau să se pronunțe asupra unor probleme relevante.

- (iv) **Interviuri individuale aprofundate** cu reprezentanți ai autorităților publice de nivel național și local, asistenți sociali, lucrători ANOFM și alte categorii de experți (Tabelul 2).

Experții au fost selectați reieșind din gradul lor de informare, competență în problemele de studiu în localitățile unde s-au desfășurat interviurile cu tinerii NEET.

Interviurile au fost realizate în baza ghidului de interviu cu întrebări deschise prestabilite. În total au fost intervievați 20 actori-cheie (Anexa 2).

Tabelul 2. Distribuția interviurilor cu experții

Instituția	Numărul de interviuri
Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale	1
Ministerul Tineretului și Sportului	1
Ministerul Educației, Științei și Cercetării	1
Consiliul Național al Tineretului din Moldova	1
Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și agențiile teritoriale	4
Autorități Publice Locale	4
Centre de informare și documentare pentru tineret	1
Serviciile de asistență socială	4
Inspectorat de poliție	2
Centrul de Dezvoltare a Carierei, SYSLAB Comrat	1
Total	20

1. TINERII NEET ÎN REPUBLICA MOLDOVA: DIMENSIUNE ȘI CARACTERISTICI STRUCTURALE

1.1. Republica Moldova pe fundalul țărilor UE la capitolul tinerii NEET

Primele analize și constatări privind tinerii NEET (numiți inițial „grupa Zero”) sunt făcute de către savanții britanici la sfârșitul anilor '80 ai sec. XX². Ulterior, spre sfârșitul anilor 2000, termenul NEET este preluat de către organele internaționale specializate OIM, OECD, UE ș.a. și utilizat pe larg. Măsurarea și interpretarea ratei NEET a luat avânt odată cu adoptarea acesteia ca indicator important al Strategiei Europene de Dezvoltare Sustenabilă 2020 și al Programului „Tinerii în mișcare” din cadrul acestei Strategii³. Indicatorul NEET este folosit pentru a aborda vulnerabilitatea în rândul tinerilor, atingând problemele ce se referă la șomaj, abandon școlar timpuriu și descurajare pe piața forței de muncă.

Prin natura sa, indicatorul NEET măsoară mai adecvat potențialul candidaților tineri pentru piața muncii decât indicatorii rata de șomaj și rata de inactivitate a tinerilor. Extinderea accentului de la șomaj la conceptul de NEET răspunde la necesitatea de a lua în considerare și tinerii care au renunțat la căutarea de muncă sau care nu doresc să se alăture pe piața forței de muncă. Totodată, rata NEET este o măsură a nivelului de marginalizare și neangajament, precum și un indicator al dificultăților în asigurarea tinerilor cu locuri de muncă sigure. Acești tineri sunt expuși unui risc mai mare de excluziune socială, deoarece nici nu-și dezvoltă competențele prin studii și nici nu acumulează experiență prin angajarea în câmpul muncii.

În anul 2010, banca de date Eurostat a adoptat un standard în definitivare a NEET pentru țările membre ale UE și a elaborat metodologia de calcul al ratei NEET. De obicei, la categoria NEET se atribuie tinerii în vârstă de 15–24 ani, care sunt șomeri sau economic inactivi și nu sunt implicați în nici o formă de instruire sau pregătire profesională, iar rata NEET se calculează ca ponderea tinerilor din categoria NEET în totalul populației tinere în vârstă de 15–24 ani⁴. În prezent, pentru o analiză mai detaliată, acest indicator se calculează

---

2 Bridging the gap: New opportunities for 16–18 year olds not in education, employment or training. Report by the Social Exclusion Unit. July 1999. URL: <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2/bridging-the-gap.pdf>

3 Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. European Commission. Brussels, 2010; Youth on the move. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2010.

4 Youth neither in employment nor in education and training (NEET). Presentation of data for the 27 Member States. European Commission, EMCO Contribution, 2011

ză pe sexe, grupe de vârstă (15–19 ani / 20–24 ani / 25–29 ani, precum și 15–29 ani⁵), nivel de studii și statutul pe piața muncii (șomeri NEET și inactivi NEET) [http://demoscope.ru/weekly/2015/0663/print.php – _ftn9](http://demoscope.ru/weekly/2015/0663/print.php_-_ftn9).

Deși rata NEET poate fi ușor calculată în baza studiilor empirice cu privire la educație, training și angajare/relație cu piața muncii, există, totuși, anumite limite statistice.

În cazul Republicii Moldova, precum și al altor țări non-UE, care nu participă la gama vastă de studii sociologice sistematice specifice țărilor membre ale UE, ar putea fi extra-se careva date din unele studii anuale cum ar fi Bugetul Gospodăriilor Casnice (BGC) și Ancheta Forței de Muncă (AFM) realizate de BNS. Cu toate acestea, datele detaliate cu privire la diverse variabile (nivel de studii, implicarea în studii/training, relația cu piața muncii ș.a.) sunt parțial accesibile pentru o analiză mai complexă a fenomenului.

Se remarcă faptul că statistica oficială curentă⁶ cu privire la numărul populației nu se bazează pe noțiune de „reședință obișnuită” și include în totalul populației migrații care lipsesc din țară 12 luni și mai mult, ceea ce provoacă o distorsiune semnificativă a indicatorilor economici, sociali și demografici. Astfel, calculată după datele statisticii oficiale⁷, rata NEET pentru tinerii de 15–29 ani din Republica Moldova se arată a fi extrem de mare – mai mult de 40% în 2016, ceea ce presupune că practic fiecare al doilea tânăr din țară este în afara unei forme de instruire sau pregătire profesională, precum și nu este încadrat în muncă. Această supraestimare apare din contul efectivului de tineri absent din țară, dar contabilizat ca prezent statistic. Potrivit estimărilor, peste 16% din tineri în vârstă de 15–29 ani sunt migrați de muncă (în orașe – circa 11%, iar în sate – peste 22%)⁸.

Totodată, cele mai recente date demonstrează că și cu excepția persoanelor plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru, tinerii NEET prezintă o pondere considerabilă în numărul total de tineri cu vârsta de 15–29 ani – 28,2% în trimestrul doi 2017⁹.

Privită în aspect comparativ, constatăm că în Republica Moldova rata NEET în rândul tinerilor de 15–29 ani (circa 27% în anii 2014/2015) este totuși foarte înaltă, atât în raport cu țările vecine (România – 20,9%, Ucraina – 18,7%), cât și cu alte țări din regiune (Fig. 1). Ponderea tinerilor NEET la noi în țară depășește mult media țărilor UE, ceea ce confirmă gradul sporit de vulnerabilitate și de excluziune socială a tinerilor ca grup social. Printre țările membre ale UE, cele mai înalte rate NEET sunt înregistrate în Grecia (24,1%) și Italia (25,7%), iar cele mai mici în Islanda (5,3%) și Olanda (6,7%).

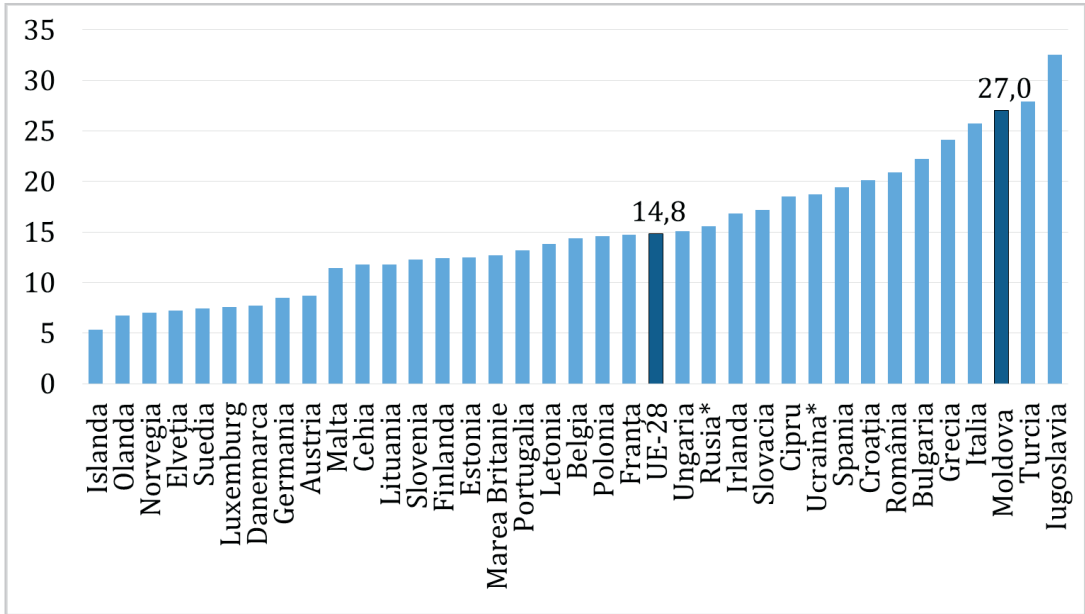
5 Extinderea grupelor de vârstă necesare pentru calcularea NEET, este determinată de creșterea duratei de studii, în consecință, mulți tineri termină studiile la vârsta de 24 ani și respectiv tranziția de la studii la muncă are loc după această vârstă.

6 Population situation analysis in the Republic of Moldova / Gagauz Olga (coord.), Stratan A., Buciuceanu-Vrabie M. [et al.], Chisinau: INCE, 2016. – 175 p

7 Datele BNS în baza Anchetei forței de muncă, 2014.

8 Buciuceanu-Vrabie M., Pahomii I. Situația tinerilor în Republica Moldova: de la deziderate la oportunități. Barometru Demografic. Chisinau, 2015.

9 Biroul Național de Statistică. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5735>

Fig. 1. Pondere tinerilor NEET în totalul populației în vârstă de 15-29 de ani, %

Sursa: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>

Notă: Pentru Republica Moldova calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS cu excluderea tinerilor care sunt plecați peste hotare la muncă

În majoritatea țărilor UE rata NEET prezintă o tendință de descreștere după ce a culminat în 2013 în urma recesiunii economice¹⁰. Către anul 2015, rata NEET avea o medie de 14,8% în țările UE, pe când în 2013 aceasta constituia 15,9%.

Un tablou specific tuturor țărilor este vulnerabilitatea femeilor și a tinerilor din mediul rural de a rămâne în afara pieței muncii, precum și a sistemului educațional (Tabelul 3). În Republica Moldova discrepanța de gen a indicatorului NEET este mai critică decât în alte țări din regiune: circa 31% pentru femei și 23,2% pentru bărbați.

Tabelul 3. Pondere tinerilor NEET în totalul populației în vârstă de 15-29 de ani pe sexe și mediul de reședință, în %

	Moldova	România	Bulgaria	Polonia	UE-28
Total	27,0	20,9	22,2	14,6	14,8
Bărbați	23,2	16,1	19,8	12,6	13,0
Femei	30,9	26,1	24,7	16,7	16,7
Urban	25,3	14,1	11,8	10,1	13,7
Rural	27,8	24,6	37,5	17,6	16,3

Sursa: calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS, Chisinau, 2015; Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>

¹⁰ Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates). Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Acest decalaj accentuează lipsa oportunităților echitabile pentru femeile de a se integra pe piața muncii, în pofida nivelului de studii mai înalt decât cel al bărbaților, și poate fi explicat prin mai mulți factori:

- stereotipurile și presiunea socială prin care se induce o importanță mai mare asupra rolului femeilor în cadrul familiei și rolul bărbaților la locul de muncă;
- consilierea și orientarea profesională a femeilor spre un areal relativ îngust de ocupații;
- problemele legate de piața forței de muncă, cum ar fi: angajatorii preferă să angajeze mai degrabă bărbați tineri decât femei tinere;
- femeile tinere se confruntă cu dificultăți de integrare atunci când revin la locul de muncă după concediul de îngrijire a copilului;
- femeile tinere sunt mai susceptibile de a avea locuri de muncă slab remunerate;
- lipsa condițiilor de conciliere a vieții familiale cu viața profesională.

În cazul Republicii Moldova diferențele ratei NEET pe mediile de reședință se explică, în special, prin deficitul acut de locuri de muncă în mediul rural, dar și prin migrația de muncă peste hotare a tinerilor.

1.2. Tinerii NEET inactivi și șomeri

Oscilațiile indicatorului NEET sunt influențate de dinamica celor două componente: rata NEET șomeri și rata NEET inactivi. Ponderea tinerilor inactivi în totalul tinerilor NEET este, de regulă, superioară (circa 77%) celei de șomeri, indiferent de sex și mediu de reședință. Totuși, în cazul femeilor, susceptibilitatea de a fi inactivi în relația cu piața muncii este mai mare (85,1%, comparativ cu 66,4%, pentru bărbați), pe când în cazul bărbaților – de a se plasa în categoria șomerilor (33,6% comparativ cu 14,9% pentru femei).

Rata NEET inactivi este de circa 21%, pe când rata NEET șomeri – de 6,2% (Tabelul 4). Decalajul pe sexe și medii diferă pentru acești doi indicatori: rata NEET inactivi are incidența mai înaltă în rândul femeilor (26,3%) și a tinerilor din mediul rural (circa 22%), pe când rata NEET șomeri este mai mare în rândul bărbaților (7,8%) și a tinerilor din mediul urban (6,9%).

Tabelul 4. Structura tinerilor NEET în vârstă de 15–29 de ani după statutul pe piața muncii, %

	Total	Bărbați	Femei	Urban	Rural
NEET-șomeri	6,2	7,8	4,6	6,9	5,9
NEET-economic inactivi	20,8	15,4	26,3	18,4	21,9
NEET total	27,0	23,2	30,9	25,3	27,8

Sursa: calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS, Chisinau, 2015;

Această particularitate se explică prin faptul că printre tinerii de 15–29 ani, bărbații și tinerii din orașe într-un număr mai mare își înregistrează oficial statutul de șomer. Pentru comparație, în țările UE valoarea medie a ratei NEET inactivi este de circa 8%, iar a ratei

NEET șomeri este de circa 7%. O diferență eminentă a indicatorului NEET pe sexe pentru țările UE este că în rândul bărbaților tineri rata NEET șomeri (7,7%) este superioară ratei NEET inactivi (5,3%).

Rata NEET excelează în rândul tinerilor odată cu creșterea vârstei, caracteristică specifică tuturor țărilor. Pentru fiecare grup de vârstă tânără Republica Moldova depășește (cca de două ori) media UE (Tabelul 5). În Republica Moldova fiecare al doilea tânăr în vârstă de 25–29 ani (circa 45%) are statut NEET. Acest fapt poate fi explicat de proporția mai mare a tinerilor inactivi de această vârstă care sunt orientați să plece la muncă în afara țării sau practică migrația circulară. Totodată, în această cohortă de vârstă femeile înregistrează cea mai înaltă rată NEET (53%), ca urmare și a numărului mare de tinere femei cu statut inactiv care în perioada respectivă se dedică responsabilităților familiale, în special creșterii și îngrijirii copiilor, dar și în rezultatul inegalității de gen pe piața muncii interne.

Tabelul 5. Tinerii NEET în totalul populației în vârstă de 15–29 de ani, pe grupe de vârstă, în %

	Moldova			UE-28		
	15–19 ani	20–24 ani	25–29 ani	15–19 ani	20–24 ani	25–29 ani
Total	10,2	28,2	44,7	6,3	17,3	19,7
Bărbați	11,1	30,5	27,7	6,6	16,5	15,3
Femei	9,2	26,4	55	6,0	18,2	24,3
Urban	2,8	13,1	37,7	–	–	–
Rural	13,6	42,6	52,8	–	–	–

Sursa: calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS, Chisinau, 2015; Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>

Printre țările UE, cele mai înalte rate NEET pentru tinerii de 25–29 ani se înregistrează în Grecia (36,2%), Italia (33,5%), Bulgaria (26,5%), Spania (26%), România (25,3%), dar și în țări cu o economie mai stabilă, precum Franța (20%), Irlanda (21,4%).

Pentru o evaluare în dinamică a numărului și a sub-categoriilor de tineri NEET au fost analizate datele Anchetei Forței de Muncă (AFM) pentru perioada 2008–2016. Statistica oficială (în baza AFM) împarte tinerii NEET în următoarele sub-categorii: șomeri, tineri care nu doresc să lucreze pentru că au responsabilități familiale (îngrijesc de membrii familiei), tineri care nu doresc să lucreze în țară, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau planifică să lucreze peste hotare, persoane plecate peste hotare la lucru și altceva (sezonier, invaliditate, motiv de boală etc.).

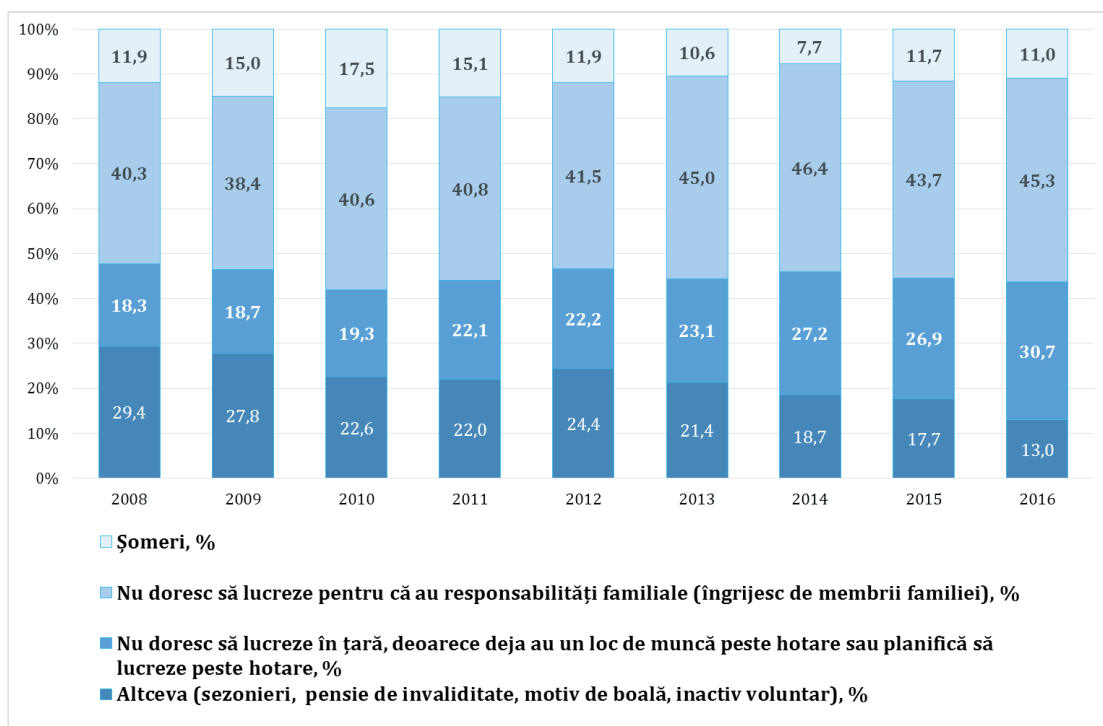
Analiza datelor arată o creștere în perioada anilor 2008–2016 a numărului total de tineri care fac parte din acest grup. Numărul de șomeri în perioada anilor 2009–2011 a crescut, iar începând cu 2012 a fost în descreștere. Totodată, a crescut de două ori numărul tinerilor care se orientează la angajări peste hotare (Tabelul 6).

Tabelul 6. Categoriile tinerilor NEET (20–29 ani) după motivul statutului NEET, mii persoane

Anii	Total, mii persoane	Din care:				Altceva (sezonier, invaliditate, motiv de boală etc.)
		Șo-meri	Nu doresc să lucreze pentru că au responsabilități familiale (îngrijesc de membrii familiei)	Nu doresc să lucreze în țară, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau planifică să lucreze peste hotare	Persoane plecate peste hotare la lucru	
2008	254,8	17	57,6	26,2	112	42
2009	273,2	25,1	64,2	31,2	106,2	46,5
2010	313	33,9	78,5	37,3	119,5	43,8
2011	317,5	29,9	80,6	43,7	119,9	43,4
2012	322,5	23,3	81,5	43,6	126,2	47,9
2013	316,2	20,2	86,1	44,1	124,9	40,9
2014	325,5	15,1	90,5	53,1	130,3	36,5
2015	321,3	23	86,3	53	124	35
2016	303,5	20,2	83,3	56,4	119,8	23,8

Sursa: Ancheta Forței de Muncă, BNS.

Cel mai mare grup îl constituie tinerii care nu lucrează pentru că au responsabilități familiale (îngrijesc de membrii familiei etc.), ponderea acestuia oscilează în intervalul 38–46%. Totodată, în perioada anilor 2008–2016 se atestă o creștere cu 12 p.p. a proporției de tineri potențiali migrantți, ceea ce semnifică menținerea ratei ridicate de migrație în rândul forței de muncă tinere. De asemenea, se constată o reducere a ponderii tinerilor NEET sezonieri, a celor care au pensie de invaliditate, sau care sunt în această situație din motiv de boală sau sunt inactivi voluntar (cca de 2 ori). Cu unele oscilații ponderea tinerilor NEET-șomeri în ultimii ani s-a stabilit în jur de 11% (Fig. 2).

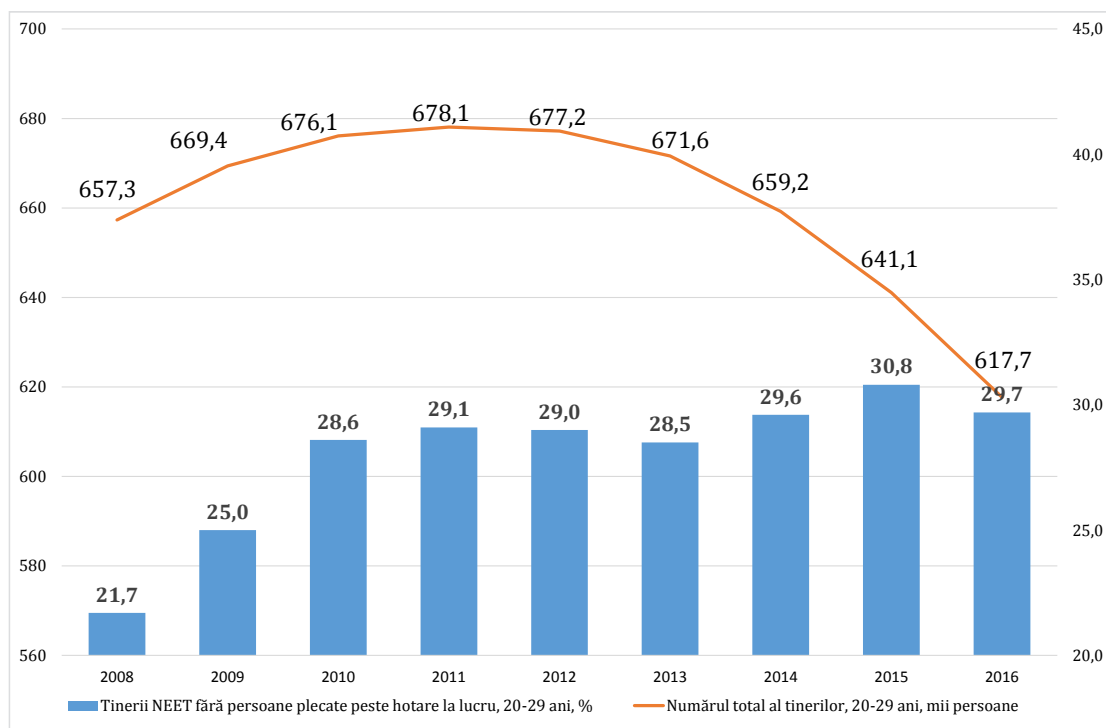
Fig. 2. Distribuția tinerilor NEET (20–29 ani) pe subcategorii, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS, Ancheta Forței de Muncă.

Se remarcă că începând cu anul 2011 numărul tinerilor în vârstă de 20–29 de ani se reduce considerabil, dat fiind faptul că în această vârstă au intrat generațiile mai puțin numeroase născute în a doua jumătate a anilor '90 ai sec. XX. Totodată, conform constatărilor, începând cu anul 2010 se intensifică migrația populației tinere¹¹. Pentru o elucidare a situației reale de pe piața muncii, din totalul numărului de tineri aflați în afara sistemului de educație, formare și integrare profesională a fost exclus numărul de persoane aflate la muncă peste hotare.

Astfel, în pofida reducerii numărului de tineri de această categorie de vârstă și excluderii numărului de tineri plecați peste hotare, ponderea tinerilor NEET din numărul total este una înaltă și a crescut de la 22% în anul 2008 până la cca 30% în 2016 (Fig. 3).

Fig. 3. Dinamica efectivului tinerilor în vârstă de 20-29 de ani și ponderii NEET în totalul acestora

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS, Ancheta Forței de Muncă.

Nota: fără persoane plecate peste hotare la muncă

1.3. Structura tinerilor NEET după nivelul de educație și statutul familial

O analiză mai profundă a factorilor ce au dus la o rată NEET atât de înaltă în Republica Moldova scoate în evidență aspecte puțin diferite de concluziile general întâlnite în studiile internaționale care fac trimitere la părăsirea timpurie a școlii, în special, de către fete¹². Un astfel de comportament nu este însă specific, mai ales în rândul femeilor tinere din Republica Moldova. Între anii 2004–2015 rata de părăsire timpurie a școlii a oscilat în jurul valorii de 21,5%, fiind chiar în descreștere în ultimii ani și înregistrând o diferență semnificativă între bărbăți (25,2%) și femei (16,3%)¹³.

O particularitate mult mai apropiată este însă descurajarea pe piața muncii, ca urmare a crizei economice și sociale din ultimii ani, salariile mici care nu asigură un trai decent, inechitatea în câmpul muncii ș.a. Descurajați, neregăsindu-se pe piața internă a muncii, mulți tineri pleacă în afara țării la lucru sau în căutarea unui loc de muncă.

12 What does NEETs mean and why is the concept so easily misinterpreted? Work4Youth. ILO, January 2015.

13 Labour force in the Republic of Moldova. Employment and unemployment. NBS, 2014, pg. 187, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=4480&idc=168>

Tinerii care nu sunt implicați nici în procesul de educație și nici în câmpul muncii dețin, de regulă, un nivel inferior de studii. Astfel, în Republica Moldova, practic fiecare al doilea tânăr NEET (sau 45,8%) are studii gimnaziale, iar circa 30% – studii medii generale/liceale sau secundare. Totuși, o parte semnificativă dintre tinerii NEET sunt cu studii superioare (peste 15%), ceea ce se explică prin dificultăți de tranziție de la școală la muncă, societatea fiind în pierdere de capital uman pregătit care nu se regăsește pe piața muncii din lipsa oportunităților de angajare la un loc de muncă sigur și motivat financiar.

Practic fiecare al doilea din tinerii NEET are întemeiată o familie și are cel puțin un copil în îngrijirea sa. Ponderea persoanelor căsătorite este semnificativ mai mare în cazul femeilor (68%, comparativ cu 22,1% în cazul bărbaților), acest fenomen găsindu-și explicație prin persistența modelului cultural timpuriu de creare a familiei (Tabelul 7). Astfel, o proporție înaltă a femeilor nimeresc în categoria tinerilor NEET din motivul executării obligațiilor familiale. Printre femeile NEET este mai mare și numărul celor care au cel puțin un copil în îngrijire – practic $\frac{3}{4}$ dintre ele (comparativ cu circa 18% în cazul bărbaților). Prezența copiilor este o particularitate mai evidentă și pentru cei din mediul urban (62,1%, comparativ cu 43,4% în rural). O dată cu înaintarea în vârstă, tinerii NEET se înscriu mai mult în categoria celor căsătoriți și cu copii.

Tabelul 7. Unele caracteristici ale tinerilor cu statut NEET (%)

		To- tal	Băr- bați	Fe- mei	Ur- ban	Ru- ral	Vârsta (ani)		
							15–19	20–24	25–29
Situația familială	Căsătorit(ă)	48	22,1	68,0	57,9	43,8	14,0	40,0	64,1
	Parteneriat	4	1,4	6,1	3,2	4,4	7,0	3,2	3,9
	Necăsătorit(ă)	46,1	75,7	23,2	36,8	50,0	79,1	55,2	29,4
	Divorțat(ă)/văduv(ă)	1,8	0,7	2,8	2,1	1,8	–	1,6	2,6
Situația financiară a gospodăriei casnice	Foarte bună	13,4	11,4	14,9	7,4	15,9	9,3	19,2	9,8
	Bună	5,9	6,4	5,5	5,3	6,2	–	5,6	7,8
	Ca medie pe țară	65,1	62,9	66,9	72,6	61,9	74,4	60,8	66,0
	Rea	14,3	17,1	12,2	13,7	14,6	14,0	14,4	14,4
	Foarte rea	1,2	2,1	0,6	1,1	1,3	2,3	–	2,0
Existența copiilor în vârstă până la 18 ani		48,9	17,9	72,9	62,1	43,4	18,6	38,4	66,0
Experiența migrațională (una și mai mult)		16,6	15,1	17,7	15,8	16,9	19,0	18,4	14,4

Sursa: calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS, Chisinau, 2015.

Diferențele pe medii de reședință în ponderea celor căsătoriți/necăsătoriți și anume proporția mai înaltă a tinerilor NEET căsătoriți în mediul urban este determinată de structura pe vârste a acestei categorii de tineri, în special prin proporția mai înaltă a tinerilor în vârstă de 15–19 ani în totalul tinerilor NEET de la sate (Tabelul 5).

Peste 15% dintre tinerii NEET enunță o situație financiară rea sau foarte rea în gospodăria sa, iar circa $\frac{2}{3}$ (peste 65%) declară că aceasta este în jurul mediei naționale. Menționăm că în anii 2014–2015 venitul mediu lunar per persoană era în medie de 1930 lei (130,4\$USD), iar cheltuielile de consum medii lunare de 1862 lei (135,2\$USD)¹⁴. Astfel, veniturile gospodăriei acopereau aproape 96% din cheltuielile necesare.

Situația financiară este apreciată mai critic de către bărbații NEET, peste 19% indicând-o ca rea sau foarte rea, depășind cu 6 p.p. poziția femeilor NEET la acest subiect. Putem presupune că stereotipurile tradiționale de repartizare a rolurilor între bărbați și femei influențează într-o măsură oarecare discrepanțele de gen în aprecierea situației financiare. Printre tinerii NEET din orașe circa trei din patru consideră că au o situație financiară în jurul mediei naționale, în sate ponderea acestora fiind mai joasă (circa 62%). Cei care indică o situație financiară rea sau foarte rea sunt mai mulți în mediul rural (circa 17%, comparativ cu 14,7% în oraș).

Circa 17% dintre tinerii NEET au experiența migrațională, adică cel puțin o dată au emigrat peste hotare, în mare parte cu scopul de a munci (Tabelul 7). Printre femeile NEET și tinerii din mediul rural, ponderea celor cu experiență migrațională este relativ mai mare (circa 18% și respectiv 17%).

1.4. Aspirațiile tinerilor NEET

Abordarea valorilor către care aspiră scoate în evidență o tendință specifică tinerilor în general. Dorința de a avea sau întemeia o familie fericită este principalul scop în viață pentru $\frac{2}{3}$ dintre tinerii NEET, cu o intensitate mai mare odată cu înaintarea în vârstă. De asemenea, importanță se atribuie și independenței financiare, peste 29% menționând ca scop de a câștiga mulți bani. În cazul vârstelor mai mici, pe satisfacția financiară se pune un accent mai mare, ori practic fiecare al doilea tânăr NEET în vârstă de 15–19 ani își dorește să câștige mulți bani. În același timp însă un interes sporadic tinerii NEET manifestă pentru o carieră de succes, doar 6,2% au pus în față acest obiectiv. Spiritul civic prin aspirația de a contribui la prosperarea societății se arată a fi foarte slab dezvoltat printre tinerii NEET, doar 1,6% l-au menționat drept scop în viață.

Discrepanțe semnificative în intensitatea aspirațiilor se înregistrează între femei și bărbați. Peste 80% dintre femei sunt orientate către familie, pe când bărbații sunt mai determinați în a câștiga mulți bani (circa 48%, comparativ cu circa 15% în rândul femeilor), dar și a face carieră (10,7%, comparativ cu 2,8% în cazul femeilor) (Tabelul 8).

14 Aspects of the standard of living of population in 2014, 2015 (Results of the Household Budget Survey). BNS, Chisinau, 2016.

Tabelul. 8. Orientările valorice ale tinerilor NEET, în %

Principalul scop în viață	Total	Bărbați	Femei	Urban	Rural	15-19 ani	20-24 ani	25-29 ani
să fac cariera	6,2%	10,7	2,8	5,3	6,6	2,3	10,4	3,9
să contribuie la prosperarea societății	1,6%	1,4	1,7	2,1	1,3	2,3	1,6	1,3
să câștig mulți bani	29,3%	47,9	14,9	25,3	31,0	46,5	25,6	27,5
să am o viață de familie fericită / să întemeiez o familie fericită	62,3%	39,3	80,1	67,4	60,2	48,8	61,6	66,7
altceva	0,6%	0,7	0,6		0,9		0,8	0,7

Sursa: calculat în baza datelor cercetării Tranziția de la școală la muncă, 2014/2015. BNS, Chisinau, 2015.

Marcați de situația pe piața muncii, instabilitatea economică și politică din țară, o bună parte din tinerii NEET sunt sceptici față de posibilitatea (re)angajării în câmpul muncii, ori, se evidențiază că peste 1/3 dintre ei sunt descurajați, apreciind negativ perspectivele sale de viitor pe piața muncii din țară. Cei mai sceptici față de posibilitățile de integrare în câmpul muncii sunt bărbații (46,2%) și tinerii din mediul rural (circa 39%).

Studiile în domeniu constată că nu există o tendință ascendentă pe termen lung în creșterea ratei NEET în rândul tinerilor, totodată se atestă că în perioada recesiunii economice valoarea indicatorului NEET nu era mai mare față de cea de acum două decenii în urma. Totuși, în timp ce unele componente ale NEET se pot micșora odată cu redresarea economică, diverse strategii de integrare pe piața muncii rămân necesare, precum încurajarea angajării șomerilor pe termen lung, participarea tinerilor inactivi „greu accesibili”, inclusiv a tinerilor cu dizabilități¹⁵.

În prezent, factorii de decizie din Uniunea Europeană remarcă faptul că o întreagă generație de tineri ar putea rămâne în afara pieței forței de muncă pentru anii următori ca urmare a crizei financiare și economice¹⁶. Implicațiile acestui fapt se răsfrâng atât la nivel personal, tinerii fiind privați de drepturi și devenind mai susceptibili la sărăcie și excluziune socială, cât și la nivel macro-economic, reprezentând o pierdere importantă în ceea ce privește capacitatea de producție neutilizată și un cost considerabil în ceea ce privește plățile sociale.

15 Global Employment Trends for Youth 2015: Scaling up investments in decent jobs for youth. International Labour Office – Geneva: ILO, 2015.

16 Statistics on young people neither in employment nor in education or training. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training

2. FACTORII DETERMINANȚI AI STATUTULUI NEET ȘI PROBLEME CU CARE SE CONFRUNTĂ TINERII. EXPLORARE ÎN BAZA CERCETĂRII CALITATIVE

2.1. Educație – participare, probleme și oportunități

Este unanim acceptat faptul că nivelul de educație joacă un rol important în protejarea individului în fața șomajului, și, cu cât nivelul de formare este mai ridicat, cu atât riscul de a fi neangajat în câmpul muncii este mai scăzut. Totuși, statisticile și realitățile recente din diferite țări atestă faptul că aceste afirmații trebuie să fie validate atât prin prisma studiilor cantitative, cât și a celor calitative. Prin urmare, în cadrul acestui studiu un rol aparte i-a revenit problemelor ce țin de educație – nivelul de studii al tinerilor NEET, aprecierea calității studiilor, problemele întâmpinate în procesul de studii și soluții relevante prin prisma acestei categorii de tineri.

Problematika tinerilor, aflați în situația NEET, din punctul de vedere al raportării acestora la sistemul de educație formală și formare profesională este una complexă și trebuie analizată luând în considerație sub-categoriile acestui grup-țintă, fiind vorba de o gamă largă și eterogenă de componente ale sistemului educațional și de formare care se influențează.

După cum a fost menționat mai sus, tinerii din Republica Moldova care nu sunt implicați nici în procesul de educație și nici în câmpul muncii dețin, de regulă, un nivel inferior de studii. Datele colectate în cadrul studiului calitativ realizat în mediul tinerilor NEET vin să aducă explicații științific argumentate ce țin de relațiile acestei categorii de tineri cu sistemul de învățământ, orientările și aspirațiile lor cu privire la educație.

Deși selectarea tinerilor NEET pentru studiul actual n-a avut drept criteriu studiile acestora, cercetarea a scos în evidență un nivel inferior de școlarizare al acestora. Circa o cincime din subiecții studiului nu au studii gimnaziale finalizate, adică nu dețin o diplomă/certificat de absolvire a învățământului general obligatoriu de 9 clase. Mai mult ca atât, o cincime din tinerii NEET sau una din cinci persoane intervievate în cadrul acestui studiu dețin doar certificatul de studii gimnaziale, ceea ce vorbește despre părăsirea timpurie a sistemului de învățământ.

Totodată, o pătrime sau unu din patru tineri au finalizate studii secundare profesionale, iar 1 din 10 dețin studii medii de specialitate (colegiu). La fel de importantă este și ponderea tinerilor cu studii superioare, care constituie circa o cincime din toți tinerii NEET subiecți ai studiului.

Studiul ne arată că o pondere importantă din tinerii NEET intervievați, fie au abandonat învățământul general obligatoriu, fără a obține un certificat de absolvire, fie după finalizarea studiilor obligatorii nu s-au înscris în nicio schemă educațională. Luând în discuție problematica părăsirii timpurii a sistemului de educație, majoritatea tinerilor din această categorie (cu studii gimnaziale) au relatat despre situația materială precară a familiilor de proveniență, adică imposibilitatea familiilor de a-i ajuta financiar în continuarea studiilor. În pofda faptului că sistemul educațional actual tinde să ofere șanse egale la educație pentru copiii din familii cu un statut material diferit, resursele financiare ale familiei și capacitatea acesteia de a investi în educația copiilor continuă să determine în mare măsură traiectoria educațională a acestora.

„...tatăl a decedat, stare materială grea, n-am avut posibilitate financiară să învăț...” (IP18)

„...n-am continuat studiile, timpuri grele, sărăcie mare... Părinții nu au avut bani. nu aveau bani nici chiar să ne îmbrace, de atâta nu am terminat...” (IP31)

„...n-am învățat mai departe pentru că era greu, n-am avut posibilitate și eram mulți la părinți. Și m-am căsătorit...” (IP34)

Se remarcă faptul că majoritatea tinerilor care au abandonat sau au părăsit timpuriu sistemul de educație provin cu precădere din familii cu o stare materială precară, un nivel de studii scăzut al părinților, familii incomplete, familii care nu acordă importanță parcurșului educațional al copilului și, în unele cazuri, fac abuz de alcool.

La rândul său, lipsurile materiale în familie, dorința de a câștiga banii proprii au impus tinerii către angajări timpurii în munci necalificate, preponderent în sectorul informal. La aceasta se adaugă și fenomenul migrației, care reprezintă un factor alarmant, în special în localitățile rurale, unde nivelul de trai este extrem de scăzut, iar oportunități de angajare practic lipsesc. Astfel, unii tineri au abandonat școala în favoarea plecării la muncă peste hotare, preponderent în Rusia.

„...după ce am terminat 9 clase n-am încercat să învăț mai departe, pentru că m-am dus cu fratele meu peste hotare, la Moscova...” (IP18)

„...am doar nouă clase, dar certificat de 9 clase n-am, pentru că am lăsat toul baltă și m-am dus la lucru peste hotare...” (IP20)

Alte motive de părăsire timpurie a sistemului de învățământ, deși mai rar întâlnite, țin de probleme de învățare și probleme de sănătate. Un caz aparte îl constituie tinerii NEET de etnie romă, care abandonează școala atât din cauza stării materiale precare a familiilor, cât și a tradițiilor ancestrale ale acestei etnii, care nu atribuie educației o cotă importantă în ierarhia valorilor.

„...de obicei, noi, romii, nu prea mergem la școală, de mici mergem cu părinții peste hotare la lucru...” (IP27)

„...nu am învățat la școală. Așa era pe atunci. Pe vremea ceea era greu, mama ne ducea la școală, dar noi fugeam de la școală...” (IP29)

Tinerii care au abandonat sistemul de învățământ gimnazial se află într-o situație dificilă, dat fiind faptul că nu dețin un certificat de absolvire a gimnaziului, iar drept rezultat nu pot accede la următorul nivel de studii formale. Totodată, acești tineri mai degrabă acceptă job-uri precare în sfera informală, slab remunerate.

Părăsirea timpurie a sistemului educațional, conform rezultatelor studiului calitativ, prezintă un factor de risc pentru a deveni NEET, ceea ce corelează cu rezultatele cercetărilor existente în domeniu¹⁷. Totodată, părăsirea timpurie a sistemului educațional de asemenea este un fenomen social complex și multidimensional ce prezintă un rezultat al impactului unui set de factori: relațiilor personale, contextului economic, social și educațional, relațiilor familiale. Printre factorii determinanți ai părăsirii timpurii ai sistemului educațional se enumeră: reședința în mediul rural, situația materială precară (autoapreciată) a gospodăriei și nivelul scăzut de educație al părinților. Odată cu creșterea vârstei se majorează și probabilitatea ca tânărul să nu mai continue studiile și să se limiteze doar la nivelul scăzut de educație¹⁸, ceea ce îl pune în poziția social vulnerabilă pe parcursul întregii vieți.

Altă categorie a tinerilor NEET prezintă cei care au abandonat studiile medii de specialitate sau superioare, respectiv nu au o calificare profesională. Constrângerile materiale și dorința de a câștiga bani proprii sunt printre principalele motive ale abandonului. Pe lângă acestea, se constată și unele cazuri, când tinerii, fiind studenți au început să muncească, iar ulterior nu se mai pot reîncadra în procesul de studii. Totodată, unii din tineri se conving că specializarea aleasă nu este cea pe care și-o doresc sau nu mai sunt motivați să obțină o diplomă de studii superioare, considerând că educația nu mai prezintă o valoare și nu-ți garantează inserție de succes pe piața muncii.

„...din punct de vedere financiar, eram la fără frecvență care era pe bază de contract, iar eu nu-mi permiteam. Alta ar fi că nu văd nici un rost să pierd 5 ani de zile pentru studii deoarece știu cazuri când tinerii cu studii superioare pleacă peste hotare. Studiile în ziua de azi nu-ți dau nici o perspectivă pe viitor...” (IP2)

„...atunci alte scopuri aveam, vroiam mai mulți bani. Am avut și niște probleme financiare, iar pe parcurs și altele au apărut. Trebuia să aleg: ori să învăț și să împrumut, ori să mă apuc de lucru, și am ales a doua variantă...” (IP21)

În unele cazuri, în special în rândul tinerelor femei, renunțarea la studii a avut la bază situații de viață particulare, cum ar fi căsătoria, apariția unui copil.

17 Gagauz O., Buciuceanu-Vrabie M., Pahomii I. Părăsirea timpurie a sistemului educațional: factori și grupuri de risc. În: Akademos, 2017, nr. 2(45), p. 98–105.

18 Gagauz O., Buciuceanu-Vrabie M., Pahomii I. Părăsirea timpurie a sistemului educațional: factori și grupuri de risc. În: Akademos, 2017, nr. 2(45), p. 98–105.

„...am rămas însărcinată și am vrut să lucrez...” (IP4)

Dincolo de aspectele financiare și atitudinal-motivaționale ce țin de abandonarea/părăsirea timpurie a sistemului de educație, studiul a scos în evidență unele particularități și probleme ale sistemului de învățământ din Republica Moldova, cum ar fi marginalizarea unor categorii de tineri pe motive financiare și corupția în cadrul sistemului de învățământ.

„...doar colegilor care aveau bani le-au dat să copie la examen. Când au adunat bani, pe mine nu m-au anunțat și de aceea nu mi s-a dat să copii și nu am trecut examenele...” (IP30)

„...am abandonat studiile din cauza atitudinii unor profesori, își permit prea multe...” (IP10)

„...sinceră să fiu, când învățam eu, poate să fi fost și alți pedagogi, dar la noi profesorii în afară de bani nu văd nimic. Dacă ai bani, ești văzut bine, dacă nu – nici nu se uită la tine...” (IP26)

Numărul important de tineri cu un nivel scăzut de școlarizare care fac parte din categoria NEET întăresc concluziile cercetărilor anterioare potrivit cărora nivelul scăzut de educație contribuie la limitarea accesului tinerilor pe piața muncii. Această categorie a tinerilor NEET prezintă riscul cel mai mare de a fi întotdeauna șomeri sau de a fi slab remunerați pe parcursul vieții, la care se adaugă riscul de a prelua comportamente deviante sau adictive, de a se confrunța cu probleme de sănătate.

Cel mai important factor asupra traiectoriei educaționale a tinerilor îl prezintă situația financiară a familiilor de proveniență. Tinerii care provin din familiile cu o situație materială nesatisfăcătoare sunt mai expuși riscului de a părăsi timpuriu sistemul educațional decât tinerii din familiile cu un statut material satisfăcător. Lipsurile materiale în familie presează tinerii către angajarea timpurie în munci necalificate, deseori în sectorul informal, lucrul cu ziua, ceea ce prezintă un factor de vulnerabilitate a persoanei pe parcursul vieții și contribuie la reproducerea sărăciei.

Totodată, nu doar resursele financiare limitate, dar și nivelul studiilor părinților au un impact direct asupra șanselor de reușită școlară, fapt ce ne vorbește despre fenomenul de transmitere intergenerațională a inegalităților sociale.

De remarcat, unii dintre acești tineri, în special cei care nu dețin nici o calificare, sunt conștienți de nevoia finalizării studiilor, de obținere a unei meserii, specialități, ca factori importanți în asigurarea unei inserții adecvate pe piața locurilor de muncă.

Viziunile tinerilor NEET despre școală

În pofida unui spectru de reforme implementate în ultimii ani în domeniul educației din Republica Moldova sistemul actual se confruntă cu o serie de probleme, ceea ce se

reflectă asupra performanțelor școlare ale elevilor¹⁹, precum și asupra calității de pregătire a specialiștilor pentru piața forței de muncă.

Studiul realizat a scos în evidență o percepție general pozitivă asupra școlii în rândul tinerilor NEET. Totuși, se declară mai puțin mulțumiți atunci când sunt întrebați punctual despre diferite aspecte ale sistemului de învățământ din țara noastră.

Se remarcă faptul că aprecierile tinerilor cu studii gimnaziale, inclusiv a celor care nu dețin un certificat de absolvire a studiilor gimnaziale, cu privire la calitatea studiilor obținute sunt destul de pozitive, deși unii dintre ei au mărturisit că au avut probleme de învățare. Declararea unui nivel destul de ridicat de mulțumire poate fi și un semn al așteptărilor reduse pe care acești tineri le au de la sistemul de educație și implicit de la capitalul educațional acumulat în perioada anilor de școală.

Mulți dintre acești tineri și-au exprimat mai degrabă regretul cauzat de faptul că nu au fost în stare să-și continue studiile secundare și să obțină o diplomă necesară inserției pe piața muncii.

„...de multe ori stau pe gânduri și mă supăr pe mine că nu am avut minte la vremea mea. Trebuia să fac tot posibilul să capăt, să însușesc o meserie, ca să mă pot întreține...” (IP25)

Evident, acestor tineri le-a fost dificil să se pronunțe asupra utilității cunoștințelor dobândite în cadrul școlii în viața de zi cu zi.

Cea mai mare parte a tinerilor care au absolvit o școală profesional-tehnică, de meserii au dat aprecieri pozitive calității și utilității studiilor obținute. Mai mult ca atât, competențele profesionale obținute în cadrul acestor școli unora le-au fost utile în angajarea peste hotarele țării în calitate de muncitori calificați.

„...studiile pe care le-am făcut la școala profesională mi-au fost de folos cât am lucrat în Rusia, iar studiile obținute de la școala internat îmi sunt utile peste tot în viață...” (IP35)

„...am învățat meseria de zugrav-tencuitor. Da, îmi sunt utile studiile obținute...” (IP36)

Totuși, au existat și opinii în rândul tinerilor cu studii profesionale care nu sunt totalmente mulțumiți de utilitatea studiilor obținute, motivând că mulți angajatori preferă să instruiască angajații la locul de muncă fără a lua în considerație studiile/calificarea personalului recrutat. În acest caz, tinerii se întreabă despre justificarea investițiilor financiare și de timp în legătură cu formarea profesională în cadrul anumitor școli de meserii.

„...nu, studiile de la școala profesională nu mi-au fost utile... căci acolo erau și fete care nu au făcut croitorie și lucrau. Munceai vreo două zile și te învățai cum să lucrezi la mașina de cusut...” (IP14)

O parte din tinerii intervievați au apreciat pregătirea teoretică și cea practică din cadrul școlilor profesionale ca fiind inadecvată, opinând că sistemul de învățământ profesional nu este adaptat la cerințele pieței muncii.

19 Raportul „Republica Moldova și Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor PISA 2015”, Ministerul Educației al Republicii Moldova, Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare. Chișinău, 2016.

„...nu prea utile. În multe companii se cere programa C1, iar noi la școală n-am învățat-o. Nouă ne-au predat Excel, Acces, care sunt mai simple. Dacă dorim, ne-au zis, putem să învățăm mai departe dar cu bani...” (IP22)

Eficacitatea școlilor profesional-tehnice este afectată și de percepția socială negativă referitoare la sistemul vocațional, prestigiul scăzut al acestor școli. De cele mai multe ori acestea sunt asociate cu eșec școlar și performanță scăzută. Unii tineri au mărturisit că de multe ori pe piața muncii ei sunt priviți ca persoane cu o pregătire profesională redusă.

„...doar studii profesionale să ai nu e destul, se cere ceva mai mult. Se uită la noi ca la persoane de «sortul doi»... Toți angajatorii vor cu studii superioare...” (IP22)

Tinerii NEET intervievați care au atins nivelul mediu de școlaritate și superior al studiilor semnaleză cu precădere asupra neajunsurilor și problemelor cu care se confruntă sistemul de educație formală. Mulți tineri sunt nemulțumiți de sistemul de învățământ din țara noastră și percep o scădere continuă a calității educației.

„...calitatea studiilor este destul de slabă, aș aprecia-o pe nota 6. Nu știu cât de mult m-au ajutat, dar măcar știi de unde să ei informația, te orientezi. Mai departe trebuie să deschizi cartea și să o ai de la zero...” (IP11)

„...păreră mea este că nu există o tactică de predare coerentă în instituțiile de învățământ de la noi. Eu, nu am văzut nicio perspectivă din studiile pe care le am...” (IP2)

Gradul redus de dotare a multor instituții de învățământ și modul de desfășurare a activității practice a studenților contribuie în mare măsură la imaginea negativă a acestor instituții: sunt considerate incapabile să asigure corelarea cunoștințelor teoretice dobândite cu partea practică și să le permită tinerilor obținerea competențelor necesare practicării meseriei/profesiei pentru care se pregătesc.

Astfel, tinerii au indicat asupra lipsei de adecvare a informațiilor teoretice la pragmatismul cerințelor impuse de piața muncii. Persoanele interievate au menționat că dețin foarte puține abilități practice specifice profesiilor/meseriilor respective. Insuficiența, perioada și calitatea stagiilor eficace de practică pe care le realizează elevii/studentii, în opinia subiecților studiului, reprezintă un punct vulnerabil al sistemului nostru de învățământ.

„...din punctul de vedere teoretic ne pregătește foarte bine, pe când practic-mai puțin, pentru că nu am avut ore ca să ne ducem și să dobândim experiență, să ne întâlnim cu specialiștii...” (IP13)

„...nu sunt suficiente doar cunoștințele, căci atunci când te angajezi în câmpul muncii, la postul nou de muncă te învață din nou totul... Partea teoretică o cunoști, dar partea practică o începi de la zero...” (IP5)

„...studiile pe care le facem sunt așa... la general, dar angajatorii cer ceva mult mai specific, specializări mai calificate. Centrele lucrează cu baze de date noi, pe când la facultate le folosim pe cele vechi...” (IP12)

„...ну, в любом случае то, что преподают в университете на работе практически ничего не нужно. На работе – это уже практика...” (IP46)

În aceeași ordine de idei, o carență a sistemului de formare profesională semnalată de către tinerii participanți la studiu este cea a ariilor curriculare, care nu țin întotdeauna seama de necesitățile reale pentru dobândirea competențelor profesionale și conținutul depășit al unor obiecte predate. Astfel, standardele de pregătire profesională existente în sistemul de educație necesită a fi reactualizate conform cerințelor pieței muncii, atât în ce privește descrierea meseriei/profesiei, cât și în prezentarea competențelor, care ar trebui deținute la finalul studiilor de către absolvenți.

„...problema e că studiile care se fac se fac după sistemul vechi, ceea ce se preda cu 20 de ani în urmă, eu cred că ar trebui să ni se predea ceva nou, inovațional, demult trebuia...” (IP10)

În altă ordine de idei, este important să reamintim faptul că schimbările majore din sistemul de învățământ la nivel național din ultimele două decenii au avut unele consecințe negative, resimțindu-se în mod special în devalorizarea continuă a actului educațional, fapt menționat anterior. Acest lucru s-a resimțit și în cadrul studiului realizat în rândul tinerilor NEET. Astfel, luând în considerație faptul că mulți tineri care dețin diplome de studii, inclusiv superioare, întâmpină dificultăți majore de inserare pe piața muncii și se angajează într-un domeniu care nu are nici o legătură cu profesia/meseria deținută, tot mai mulți tineri își pun întrebarea despre justificarea și necesitatea obținerii unor astfel de diplome.

„...mulți care au o specialitate nu lucrează pe specialitate. Lucrează unde își găsesc de lucru. Uneori te gândești că nici nu mai are rost să te duci să înveți de ceva...” (IP15)

„...mulți tineri nu învață pentru cunoștințe, dar pentru diplomă, căci la angajare chiar și un vânzător simplu trebuie să aibă studii superioare și experiență în domeniu. De aceea mulți tineri fac studii superioare ca să le aibă, și nu ca să activeze ulterior în domeniul dat...” (IP5)

În societatea noastră tot mai mult se înrădăcinează ideea că o parte din tineri se înscriu la instituții de învățământ superior nu pentru a obține careva competențe profesionale, ci doar pentru a obține o diplomă de studii superioare. Aceasta ridică semne de întrebare privind motivația acestor tineri.

„...nu pentru a obține niște competențe profesionale, ci doar să aibă document de studii superioare...” (IP2)

„...este și o altă latură a problemei, unii își fac studii doar pentru a avea document, adică nu învață, dar pe banii părinților de peste hotare plătesc profesorii și cu ajutorul corupției își fac document de absolvire...” (IP2)

Acest fapt afectează imaginea instituțiilor de învățământ, iar unii tineri sunt tot mai mult înclinați spre faptul că nivelul de educație nu reprezintă un factor decisiv nici pentru inserția pe piața muncii, dar nici în asigurarea reușitei în viață. Totuși, tinerii NEET care nu dețin o meserie/profesie sunt ceva mai încrezători că deținerea unei calificări le-ar facilita integrarea pe piața muncii.

O altă problemă semnalată de către tinerii NEET este fenomenul corupției în cadrul sistemului de învățământ din țara noastră, fapt menționat și anterior.

„...pe profesori îi interesează banii, au salariu și bani de la examene. La examene se fac bani, asta nu este o noutate. Erau profesori care te duceau la examen, scriai și îți spuneau că ai scris pe un 8, dar oricum trebuie să dai măcar 300 de lei, dacă nu – pun nota 5. Automat trebuie să dai. Am dat foarte mult, am dat în primul și în al doilea an, după asta nu am mai vrut să dau...” (IP13)

„...acum totul se plătește cu bani. La noi, în Moldova, studiile se fac cu bani...” (IP19)

„...când eram la contract chiar profesorii îmi spuneau că, dacă voi avea nevoie, să mă adresez la ei, ei mă vor ajuta...” (IP21)

În acest context, o problemă care necesită găsirea unor soluții viabile este modul în care este perceput sau se prezintă sistemul de învățământ, cu focusare pe soluționarea problemelor: nivelul scăzut de calitate a curriculumurilor, lipsa de competitivitate, necorelarea cu piața muncii, managementul care nu-și asumă responsabilități economico-sociale, „inundarea” pieței muncii cu diplome, în special de studii superioare, și nu cu competențe etc. La acestea se pot adăuga pierderile suferite de țara noastră ca urmare a unei puternice emigrații după absolvirea studiilor.

Percepția tinerilor asupra relației educație-ocupație

Investiția în dimensiunea practică a învățării este semnalată și foarte convingător argumentată de către marea majoritate a tinerilor NEET participanți la studiu.

„...să se bazeze mai mult pe practică. Puterea să investească în educație. Închid școlile, 70% din elevii care finalizează nouă clase nu merg la studii mai departe, părinții sunt cointeresați ca copiii lor să continue studiile, dar de vină sunt politicienii care implementează diferite reforme și adoptă legi ce nu dau rezultate bune...” (IP2)

„...eu cred că în timpul studiilor trebuie să fie mai multe ore practice, și nu doar teorie...” (IP5)

„...mai multă practică. De informare, este multă informare, dar puțină practică. Profesorii vorbesc despre experiența lor pe care o au în domeniu, însă vorbele – e puțin. Să vedem și noi cum lucrurile se fac în practică...” (IP12)

„...mai multă practică. Deoarece la universități se predă atâta teorie, sunt chiar unele obiecte care nu necesită să le învățăm...” (IP32)

O altă măsură de îmbunătățire a sistemului de învățământ se referă la reglementarea de către instituțiile statului a specialităților și numărului de specialiști pregătiți în cadrul acestor instituții. Astfel, în opinia subiecților studiului, absolvenții vor putea să se angajeze mai ușor după finalizarea studiilor.

„...trebuie de schimbat sistemul de învățământ. Statul trebuie să decidă. Eu mă gândesc că statul se bazează pe părerea proprie a persoanei care decide să facă o specialitate...” (IP4)

O opțiune pentru îmbunătățirea anagajării tinerilor ar fi, în opinia unor tineri, crearea unui centru/organizație care să presteze servicii de inserare a tinerilor pe piața muncii. Unii consideră că a ar fi binevenit ca instituțiile de învățământ să ofere locuri de muncă pentru cei mai buni studenți.

„...cred că Ministerul de resort²⁰ ar trebui să constituie o organizație care să se ocupe de tinerii care au studii și să le ofere posturi de muncă. Poate chiar și aceleași universități să ofere locuri de muncă pentru cei mai buni studenți, asta tot ar fi un beneficiu pentru studenți...” (IP5)

Referindu-se la îmbunătățirea situației în sistemul de învățământ, tinerii au menționat ajustarea curriculumului la cerințele de piață.

„...ar trebui să învețe tot ce apare nou, și să nu să se bazeze pe ce a fost...” (IP12)

Trebuie ghidați tinerii atât la admiterea la studii, cât și la finalizarea lor. S-a reiterat că instituțiile de învățământ să ofere locuri de muncă pentru cei care doresc și care merită.

„...când te duci la universitate, cei de acolo trebuie nu numai să promită și să spună, dar și să facă ceea ce spun. Spre exemplu, la admitere. Când depui actele, ei îți vorbesc despre privilegiile pe care le ai la obținerea diplomei. Ei trebuie să colaboreze cu ministerele de resort ca să poată să ofere (nu la toți studenții, pentru că da, într-adevăr nu toți au capacități și nu toți doresc să se angajeze) măcar celor care doresc, să fie susținuți, sau să fie îndrumați unde ar putea să se ducă...” (IP19)

Luând în considerație cele menționate mai sus, este evident faptul că programele de studii trebuie reînnoite și adaptate mai mult la noile realități cerute de piața muncii. Potrivit rezultatelor studiului, pregătirea tinerilor în sistemul de învățământ formal nu-i poate ajuta decât într-o măsură mică în obținerea unui loc de muncă și mai apoi, în a face față provocărilor acestuia. Una din problemele majore cu care se confruntă tinerii după absolvirea studiilor este neconcordanța dintre competențele dobândite prin educație formală și cele solicitate de către angajatori. Acesta este unul din factorii care îi determină pe mulți angajatori să evite angajarea absolvenților, fiind conștienți că vor trebui să investească în pregătirea lor profesională.

Accesibilitatea studiilor pentru tineri

Asigurarea egalității de șanse prin accesul la educație constituie un pas important pentru a le garanta tinerilor acumularea competențelor fundamentale pentru a-și ameliora perspectivele, chiar și în cazul acelor tineri care au nevoie de o a doua șansă pentru a se instrui și de o formare suplimentară care să le ofere o calificare în afara sistemului formal de învățământ.

Deși oferta educațională în țara noastră este considerată a fi destul de generoasă și s-au întreprins diferite măsuri pentru a asigura egalitatea de șanse la educație de diferite nivele, cea mai mare parte din subiecții studiului consideră că inegalitățile în educație prezintă o realitate pentru Republica Moldova.

Cei mai mulți dintre tinerii NEET consideră că tinerii proveniți din familii cu o situație materială bună au mai multe șanse decât cei proveniți din familii sărace în a-și urma studiile dorite, au acces la studii de calitate mai bună. Tinerii care au o astfel de opinie provin cu precădere din familii cu un nivel de trai scăzut, și cu un nivel de școlarizare redus, iar unii dintre ei au părăsit de timpuriu sistemul educațional anume din motive financiare.

„...nu. Au acces doar cei a căror părinți trăiesc bine, au bani și-și pot permite...” (IP1)

„...cei mai avuți intră mai ușor la învățătură. Că totul se face cu bani. Cel sărac nu are posibilități ca cel bogat...” (IP17)

„...acel care are bani și are cine să-l susțină face studii. Cine nu, trebuie să muncească ca să-și câștige o bucată de pâine...” (IP18)

„...pentru că cei care au bani merg și învață pe bani, iar cei săraci nu au locuri, pentru că locurile din cămin sunt ocupate de cei bogați. Dacă vor să se ducă cei săraci, lor li se pune bețe în roate. Nu li se dă cămin, nu beneficiază de nimic...” (IP20)

„...nu toți. Tinerii din familii sărace nu prea au acces liber la învățătură...” (IP33)

Mai mult chiar, unii tineri consideră că cele mai bune locuri la studii sunt ocupate nu pe criterii de performanță educațională, ci în baza statutului social al părinților.

„...sunt tineri de la sat care au o medie foarte bună, însă nu pot să intre la studii la buget deoarece locurile sunt deja ocupate de fiii miniștrilor și nu știu mai ai cui...” (IP16)

Totuși, au fost și păreri că situația privind accesul la studii s-a îmbunătățit în ultimii ani, fapt datorat scăderii numărului populației tinere, plecarea unui număr important de tineri fie la studii, fie la muncă peste hotarele țării, și, în aceste condiții multe oferte educaționale din țară rămân neacoperite. Un alt aspect important semnalat de către tineri este motivarea tinerilor de a face studii.

„...în ultimii ani situația s-a schimbat în bine și deja este acces pentru mai mulți tineri, deoarece numărul tinerilor a scăzut și acum în instituțiile de învățământ vin mai puțini tineri la studii...” (IP3)

„...обучение доступно для всех, главное – желание...” (IP46)

Rezultatele demonstrează că accesul la studii este perceput de către mulți tineri ca fiind limitat pentru o mare parte din populație care se confruntă cu probleme de ordin economic. Acest fapt poate să ducă la pierderea motivației și impulsului de a continua studiile pentru o bună parte din tineri.

În acest context, remarcăm că cercetări comparative a situației din mai multe state europene, demonstrează că parcursul educațional favorabil al elevilor (frecventarea școlii până la un nivel înalt și obținerea unor performanțe educaționale pozitive) – specific unor state europene (Suedia, Finlanda, Olanda) se datorează într-o mai mare măsură reducerii inegalităților sociale sau printr-o mai mare securitate socială furnizată celor mai săraci din aceste țări, decât prin reformarea sistemului de învățământ²¹.

2.2. Competențele tinerilor NEET

Competențe deținute

Educația și formarea profesională a tinerilor au ca finalitate principală formarea competențelor, care constituie un ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi și atitudini, necesare atât pentru ocuparea unui loc de muncă și participarea la funcționarea și dezvoltarea unei economii durabile, cât și la împlinirea și dezvoltarea personală, integrarea socială și participarea activă în societate.

În condițiile unui nivel educațional preponderent scăzut al grupului-țintă, când circa jumătate din tinerii intervievați dețin doar studii gimnaziale sau medii generale, evident că și calificările la acești tineri lipsesc. Practic fiecare a doua persoană participantă în acest studiu nu a urmat un curs de calificare profesională până în prezent.

Totuși, chiar dacă nu au urmat un curs de calificare, mulți dintre ei au acumulat abilități/competențe în anumite domenii obținute de sine stătător în procesul de muncă. Cei mai mulți au acumulat experiență și competențe la munci necalificate în domeniul construcțiilor. Competențele sunt utile și prezintă o sursă de venit. Această situație poate reprezenta și o oportunitate pentru viitor, existând posibilitatea de a fi propuse cursuri de calificare, valorificând eventual aceste competențe. Desigur, în prealabil trebuie investigată piața locală din punctul de vedere al ofertei și cererii potențiale.

„...să pun teracotă, să înclai tapet ș.a. Eu, de fapt, pot face totul în construcție...” (IP7)

„...în construcție, toate lucrările le pot face...” (IP13)

21 Shavit, Y., Blossfeld, H. P. (1993). Persistent Inequality. Westview Press, Boulder, Co. <https://poli.hevra.haifa.ac.il/~yaish/papers/ShavitYaishBarHaim.pdf>. Hutmacher, W., Bottani, N., L'equite des systemes educatifs europeens: un ensemble d'indicateurs, 2005, <http://www.aspe.ulg.ac.be/schoolequity/docpdf/2005FRANCAIS.pdf>

„...mai mult mă apuc de tencuială. Știți este o vorbă: Moscova i-a învățat despre tot și de toate, și i-a hrănit, probabil și-i hrănește, însă eu nu pot să plec. Numai eu știu cum am muncit la Moscova. Pe unde mă mințeau, pe unde plăteau mai bine, ce să-i faci...” (IP34)

Acumularea de experiență de muncă prin migrația temporară la muncă/circulară a tinerilor în străinătate ar putea fi valorificată prin obținerea unor calificări. Formalizarea experienței de muncă acumulate crește șansa de a avea o sursă formală de venit în viitor și, implicit, ar putea conduce la rezolvarea problemei lipsei asigurărilor medicale la nivelul persoanelor care trăiesc din surse de venit informale.

O altă gamă de competențe dobândite în procesul de lucru sunt din domeniul serviciilor, cum ar fi vânzări, reparație de mașini.

„...cunosc în tehnică mă descurc, repar mașini dacă trebuie. În vânzare știu să negociez și pot, dacă trebuie, să influențez și cumpărătorul...” (IP6)

„...умею хорошо продавать товар, услугу, которую хорошо знаю...” (IP45)

Calificarile dobândite de tinerii NEET care au absolvit o școală profesională și de meserii sunt în principal legate de ocupații precum: operator la computer, sudor, lemnar, tâmplar, croitor, macaragiu, zidar, bucătar.

Cei mai mulți tinerii NEET cu studii superioare dețin o specializare în domeniul științelor socioumane: drept, asistență socială, pedagogie. Mai puțini tineri dețin diplome de studii superioare în domeniile științelor economice și administrării afacerilor.

Marea majoritate a tinerilor intervievați dețin competențe de lucru cu computerul, deși cea mai mare parte utilizează calculatorul pentru a accesa site-uri de socializare, pentru comunicare. Doar tinerii cu un nivel de studii mai superior au menționat că utilizează calculatorul pentru a accesa site-uri ce oferă informații despre locuri de muncă disponibile, studierea informației pentru dezvoltarea personală.

Studiul a scos în evidență faptul că doar o mică parte din acești tineri, preponderent cei cu studii superioare, știu cum să scrie un CV sau o scrisoare de motivație. Cei mai mulți din aceștia au fost instruiți cum să alcătuiască/ajusteze CV-ul sau scrisoarea de motivație/intenție în cadrul instituțiilor de învățământ. Totodată, un număr infim de tineri au mărturisit că au trimis CV-ul unor agenți economici.

Au existat și opinii care au evidențiat faptul că pe parcursul experienței de muncă au acumulat competențe transferabile care sunt importante pentru dezvoltarea profesională, capacitatea de adaptare, creativitatea și disponibilitatea de integrare la locul de muncă.

„...есть умение работать в команде, умение руководить. В банке повысили до заведующей, руководила кассовым отделом, 12 человек. Вовлечённость в работу, усердие и работать на результат...” (IP43)

Mai mult ca atât, unii tineri care au beneficiat de ghidare profesională în cadrul unui proiect (SYSLAB)²² au relatat că activitățile din cadrul acestuia au contribuit la o mai bună motivație pentru avansarea profesională, la dezvoltarea lor personală, la creșterea încrede-

22 Pentru informații adăugătoare: <http://www.syslab.md/>

rii în forțele proprii, precum și la însușirea modalităților de căutare a locurilor de muncă, de prezentare în fața angajatorului etc.

„...после курсов эмоциональное состояние стало лучше. Прибавилась уверенность и помогли понять все мои ресурсы и минусы и работать над ними. Есть психолог. Уровень высокий и очень рада, что попала туда. Был какой-то застой в жизни...” (IP43)

Dorința de a obține calificări

O bună parte din tinerii NEET, care nu dețin nici o meserie/calificare și nu au urmat un curs de calificare până în prezent, apreciază că ar fi dispuși să urmeze careva studii/cursuri de formare profesională. Este foarte probabil că acestea sunt doar declarații, mult mai optimiste decât realitatea, dat fiind faptul că sintagmele „poate în viitor”, „măcar o profesie” pot lua diferite forme la nivelul tinerilor, iar condițiile concrete sunt doar parțial definite. Astfel, cei mai mulți din tinerii interesați nu au putut numi specializări concrete de care ar fi interesați.

„...da, măcar de o profesie, ceva...” (IP18)

„...măcar și o educatoare la grădiniță...” (IP20)

„...da, cum să nu, mereu trebuie să învățăm ceva nou, dar nu știu ce profesie...”

Totodată, unii tineri care au abilități de lucru în domeniul construcțiilor obținute de sine stătător au declarat că ar dori să-și aprofundeze cunoștințele în acest domeniu și chiar să obțină un document/certificat de competență.

„...aș dori să studiez în domeniul construcției, ca să obțin un document, deoarece este mai ușor să te angajezi la o firmă de construcții dacă ai un document la mână...” (IP16)

Cei care nu-și doresc să urmeze careva studii consideră că vârsta nu îi avantajează să se înscrie la studii. Alte posibile impedimente sunt de ordin financiar, nevoia de a avea grijă de propria gospodărie, grija pentru copiii proprii, acordul celorlalte persoane din familie.

„...nu, aș considera că-i prea târziu, am însă o frică că nu aș reuși...” (IP34)

„...doresc, dar nu am posibilități financiare...” (IP37)

„...nu e vârsta, dar dacă va apărea ceva nou, aș putea învăța...” (IP7)

Concordanța dintre competențe și piața forței de muncă

Concordanța competențelor la cerințele pieței muncii constituie cel mai important rezultat al procesului educațional în cadrul instituțiilor de învățământ vocațional, secundar și terțiar. Pentru o adecvare cât mai bună la cerințele pieței muncii, trebuie să existe mecanisme de anticipare a cerințelor pieței muncii, mecanisme de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii, adaptarea standardelor de pregătire profesională

și a calificărilor, revizuirea permanentă a curriculumului și a materialelor didactice. Studiul realizat în mediul tinerilor NEET a scos în evidență o serie de aspecte problematice ce țin de adecvarea competențelor la cerințele pieței muncii în țara noastră.

Un aspect important ar fi gradul de suprapunere dintre cerința de calificări de pe piața muncii și calificările deținute de către tineri, iar alt aspect ține de calitatea calificărilor, dacă corespund necesităților pieței muncii.

Astfel, marea majoritate a tinerilor intervievați consideră că, actualmente, în țara noastră nu este o concordanță dintre cerere și oferta pieței muncii. Cei mai mulți tineri sunt de părerea că pe piața muncii este un surplus de specialiști, în special cu studii superioare în domeniile dreptului, economiei etc. Unele instituții de învățământ, în opinia tinerilor, s-au transformat în „businessuri profitabile” din contul contractelor pe care le achită studenții, dar nu produc absolvenți competitivi pe piața muncii.

a. Neconcordanță din punct de vedere cantitativ

„...cred că nu. Dacă economia țării este subreală, despre ce locuri de muncă vorbim? Mulți învață la facultățile drept, economie, iar universitățile îi acceptă pe toți, fiindcă au nevoie de studenți care achită contractul, dar nu se gândesc că acești tineri nu au unde lucra! Unde vor merge ei după aceasta? E un fel de business, și asta nu e bine... avem un surplus de anumiți specialiști...” (IP3)

„...не совсем. В основном, если говорить о Комрате, очень много юристов и экономистов уходят туда, где рынок труда переполнен. Просто очень...” (IP45)

Un alt aspect menționat de tineri se referă la calitatea studiilor, care nu corespunde rigorilor pieței muncii.

b. Neconcordanță din punct de vedere calitativ

„...nu, pentru că nu se aduce nimic nou, totul este prea mult învechit. Am rămas în urmă cu timpul...” (IP10)

„...nu, ne pregătesc mai mult teorie, dar când te duci să te angajezi la muncă, angajatorii cer mai multă informație, mai amplu, mai detaliat și mai specific în domeniul lor. Însă noi învățăm la general și nu ne axăm pe un anumit segment...” (IP12)

Totodată, tinerii își pun întrebarea despre motivarea obținerii studiilor medii de specialitate, superioare, când marea majoritate a deținătorilor de astfel de diplome nu lucrează pe specialitate, ci sunt nevoiți să accepte job-uri cu specializări mai înguste, care în multe cazuri nu au tangență cu pregătirea lor profesională. Acest lucru a fost menționat în nenumărate rânduri pe durata interviurilor.

c. Nu lucrează potrivit specializărilor

„...vorbind despre ceea ce înveți, astăzi este foarte greu să-ți găsești un loc de muncă, pentru că majoritatea tinerilor termină facultăți, fac și masterat, iar în final lucrează într-un domeniu diferit: într-un market sau în magazine în calitate de vânzători consultanți. Și nu lucrează conform studiilor terminate. Așteptările sunt mari, dar consecințele sunt total diferite...” (IP19)

Se remarcă faptul că, chiar dacă tinerii nu au o profesie, ei vorbesc despre cazuri când diploma de studii superioare nu garantează angajarea în câmpul muncii pe specialitate. Aceasta este de asemenea un factor demotivant pentru unii tineri de a-și continua studiile.

„...nu, este foarte greu să-ți găsești de lucru în baza studiilor. A terminat aici colegiul și a mai învățat și la Bălți, a căutat de lucru, dar așa și nu a găsit. Acum stă cu diploma în mână și nu se poate angaja nicăieri. Și-a găsit recent un post de lucru în calitate de vânzătoare...” (IP25)

Un alt aspect important se referă la subdezvoltarea economică a țării noastre. Mulți tineri sunt de părerea că în țară nu se creează noi locuri de muncă și în special care să ofere o remunerare decentă. Cei mai mulți tineri, după absolvirea studiilor, nu-si găsesc de lucru. Și, în acest caz, fie sunt nevoiți să accepte job-uri sub așteptările lor, fie pleacă peste hoate.

„...cred că nu, deoarece toți învață și apoi pleacă peste hotare...” (IP16)

„...nu, pentru că tinerii de învățat învață, însă statul nu le oferă locuri de lucru...” (IP33)

„...sunt prea multe persoane care după ce termină nu-și găsesc de lucru, înseamnă că este ceva în neregulă, nu știu...” (IP33)

Îmbunătățirea continuă a competențelor profesionale este de o importanță majoră pentru dezvoltarea economică, pentru creșterea, productivitatea și crearea locurilor de muncă și capacitatea de adaptare la schimbări, pentru echitate și coeziune socială. Totodată, sistemele de educație și formare trebuie să ofere o diversitate de competențe, inclusiv competențe-cheie digitale și transversale, care ar asigura o tranziție rapidă și de succes pentru ocuparea unui loc de muncă.

În cazul țării noastre, lipsa sau neconcordanța calificărilor nu este singura cauză care face dificilă încadrarea tinerilor în câmpul muncii, la aceasta se adăunează criza economică persistentă pe parcursul ultimelor decenii, lipsa investițiilor în sectoare importante ale

economiei, locuri de muncă cu remunerare scăzută, politici corupte, promovare la posturi avantajoase pe criterii de „rudenie” și nu pe criterii de performanță profesională etc.

În același timp, tranziția de la școală la viața activă și integrarea în muncă a tinerilor reprezintă o problemă esențială, cu un puternic impact economic și social, fiind, în același timp, un important etalon al eficienței externe a sistemului de educație.

2.3. Piața muncii – experiențe, obstacole, oportunități

Piața muncii este influențată pe multiple planuri de mediul ambiant, sistemul economic și social în care funcționează, precum și de cel politic, iar nivelul și calitatea ocupării sunt caracteristici esențiale pentru orice societate. Totodată, forța de muncă reprezintă motorul principal al dezvoltării oricărei economii moderne.

Analiza datelor statistice²³, dar și rezultatele diferitor studii²⁴ ne arată un șir de probleme sistemice cu care se confruntă piața muncii din Republica Moldova. Cele mai importante au fost enumerate în nenumărate rânduri în actualul raport: lipsa locurilor de muncă, remunerare scăzută, disparități rural/urban etc. Preocuparea pentru excluziunea ocupațională a tinerilor este determinată în mare măsură de conștientizarea problemelor și riscurilor, precum și a consecințelor negative pe termen lung: reproducerea culturală a sărăciei, comportament deviant, probleme de sănătate, infantilism social etc.

Există o serie de argumente care atestă că șomajul în rândul tinerilor este mai grav decât în rândul adulților²⁵:

- Succesul sau eșecul unei țări în a-și utiliza din plin potențialul economic generat de tinerele talente poate face diferența în dezvoltarea sustenabilă pe termen lung.
- Șomajul în rândul tinerilor afectează direct nivelul de fluctuație al personalului temporar pe piața muncii.
- Acumularea de experiență se reflectă atât la nivel individual, cât și în gradul de dezvoltare al pieței muncii la nivel național.
- Șomajul în rândul tinerilor contribuie la intensificarea sărăciei și la scăderea nivelului de trai – de natură cognitivă, medicală, nutrițională și psihologică.
- Pe măsură ce tinerii înaintează în vârstă și își dezvoltă propriile familii, eșecul acestora în a acumula atât capital economic, cât și capital social poate fi proiectat asupra copiilor.
- Tinerii care nu reușesc să-și găsească un loc de muncă, după absolvirea unei forme de învățământ, nu vor avea posibilitatea de a câștiga un venit, vor trebui să fie

23 Banca de date a Biroului Național de Statistică. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/AFM_2016_rom.pdf

24 Buciuceanu-Vrabie Mariana, Gagauz Olga. Tinerii pr piața muncii din Republica Moldova: competențe și aspirații INCE. 2017.

25 Situația forței de muncă în Regiunea Centru și nevoile de dezvoltare ale sistemului de formare profesională, 2016. Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru. http://www.adrcentru.ro/Document_Files/ADStudiiRegionale/00002181/rmvmv_Studiu%20forta%20de%20munca%20si%20pregatirea%20profesionala.pdf.

asistați financiar de familiile lor. În același timp și societatea își pierde rezultatele investiției în educație.

Totodată, studii în domeniu demonstrează că excluziunea ocupațională a tinerilor se asociază cu două situații de risc de importanță majoră – tranziția incompletă de la școală la muncă și angajarea informală²⁶, acest fapt găsindu-și confirmare și prin rezultatele studiului calitativ actual.

Experiența de muncă a tinerilor NEET

Dat fiind specificul grupului-țintă, nici o persoană interviuată la momentul desfășurării studiului nu era angajată în câmpul muncii, nu era antrenată în procesul de studii sau formare profesională.

Absoluta majoritate din acești tineri au declarat că au avut cândva un loc de muncă plătit, excepție fac doar tinerii absolvenți (puțini la număr în eșantionul nostru). Cei mai mulți dintre tinerii NEET au indicat că au lucrat în sfera informală, fapt explicat în mare parte prin nivelul scăzut de școlarizare și lipsa calificărilor necesare, dar și lipsa locurilor de muncă în sfera formală. Acești tineri au lucrat în domeniul construcțiilor, în sfera vânzărilor, în agricultură sau ca muncitori necalificați în oricare alte domenii (industria de procesare etc.). Celelalte ocupații menționate de către subiecți apar cu o frecvență nesemnificativă, dar au în comun un nivel scăzut al calificării și o recompensare financiară redusă.

Mai mulți tineri au indicat că pe parcursul ultimului an au avut mai multe angajări, preponderent în sfera informală. Numărul de angajări sugerează că schimbări numeroase ale locului de muncă semnifică mai degrabă vulnerabilitatea acestora pe piața muncii, necesitatea acceptării oricăror oferte care le-ar asigura un venit minim.

„...am lucrat în diferite domenii, pentru mine era important să câștig bani, în rest nu contează...” (IP2)

„...niciodată nu am lucrat oficial, doar ocazional...” (IP31)

Tot raportat la tinerii care au avut un loc de muncă, dar care au lucrat cu carnet de muncă, cei mai mulți au activat pentru o perioadă mai mare de 6 luni în baza diplomelor de specialitate în sfera bancară, sistemul de învățământ, dar și în calitate de muncitori calificați (în construcție).

Tinerii care dețin o specilaizare, indiferent de forma de învățământ absolvită, dar nu au lucrat potrivit studiilor deținute, indică drept cauze principale numărul mare de specialiști pe piața muncii, lipsa locurilor de muncă disponibile, dar și inaccesibilitatea locurilor de muncă pentru tineri, corupția în rândul administrațiilor de toate nivelurile.

„...nu, pentru că sunt specialiști care știu mai bine decât mine meseria...” (IP1)

„...nu, până când în țară nu se schimbă ceva, nu voi încerca. Corupția este foarte mare, unde nu te duci să te angajezi îți cer bani...” (IP11)

26 Gagauz O., Buciuceanu-Vrabie M., Pahomii I. Factorii determinanți ai excluziunii ocupaționale a tinerilor. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2017, nr. 2 p. 137–147.

Fiind întrebați despre tranziția de la școală la muncă, cei mai mulți tineri au apreciat ca fiind o perioadă foarte dificilă, ei confruntându-se cu multiple obstacole, dar și cu trăiri interioare stresante. Marea majoritate a tinerilor au remarcat că după absolvirea studiilor nu au beneficiat de careva servicii de consiliere și ghidare în carieră sau orientare și plasare pe piața muncii.

„...așa... un gol. Ne-am deprins la școală, învățam, dar când la lucru, e mai greu...” (IP22)

„...a fost greu. Eu eram cam mărunțel și în construcții se cere să ai putere. Eu, fiind încă un copil, mi-a fost greu să mă adaptez. Și nici meseria nu o știam, am învățat-o pe parcurs...” (IP7)

„...după ce am absolvit studiile superoare a fost foarte dificil, stresant... nu știi încotro s-o apuci...” (IP3)

Se remarcă faptul că cei care au lucrat pe durata studiilor apreciază tranziția de la școală la muncă ca fiind mai ușoară, comparativ cu cei care nu au avut nici o experiență de muncă.

„...nu a fost nimic complicat, deoarece eu de mic am lucrat și pe parcursul studiilor am lucrat...” (IP2)

„...n-a fost greu, pentru că nu aveam răbdare să mă angajez mai repede și să lucrez...” (IP10)

Lipsa locurilor de muncă cu o remunerare adecvată constituie una din cele mai mari probleme cu care se confruntă actualmente tinerii. Datele colectate la acest compartiment vin să întregescă aceste concluzii.

Astfel, marea majoritate a tinerilor care au avut un loc de muncă, fie în sfera formală, fie în sfera informală, au fost nevoiți să renunțe la aceste job-uri anume din cauza remunerării inadecvate, a salariilor mici. Mai mult ca atât, tinerii au semnalat asupra neconcordanței dintre munca depusă și remunerarea oferită. Se remarcă și faptul că anume politica de salarizare inechitabilă constituie unul din principalele motive de a renunța la angajare, dar și emigrarea populației tinere peste hotarele țării.

„...pentru că nu-mi achitau munca pe care o făceam, chiar dacă era oficial...” (IP1)

„...pentru că era prea greu, obositor și salariul mic... te îmbolnăvești și pe urmă mai mulți bani cheltui pentru sănătate...” (IP3)

„...salariu mic și lucru greu. 1800 de lei. Anterior am avut salariu mai mare, dar s-a finisat obiectul. Paznic – 1200 lei, nu-mi ajungeau pentru cheltuieli...” (IP7)

„...pentru că nu-mi plăcea salariul – 1800 de lei! Lucram peste o zi, era obositor și salariul mic...” (IP18)

Un alt motiv al renunțării la locul de muncă este atitudinea neadecvată a angajatorilor față de angajați, în special față de tineri. Tinerii au semnalat și motivul practicilor ilegale ale unor agenți economici de achitare a „saliilor în plic”.

„...din cauza salariului, au început să ne mintă de bani, spuneau ca suntem tineri și încă ne învățăm a lucra. Noi semnam 20 000 lei, dar ne dădeau 3 500 lei, normal că nu e rentabil. Ne puneau ca lucrător auxiliar, primul an și se achită neoficial «în plic» și oficial...” (IP11)

„...am căpătat o experiență bogată, însă, din păcate, a trebuit să renunț la acest serviciu, din cauza salariului. Pentru cheltuielile pe care le faci în Chișinău salariul este foarte mic, trebuia să plătesc și gazda, mai erau și alte necesități...” (IP31)

„...ne dădea zece mii, dar oficial o mie. Am lucrat vreo doi ani de zile, dar nu m-a aranjat atitudinea șefului față de subalterni, se uita prea de sus, prietenii, cumetrii, rudele erau ideale dar restul... trebuiau să lucrez și pentru ei...” (IP21)

„...dar și atitudinea angajatorului față de muncitori e foarte rea. Se pune accentul pe calitate și cât mai mult să producă, iar dacă ai încurcat ceva, te face în tot felul: că «nu ești bună de nimic», «ieși afară și te-ai dus». Sunt foarte mulți de prin sate care vin și se angajează, fiindcă nu au unde se duce, și de nevoie acceptă condițiile...” (IP14)

Alte motive de renunțare la locul de muncă țin de unele situații particulare: concedii de maternitate, nașterea copilului, etc.

Tinerii NEET care au avut un loc de muncă au mai semnalat un șir de probleme cu care s-au confruntat în perioada angajării. Printre alte probleme legate de angajarea în câmpul muncii menționate de tineri sunt:

„...ei investesc în extinderea businessului, dar nu în personal...” (IP3)

„...din punct de vedere material nu sunt satisfăcut de viață. Pentru că cerințele față de noi la momentul dat în Moldova sunt mari, dar remunerearea este zero. Se lucrează mult și se achită puțin. Peste hotare ești remunerat pentru munca depusă. Am rămas șocat de atitudinea angajatorului, nu atrage atenție asupra studiilor...” (IP10)

„...comportamentul cu angajații. Liderul trebuie să te ajute, dar nu să strige atunci când nu știi. Dacă nu ai cunoscuti acolo unde ești angajat, atunci ești înjosit. Dar când ai cunoscuți, mereu ești protejat...” (IP11)

Studiul a scos în evidență faptul că o parte considerabilă din tineri au fost angajați în sfera informală, fapt datorat în mare măsură nivelului scăzut de școlarizare, dar și lipsei calificărilor. Deși, după cum a fost indicat anterior, din lipsa ofertelor corespunzătoare calificărilor deținute, tinerii sunt predispuși să accepte orice loc de muncă care le-ar asigura un venit.

Cei mai mulți dintre tinerii participanți la studiu consideră că actualmente, pentru tineri cele mai multe oferte, posibilități de angajare în țara noastră sunt în sfera informală. Mulți dintre ei nu percep angajarea informală ca un fenomen ilegal/negativ prin faptul că agenții economici prejudiciază bugetul statutului prin neachitarea impozitelor și

încălcarea drepturilor angajaților. În opinia lor, astfel există posibilități de a câștiga mai mult, totodată în orice moment se poate de renunțat la postul de muncă.

„...pentru că cei care angajează nu vor să achite impozite la stat, și lor le este bine, și nouă ne este bine. Pentru că angajatorii mai bine dau un salariu mai mare decât să treacă prin contabilitate. Și noi, în calitate de lucrători, facem mai mulți bani...” (IP1)

„...foarte puțini se angajează oficial, cei care se angajează informal au un venit cu mult mai mare decât cei care se angajează oficial. – Da, pe de o parte, nu este rentabil – taxe, vechime, dar în mometul în care le convine salariul și ceea ce fac – este rentabil...” (IP12)

În virtutea vârstei participanților la studiu, dar și a realităților din țara noastră, când majoritatea cetățenilor primesc pensii extrem de mici, cei mai mulți din tineri nu își fac griji în privința acumulării stagiului pentru pensionare.

„...angajatorii economisesc bani, nu achită impozitele. Nu se gândesc la angajați. Dar de multe ori și angajații nu i-au atitudine. Le este convenabil, nu se gândesc la pensii, boală. Consideră că mai au timp până la pensii...” (IP3)

„...pensia pe care o s-o primesc este zero. Nimeni nu-ți asigură nimic în ziua de azi, te dau afară când vor ei, și scriu că din propria dorință. Când m-am angajat la... și am semnat contractul de muncă, am semnat și cererea de eliberare. Ei nu mai pun data. Vor neoficial... și majoritatea tinerilor nu vor oficial. Le propuneau ca ei pot să lucreze oficial dar aceștia refuzau...” (IP11)

„...neoficial, practic toți lucrăm așa. Știți, cum se spune, mergi și pune-ți pe cont, și vei avea la pensie, iată așa se zice...” (IP34)

Un alt aspect important este percepția locurilor de muncă în sfera informală, în cea mai mare parte fiind pentru persoanele cu nivel scăzut de școlarizare, ca unica șansă de supraviețuire.

„...oficial lucrează doar cei care au mai lucrat. La lucru neoficial lucrează toți cei care nu au studii, dar care au familii și trebuie să fie întreținute. Fiecare din noi e bucuros să lucreze măcar undeva, ca să aibă ceva venit...” (IP25)

Contextul economic actual și situația de pe piața forței de muncă îi determină pe unii tineri să accepte condițiile existente, chiar dacă nu întrunește condițiile și așteptările acestora. Totodată, tinerii NEET care au fost angajați în câmpul muncii atât în sfera formală, cât și în cea informală au semnalat un șir de probleme: remunerare scăzută, lipsa criteriilor de performanță și competență, neluarea în calcul a studiilor realizate și irelevanța cunoștințelor acumulate, neachitarea orelor suplimentare de lucru, necorelarea plății cu volumul de muncă depus, nerespectarea condițiilor de protecție a muncii etc. Toate

acestea în final duc la renunțarea la locul de muncă și mulți tineri văd alternativă în plecarea la muncă peste hotarele țării.

Caută loc de muncă

Doar puțin peste jumătate dintre tinerii NEET intervievați au declarat ca își caută un loc de muncă. Principala modalitate prin care tinerii își caută este apelul la rude, prieteni sau cunoștințe. Ceva mai puțini caută job-uri pe site-urile care oferă informații despre locurile de muncă disponibile (www.999.md, www.makler.md, www.rabota.md), dar trimit și CV-ul direct angajatorilor. Deși o bună parte din tineri cunosc despre activitatea Agenției de Ocupare a Forței de Muncă (este cunoscută ca „Birja Muncii”), doar câțiva din ei s-au înregistrat la această organizație și au beneficiat de serviciile acesteia (cursuri de calificare, informarea despre piața muncii etc.).

Cei care cunosc despre activitatea AOFM dar nu s-au adresat au relatat că nu au încredere în activitatea acestei organizații, au așteptări reduse că agenția le va găsi un loc de muncă. Cei mai mulți dintre acești tineri au relatat despre experiența unor cunoștințe, pe care această organizație nu i-a ajutat, propunându-le doar locuri de muncă cu o remunerare redusă.

„...da am auzit, dar n-am apelat. Sunt propuse doar măturător de stradă, locuri de muncă prost plătite...” (IP16)

„...am auzit, dar nu m-am adresat. Soțul s-a înscris dar nu l-au ajutat. l-au spus că el are de lucru în sat și că trebuie să lucreze acolo. Îi ofereau un salariu de 1000 de lei și cu trei copii lui îi era tare greu să-i întrețină...” (IP25)

Se remarcă și unele aprecieri pozitive ale tinerilor care au beneficiat de serviciile agențiilor de ocupare și se declară mulțumiți.

„...eu cred că cei de la agenție se implică și lucrează foarte bine, pe mine m-au telefonat și m-au întrebat dacă am dat fetița la grădiniță căci este loc de muncă, este nevoie de dădacă la grădiniță, dacă doresc să merg acolo...” (IP39)

Un număr tot mai mare de tineri nu caută în mod activ un loc de muncă, ceea ce îi poate lăsa fără sprijin structural în ceea ce privește inserția pe piața muncii. Din acest considerent a fost important de a afla sub-categoriile acestor tineri și motivația acestora.

Mulți tineri inactivi sunt cei care provin din familii unde părinții nu lucrează și nu se află activ în căutarea unui loc de muncă. Astfel, mediul familial reprezintă un factor care favorizează apariția vulnerabilității de ordin atitudinal, cum ar fi lipsa culturii de a munci, nu au aspirații profesionale și așteptări reale, lipsa competențelor de comunicare și muncă în echipă, inadaptabilitate, inconsecvență și instabilitate.

O altă categorie de tineri inactivi sunt din localitățile rurale și orășelele mici cu activitate economică slab dezvoltată care au probleme de acces la locurile de muncă. Cei

mai mulți tineri care au relatat că nu-și caută de lucru își motivează inactivitatea prin lipsa agenților economici viabili care ar oferi locuri de muncă în localitatea lor.

„...dacă să muncești cu ziua, atunci găsești, dar oficial sunt poate la vreun magazin vânzător sau paznic, dar asta nu e pentru tineret, mai mult pentru un om în vârstă...” (IP21)

„...în sat nu este de lucru. Cunoștințe prin care să-ți găsești un loc de muncă. Din cauza că abia am terminat studiile. Sunt un simplu om fără experiență...” (IP18)

Mai este o categorie de tineri NEET care nu-și caută de muncă deoarece sunt antrenați în activități sezoniere, în cea mai mare parte sunt zileri și prestează careva servicii atunci când li se solicită acest lucru.

„...nu caut, doar când cineva mă cheamă mă duc cu ziua...” (IP23)

Unii tineri aleg să stea acasă îndeplinind lucrul casnic, decât să fie angajat în câmpul muncii pentru o remunerare insuficientă, care nu le asigură nici minimumul necesar. În prezent, problema salarizării joase este una din cauzele activității economice scăzute ale populației. Cercetările în domeniu demonstrează că în anul 2016 cca 10% din salariații și cca 25% din salariații din sectorul bugetar au avut salarii mai mici decât mărimea minimumului de existență pentru populația în vârstă aptă de muncă²⁷. Astfel, motivarea financiară ar fi o condiție necesară de luat în calcul în implementarea măsurilor de activizare a tinerilor pe piața muncii.

„...dau 2000 de lei, nici de mâncare nu ajunge, ce faci cu acești bani când ai de întreținut doi copii? Decât să lucrez degeaba acolo, mai bine fac ceva pe acasă. Da, e greu, deoarece locuri de muncă nu prea sunt...” (IP31)

S-a constatat un număr important de tinere, în special din mediul rural, care sunt în afara pieței muncii, precum și a sistemului educațional și de formare profesională. Marea majoritate a acestor persoane sunt antrenate în activități casnice și/sau îngrijesc de copii. Pe lângă numărul redus de locuri de muncă, o dificultate cu care se confruntă aceste persoane în intenția de a se (re)încadra în câmpul muncii este reprezentată de lipsa creșelor / instituțiilor de educație preșcolară unde ar putea să-și lase copiii pe durata zilei de muncă.

„...pentru că este mic copilul, acum grupele care s-au format sunt cu copii din 2014 și câțiva din 2015 și nu s-au ajuns locuri. Dacă nu va fi posibil la grădinița aceasta v-a trebui să caut în altă parte, pentru că eu nu am altă ieșire din situație, ce pot să fac? Să plătesc o bonă? Și cu ce rămân eu?...” (IP 49)

„...nu m-am dus la lucru că nu aveam cu cine să las copilul. Mama tot e la lucru și n-are cine sta cu el, să iau o bonă nu vreau, mai bine stau eu acasă cu copilul...” (IP42)

27 SAVELIEVA G. Subutilizarea forței de muncă ca problemă social-economică în Republica Moldova. In: Creșterea Economică în Condițiile Globalizării, Sesiunea științifică: Dinamica populației și calitatea potențialului uman: Conferința Internațională Științifico-Practică, 12-13 octombrie 2017, Chișinău. Ediția a XII-a. Institutul Național de Cercetări Economice. Ch.: INCE, 2017, 42-54.

De asemenea, este important de menționat că o bună parte din aceste tinere nu au fost angajate oficial până la concediul de maternitate, beneficiind astfel de o indemnizație minimă pentru îngrijirea copiilor pentru o perioadă de doar 1,5 ani. În aceste cazuri se atestă o situație materială extrem de rea. Totodată, integrarea lor în câmpul muncii este mai dificilă fie din cauza lipsei de experiență, fie din cauza pauzei îndelungate după finalizarea studiilor. Urmează să remarcăm că numărul de femei neasigurate în totalul beneficiarilor de indemnizații pentru îngrijirea a copiilor constituie peste 45%.²⁸

„...eu am primit minimal, cât a fost până la un an și jumătate și atât, mai mult nimic - am avut 540 lei. M-am adresat după ajutor social, dar am fost refuzată. Mi s-a spus că am fost pe la Moscova, și poți să te mai duci. Dar unde să-mi las aici copilul meu de 2 ani. Eu am avut nevoie de ajutor, pentru că aici eu nu am unde munci, de unde eu să iau bani? ...” (IP 34)

În categoria tinerilor care nu-și caută de lucru pe piața muncii locale sunt acei tineri care sunt în așteptarea ofertelor de a pleca la muncă peste hotare. Tot în această categorie îi includem pe tinerii, în special pe tinerele femei, care nu-și caută un loc de muncă fiindcă trăiesc din contul remitențelor trimise de soț sau de alte rude aflate peste hotare.

Cel puțin la nivel declarativ se atestă o disponibilitate ridicată a tinerilor NEET de a se angaja în câmpul muncii. Condițiile pentru care tinerii ar accepta un loc de muncă nu sunt exagerate și corespund unor cerințe general acceptate: un salariu decent și achitat la timp, condiții de muncă normale, climat favorabil în colectiv, orar de muncă respectat, atitudine corectă din partea angajatorilor. Cel mai probabil așteptările lor s-au modificat în urma intercalării cu un loc de muncă și s-au modificat adaptându-se la ceea ce piața muncii poate să ofere în realitate.

„...să-mi fie achitat salariul la timp. Să primesc salariu pe care mi l-a propus inițial. Să nu începă că are pretenții și să nu se țină de cuvânt...” (IP4)

„...un salariu nu prea mare, eu nu am așteptări mari pentru început vreo 4000 lei...” (IP5)

„...un climat favorabil, unul mai bun. Să nu te duci la lucru și să fii stresat, să te aștepți la ceva rău...” (IP14)

„...condiții normale de muncă și totul să fie oficial, să pot avea și poliță medicală. Căci există o problemă. Și cu remunerarea e problemă, uneori îți promit una, dar primești cu totul alta, sau îți promit pe un termen, dar îți dau banii când le convine lor...” (IP21)

Foarte probabil ca în realitate nivelul disponibilității să fie mai redus. Se remarcă că cea mai mare parte a tinerilor NEET, în special din mediul rural, sunt dispuși să accepte condiții de lucru chiar dezavantajoase lor.

Orientări antreprenoriale

Luând în considerație nivelul scăzut de educație și de calificare, dar și de situația materială precară a tinerilor NEET implicați în acest studiu, nu este surprinzător faptul că cei mai mulți dintre ei nu au intenții antreprenoriale, adică în viitorul apropiat nu intenționează să înființeze o afacere sau o activitate economică pe cont propriu.

Tinerii au menționat un șir de piedici pe care le întâmpină în dezvoltarea unor activități economice pe cont propriu. În cea mai mare parte tinerii au indicat că pentru inițierea unei afaceri este nevoie de o sumă anumită de bani, de care mulți dintre ei nu dispun. Un alt aspect este riscul mare de a da faliment, atât din cauza concurenței mari, cât și prin lipsa pieței de desfacere, a puterii de cumpărare scăzută a majorității populației.

„...mulți își pierd investițiile. Practic nu e real, concurența e mare, dar și populația în țară e săracă și nu are putere de cumpărare...” (IP2)

„...nu, chiar și pentru cel care deschide dă faliment. S-au apucat să deschidă localuri unde se face kebab, mâncare, dar la noi în oraș lumea nu este deprinsă cu astfel de mâncăruri, doar o lună și ceva a fost deschis și după aceasta localul a fost închis, că nu avea rost, plătea numai arenda...” (IP28)

„...da, m-am gândit, dar este nevoie de mulți bani, plus că și concurența este mare...” (IP3)

„...aș dori, dar nu am posibilitate. Nu am bani. Nu am cu ce începe...” (IP18)

Mai mult ca atât, tinerii au menționat că autoritățile de stat nu numai că nu susțin dezvoltarea antreprenoriatului, dar pun și anumite piedici. E multă birocrație, corupție în rândul autorităților, controale frecvente.

„...nu prea. În primul rând, iată, în țările europene, acolo tinerii sunt susținuți de stat. Adică, dacă doresc să deschidă o afacere li se dă o sumă de bani și timp de trei ani ei sunt ajutați. Dacă nu reușesc să țină piept la ceea ce au început, pe ei îi ajută și îi susțin. Le dau bani, le caută investitori care să-i susțină, sponsori. La noi, din contra, dacă vrei să faci ceva, se găsește cineva care să-ți spună sau să te împiedice în a deschide o afacere...” (IP19)

„...dacă vrei să-ți deschizi o afacere, și se pun bețe în roate. Mulți prieteni de ai mei au încercat, dar numai bani în vânt au fost, au început «controale», verificări una după alta, le spuneau în ochi să achite o anumită sumă și un an de zile pot lucra liniștiți, la noi corupția e prea mare. Chiar dacă încalci ceva, te întreabă: «Cum ne înțelegem acum?» Mereu îți găsesc că ceva nu e în regulă, și ești nevoit să-i achiți, numai să te lase în pace...” (IP21)

Se remarcă faptul că marea majoritate a tinerilor cunosc numai „istorii de eșec” în dezvoltarea afacerilor și nimeni n-a relatat despre careva „istorii de succes”, ceea ce constituie un factor demotivant pentru tinerii potențiali antreprenori.

Probleme la angajare

Cel mai mare obstacol pe care îl întâmpină tinerii NEET în încercările lor de a se angaja în câmpul muncii este lipsa experienței de muncă. Acest impediment este valabil atât pentru absolvenții instituțiilor de învățământ de toate nivelurile, cât și pentru tinerii care au fost angajați fără carnet de muncă și nu pot să-și valideze stagiul de muncă. Acest prim obstacol a fost semnalat de către tinerii din mediul urban, în special din orașele mari, unde există o piață de muncă viabilă. Pentru că, după cum a fost indicat anterior, în mediul rural practic lipsesc orice oferte de angajare.

„...experiență în muncă, ceea ce nu este corect, deoarece te poți învăța din practică...” (IP2)

„...se cere experiență de muncă. Absolventului i se cere să aibă experiență în domeniu! Ei nu vor tineri care numai ce au terminat și care nu au practică și nu cunosc. Angajatorilor nu prea le place de ei, că trebuie să-i învețe, să pornească de la zero...” (IP4)

„...toți cer experiență în domeniu, dar nu ai de unde să vii cu experiență după finalizarea studiilor...” (IP12)

În același context vorbim și despre solicitările exagerate ale angajatorilor, în special raportat la salarizare.

„...sunt angajatori care cer să cunoști limbi străine, dar cu un salariu de aici. Dacă cunoști o limbă străină, pleci peste hotare să muncești și ai un salariu mult mai mare ca cel din țară. Cer studii superioare chiar dacă domeniul de activitate nu este atât de pretențios...” (IP2)

Un alt impediment este lipsa locurilor de muncă potrivit specializării și competențelor deținute. Acest fapt se datorează atât unei economii nefuncționale care nu este capabilă să creeze locuri de muncă, cât și slaba pregătire profesională a unor tineri, calificările cărora nu sunt în conformitate cu ale angajatorilor.

„...nu, mulți care învață le este greu să-și găsească de lucru după specialitate. Nu știu că-s mulți cu studii superioare și puține locuri de muncă. E dificil, pentru că toate locurile bune sunt ocupate de către cei în vârstă...” (IP7)

Nu este de neglijat fenomenul înrădăcinat în societatea noastră – „nepotismul”, atunci când job-urile avantajoase sunt oferite în baza unor relații de rudenie etc. și nu pe meritocrație.

„...totul se face prin cunoștințe. Dacă vrei ceva bun, trebuie să te știi cu cineva care are influență...” (IP7)

Au fost și opinii ale tinerilor care s-au centrat pe existența/lipsa competențelor transferabile.

„...eu cred că se uită să fie comunicabil, descurcăreț dar totodată și timid...” (IP5)

Unii tineri au menționat că angajatorii testează competențele direct la locul de muncă, fapt valabil în cadrul unor munci calificate.

„...depinde, dacă îți dau o săptămână de probă și văd că faci față lucrurilor și ai capacități, atunci te iau, dacă nu, angajează pe cineva care se descurcă. Depinde de competențele pe care le deții...” (IP18)

Referitor la relația pe care tinerii o au cu instituțiile statului, cel mai adesea aceasta este definită de scepticism față de deciziile și măsurile întreprinse de acestea, precum și de un înalt grad de neîncredere. Deși nu au încredere în capacitatea administrativă centrală și locală de a acționa în rezolvarea problemelor, tinerii au așteptări în ceea ce privește posibilele măsuri pe care autoritățile, în special de nivel local, le-ar putea lua pentru soluționarea problemelor legate de inserția tinerilor pe piața muncii.

„...statul, primăria sunt cei care decid în țară...” (IP31)

„...primăria trebuie să susțină tinertul...” (IP16)

Atât autoritățile centrale, cât și cele locale sunt considerate responsabile în găsirea și implementarea de soluții în ceea ce privește modificările legislative: reforma politicii de salarizare, corelarea curriculumului educațional cu cerințele pieței muncii, acțiuni de dezvoltarea economică, acordarea de facilități agenților economici în vederea creării de noi locuri de muncă pentru tineri.

Accesul la serviciile publice

Studiul realizat în mediul tinerilor NEET a scos în evidență un nivel redus de cunoaștere și accesare a serviciilor publice disponibile. Mai mult ca atât, marea majoritate a tinerilor care se confruntă cu probleme de integrare socială, educațională și profesională, alte probleme stringente, nu cunosc despre existența unor servicii care i-ar ajuta să iasă din această situație.

Deși în țara noastră au fost create și funcționează un șir de Centre pentru Tineret, care au menirea să presteze diverse servicii pentru grupuri-țintă, tinerii participanți la acest studiu au relatat că nu cunosc nimic despre activitatea unor astfel de organizații și, evident, nici nu beneficiază de serviciile lor.

„...nu știu careva centre. Dar nici nu prea cred să fie...” (IP25)

Aceste date sunt confirmate și de rezultatele unei ample cercetări realizate în rândul tinerilor la nivel național. Doar o pătrime dintre tinerii intervievați cunosc despre existența unor centre și numai 16,3% din tinerii care cunosc au beneficiat de careva servicii. În me-

diul urban ponderea celor care au beneficiat de serviciile acestora este aproape dublă în raport cu ponderea beneficiarilor din mediul rural.²⁹

Se remarcă, gradul de cunoaștere despre existența centrelor de tineret este direct corelat cu nivelul de studii și statutul socioeconomic al tinerilor: cei cu nivel scăzut sunt mai puțin informați, cei cu nivele mai înalte – mai bine informați.

În aceeași ordine de idei, cercetarea calitativă realizată în mediul tinerilor NEET a scos în evidență faptul că un număr infim din tineri relaționează cu instituțiile publice de nivel local sau regional. În special, adresările tinerilor se reduc la solicitarea unor documente de la primărie sau accesarea serviciilor de asistență socială.

„...nu ne-am adresat... Am fost o dată poate să ne dea vreun ajutor social, pentru că sunt cu doi copii, casă nu avem... n-avem nimic. Și trebuia ca soțul să se pună la evidență la birja muncii. Deoarece el era peste hotare, nu s-a mai pus și astfel n-am putut să primim vreun ajutor ceva. Acum trăim cu indemnizația băiatului și ce m-ai câștiga el peste hotare...” (IP15)

Marea majoritate a tinerilor intervieuați au menționat că nu s-au adresat la APL cu nici o problemă, întrebare sau inițiativă. Motivele invocate de tineri sunt multiple, care țin în mare parte de neîncrederea în instituțiile statutului, în personalul din aceste instituții, indică anumite bariere birocratice. Tinerii, de regulă, încearcă să-și rezolve singuri propriile probleme, solicită ajutor în special de la membrii familiei, prieteni, cunoștințe etc. Se reiterează necunoașterea de către persoanele tinere a spectrului de servicii disponibile în comunitate, în mediul urban apropiat etc., cât și se atestă un nivel redus de activism civic în rândul acestei categorii de persoane.

„...nu, eu nici nu mă bag în chestiile astea cu Primăria, căci e mai multă bătaie de cap...” (IP 21)

„... ei (APL) î-i au pe a lor pe care-i ajută, dar eu n-am fost și nici nu mă interesează...” (IP23)

La rândul său, studiul a scos în evidență lipsa serviciilor de orientare profesională în cadrul școlilor. Acestea sunt disponibile exclusiv în mediul urban (în cadrul AOFM, ONG-urilor specializate etc.), deși, după cum arată datele cercetării, serviciile date sunt accesate de un număr restrâns de tineri. În aceste condiții, îndrumarea profesională este realizată în mare parte de către membrii familiei, prieteni etc., care deseori nu posedă de informații relevante referitoare la profesiile solicitate pe piața muncii.

O problemă alarmantă în acest plan o constituie abandonul școlar și părăsirea timpurie a sistemului de învățământ. Tinerii care abandonează școala constituie grupul cel mai vulnerabil, dat fiind faptul că aceste persoane, de regulă, nu beneficiază de careva servicii specializate de orientare și mediere pe piața muncii, nu relaționează cu instituții publice (primărie, școală), iar viitorul profesional al acestor tineri este incert.

29 Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS AXA”. Cercetarea opiniei privind problemele, valorile și aspirațiile tinerilor din Republica Moldova. Chișinău 2016.

Cu toate că o mare parte din tineri cunosc despre Agențiile de Ocupare a Forței de Muncă, doar o pondere neînsemnată apelează la serviciile acestora ce țin de orientarea și formarea profesională, medierea pe piața muncii etc. Motivele invocate de către tineri sunt neîncrederea că li se vor propune oferte de muncă potrivit așteptărilor, cât și neîncrederea că obținerea unor meserii în cadrul cursurilor disponibile le va facilita integrarea pe piața muncii.

Totodată, studiul a evidențiat o categorie de tineri care se înregistrează la aceste agenții doar din considerentul că doresc să beneficieze de ajutor social, iar înregistrarea la AOFM în aceste cazuri este obligatorie.

O prioritate și o problemă majoră pentru țara noastră o constituie accesul populației la serviciile medicale. Potrivit diverselor studii de specialitate, relaționarea tinerilor cu instituțiile medicale este redusă printre tineri. Acest fapt se explică în cea mai mare parte prin starea de sănătate relativ bună a categoriei de vârstă 15–29 ani. Percepția pozitivă a stării de sănătate a populației se reduce odată cu înaintarea în vârstă, fapt determinat în special de prevalența prin anumite boli caracteristice unor grupe specifice de vârstă. Studiul în cauză a confirmat o percepție general pozitivă a stării de sănătate în rândul populației tinere. Doar câțiva tineri au menționat să se confruntă cu probleme de sănătate (informație din cadrul chestionarului socio-demografic).

Totodată, adresabilitatea redusă la instituțiile medicale în rândul tinerilor se explică și prin lipsa mijloacelor financiare. Rezultatele sondajului național în rândul tinerilor a scos în evidență faptul că principalul impediment în a primi asistența medicală în caz de necesitate, menționat de 56,2% este „lipsa banilor”, circa 1/3 au menționat „necesitatea de a primi îndreptare de la medicul de familie”, 29,2% – „lipsa de timp”, circa 28% respondenți au remarcat lipsa poliței de asigurare medicală sau neîncrederea în personalul medical³⁰.

Un alt studiu realizat la scară națională³¹ a scos în evidență faptul că fiecare a patra persoană fără asigurare medicală nu dispune de poliță de asigurare medicală dat fiind costul acesteia. Astfel, beneficierea de servicii medicale este determinată în mare măsură de nivelul de bunăstare al populației, după cum atestă și cercetarea calitativă în cauză.

„...din cauza lipsei de bani nu mă tratez. Iată chiar azi am fost la medic și mi-au găsit zahărul din sânge ridicat. Mi-au prescris medicamente dar nu am bani din ce îmi cumpăra...” (IP29)

În cazul tinerilor aflați în afara sistemelor de educație, ocupare sau formare, când marea majoritate nu au surse stabile de venit, cu o stare materială precară, situația poate fi alarmantă în cazul unor îmbolnăviri. Se remarcă că această situație este valabilă pentru toate categoriile de populație care nu beneficiază de asigurarea medicală obligatorie.

30 Ibidem.

31 Accesul populației la serviciile de sănătate. BNS, 2017. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/acces_servicii_sanatate/Acces_servicii_sanatate_2016.pdf

2.4. Impactul situației NEET asupra tinerilor

Impact asupra stării materiale

Dat fiind faptul că subiecții studiului sunt tineri care la moment nu au un loc de muncă plătit, principalele lor surse de venit sunt: ajutorul financiar de la părinți, salariul soțului/soției, economii din angajările anterioare, inclusiv venituri din munca de zilier sau alte munci desfășurate ocazional. De remarcat, o parte din aceste surse sunt trimise de peste hotare, unde părinții sau soțul/soția lucrează. Doar câțiva tineri au indicat că primesc ajutor social, ajutor de șomaj și alocații pentru copii.

În acord cu evaluările la nivel național în rândul populației adulte³², și majoritatea tinerilor NEET manifestă o nemulțumire puternică față de nivelul de trai personal. Faptul că acești tineri nu sunt încadrați în câmpul muncii și nu au sursele proprii de venit acutizează această problemă.

„...ne ajunge doar pentru strictul necesar, în rest e greu...” (IP3)

„...nu am de lucru și nu prea avem bani de ajuns...” (IP7)

Marea majoritate a familiilor tinere care au copii au semnalat că veniturile le ajung doar pentru strictul necesar, în special pentru a acoperi cheltuielile legate de creșterea și întreținerea copiilor.

„...e greu de trăit, totul este scump, ne ajunge numai pentru copii: să-i îmbrăcăm, pentru medicamente. Ca să cumperi ceva prin casă nu ne ajunge...” (IP33)

„...la munca cu ziua atunci erau destui oameni și nu aveau nevoie de alte persoane. Ei m-au refuzat, și în ziua aceea am stat acasă. De aceea, nu am avut bani să cumpăr pentru copii de mâncare în ziua aceea...” (IP20)

„...pentru că acum toate serviciile (comunalele, de transport, să te duci la spital) sunt contra plată...” (IP13)

„...când soțul primește salariul, achităm comunalele, grădinița, iar restul strângem curea-ua și cheltuim doar pentru alimentație. Mereu nu ne ajunge, noroc de părinți care ne mai ajută atât cât pot...” (IP25)

Mulți tineri au relatat că supraviețuiesc doar datorită faptului că sunt susținuți financiar de către cei apropiați – soț, părinți.

„...situația e rea, nu avem nimic, numai mama ne ajută, numai la grădiniță plătesc câte 600 de lei pe lună...” (IP26)

Pentru a face față problemelor de ordin material, familiile, în special cu copii mici, se adresează după ajutor social la autoritățile publice locale, asistența socială.

32 Institutul de Politici Publice. Barometrul Opiniei Publice. <http://bop.ipp.md/ro>.

„...trăim greu, ne-am adresat la asistența socială pentru ajutor social...” (IP29)

O situație materială ceva mai bună se atestă în cazul când unul din membrii familiei este angajat în câmpul muncii sau în cazul tinerilor care locuiesc împreună cu părinții.

„...binișor, pentru că trăiesc cu părinții și ei au grijă de totul...” (IP2)

„...материальное положение среднее, работает только муж...” (IP46)

Fiind întrebați despre schimbările în plan material pe parcursul ultimului an, cei mai mulți tineri au indicat că aceasta s-a înrăutățit considerabil, cauza principală fiind numită lipsa unor surse de venit stabile, agravarea situației economice în țară etc.

„...era mult mai ușor, acum este mai greu. Acum nici în Rusia nu poți pleca pe mai mult timp, 3 luni și trebuie să te întorci în țară...” (IP27)

„...dacă nu sunt bani, ce schimbări se pot face...” (IP31)

„...înainte, să vă spun drept, era mai ușor, dar acum este mai greu, căci nu prea ai unde lucra...” (IP34)

Dezvoltând acest subiect, marea majoritate a indicat că din cauza lipsurilor financiare, ei sunt nevoiți să se limiteze în unele domenii.

„...eu nu-mi permit unele lucruri pe care și le permit alții. Și asta mă afectează pe mine ca personalitate...” (IP12)

După cum a fost menționat anterior, cea mai proastă situație se atestă în rândul familiilor care au la întreținere copii. Părinții își fac griji în privința asigurării lor cu cele necesare în prezent și în viitor.

„...copiii trebuie îmbrăcați, mai înainte, când nu aveam copii, îmi permiteam și eu câte ceva, dar acum la tot mă limitez, totul pentru ei, ca să fie în rând cu ceilalți copii...” (IP26)

„...am 2 copii la școală, degrabă e septembrie și încă unul mic, pentru toți trebuie bani...” (IP27)

Impact asupra stării sănătății tinerilor

Sunt numeroase cercetări³³ care au drept scop estimarea impactului situației NEET asupra sănătății fizice și mintale a tinerilor. Principalele constatări ale acestor studii sunt:

- perioada aflării în situația NEET are un impact nociv asupra sănătății fizice și mintale ale individului. Acest impact este mai puternic atunci când individul se află în această situație la o vârstă mai mică/fragedă sau pe o perioadă mai lungă de timp;

33 Public Health England. UCL Institute of Health Equity. Local action on health inequalities: Reducing the number of young people not in employment, education or training (NEET), 2014.

- legătura dintre timpul petrecut în situația NEET și sănătatea precară se datorează în mare parte probabilității crescute de șomaj, a remunerării scăzute sau a unui loc de muncă nesatisfăcător/nociv mai târziu în viață. A fi în situația NEET poate avea, de asemenea, un impact asupra comportamentelor tinerilor și anume de a prelua comportamente nesănătoase și delictive;
- efectele negative asupra sănătății nu se produc în mod egal în rândul populației, deoarece probabilitatea de a fi NEET este influențată de mediul socioeconomic, statutul social, mediul familial (cum ar fi angajarea, educația sau atitudinea părinților), condițiile de dezvoltare personală și performanța școlară;
- deoarece șansele de a deveni NEET urmează un gradient social, reducerea ponderii persoanelor NEET ar putea contribui la reducerea inegalităților în materie de sănătate.

Studiul realizat în mediul tinerilor NEET vine să întregască aceste eforturi și să aducă noi analize în acest plan. Ce mai mare parte a tinerilor NEET au vorbit despre impactul asupra sănătății lor mintale. Astfel, marea majoritate a persoanelor intervievate au mărturisit că trăiesc emoții negative la această etapă a vieții lor.

- Sentiment de singurătate, izolare, pierdere a sensului vieții și sentimentul că nu poți influența lucrurile.

„...mă simt singură. când mergi într-un colectiv, când îndeplinești careva activități, ziua aceea are sens, dar așa pierzi orientarea în timp și spațiu. Nu mai știi ce zi e azi... Chiar de multe ori la sfârșitul zilei am dureri de cap...” (IP3)

- Stări depresive.

„...mai mult timp sunt în depresie...” (IP4)

- Gânduri persistente de a supraviețui în aceste condiții, cum de depășit această situație.

„...sigur că nu-mi place. Mă gândesc mereu că am nevoie de bani pentru a mânca și a mă îmbrăca. Gândurile acestea nu-s bune deloc pentru sănătate...” (IP7)

„...mă gândesc și eu mult, unde să o apuc și ce să fac...” (IP18)

- Stare de stres din cauza certurilor în familie.

„...e tare greu. Mă mai cert câteodată cu soția, dar nu avem ce face. Mă trimite la lucru, dar unde să mă duc dacă nu am unde...” (IP29)

- Lipsa comunicării.

„...nu comunic cu oamenii, mai mult stau acasă cu copilul și asta mă distruge...” (IP4)

Unii tineri și-au exprimat regretul pentru unele situații/greșeli din trecut care, în opinia lor, au influențat într-o oarecare măsură situația actuală în care au nimerit.

„...nu știu încă nimic, dar dacă aș întoarce timpul înapoi, aș schimba ceva. M-aș fi dus din start peste hotare, poate nu nimeream la poliție pentru furt...” (IP6)

„...aș încerca încă de pe băncile facultății să fiu mai activă și să-mi găsec de lucru, măcar așa, part time...” (IP12)

„...de multe ori stau pe gânduri și mă supăr pe mine că nu am avut minte la vremea mea. Trebuia să fac tot posibilul să capăt o meserie ca să mă pot hrăni la moment...” (IP25)

La rândul său, unii tineri au mărturisit că se simt marginalizați, se compară cu semenii care au reușit să se integreze profesional și conștientizează că studiile obținute nu sunt suficiente pentru o inserție de succes pe piața muncii, simt dezamăgire.

„...было разочарование, что не берут на работу...” (IP43)

„...unii din colegii mei deja lucrează după finalizarea licenței, iar mie nu-mi este prea comod. Ei fiind angajați, au ce povesti, dar eu... conștientizez că studiile pe care le-am făcut nu sunt într-atât de folositoare pentru ca să-mi găsec de muncă...” (IP12)

„...și te simți cumva dat la o parte de către societate. Uite, eu am terminat și nu mă pot integra în societate pentru că angajatorul îți cere niște cerințe pe care tu încă nu le ai. Numai ce ai terminat facultatea, nu le ai – mai ales experiența respectivă...” (IP13)

„...nu s-au îndreptățit așteptările din timpul studiilor...” (IP19)

Unii tineri au mărturisit că îi deranjează dependența financiară de părinți, de alți membri ai familiei.

„...rău. Trebuie să trăiesc cu banii părinților. Te simți incomod, nu în apele tale...” (IP22)

„...îi greu când mama te întreține, îi greu lucrul ăsta. Sora se întreține singurică, dar eu încă nu, mi-i incomod de mama, trebuie să nu stau acasă, să mă ocup cu ceva, dar nu-mi reușește...” (IP30)

Sunt și tineri care au recunoscut că lipsa ocupației provoacă consumul abuziv de alcool.

„...am început să servesc vin mai mult decât norma. Am mulți prieteni care îmi vor «binele». Dacă o să-i ies din cercul lor, am să rămân singur...” (IP7)

Marea majoritate a tinerilor au indicat că familia, prietenii sunt acei care îi ajută în depășirea situațiilor de criză.

„...ei mă știu pe mine și consideră că eu sunt într-o criză, dar sunt convinși că am să ies eu din situația aceasta...” (IP1)

Doar tinerii care au beneficiat de suport în cadrul proiectului SYSLAB au indicat că pe lângă ajutorul din partea familiei au fost ghidați în depășirea acestei situații de către specialiști: psiholog, consultant integrare profesională etc.

„...после курсов стало эмоциональное состояние лучше. Прибавилась уверен-

ность в себе, мне помогли понять все мои ресурсы и минусы и как работать над ними...” (IP43)

Situarea tinerilor în afara sistemelor de educație, ocupare sau formare are un impact semnificativ la nivel individual, printre cele mai menționate consecințe fiind stări de depresie, stări de stres, pierderea încrederii în sine, lipsa de comunicare, frustrarea, apatia și blamarea pentru nereușite.

Studiul arată că relațiile cu familia și cercul apropiat de rude și prieteni este principalul sistem de suport în situații problematice, dar și cadrul social în care se conturează identitatea și sistemul de valori de referință ale tinerilor investigați. Tinerii NEET care provin din familii problematice, familii incomplete sunt mai expuși riscului de a depăși cu dificultate acest statut.

2.5. Problemele, grijile și aspirațiile tinerilor

Statisticile oficiale și diferite studii atestă faptul că problemele tinerilor din Republica Moldova s-au menținut și chiar s-au acutizat în ultimii ani³⁴. Sintetizat, problemele populației tinere țin de: lipsa locurilor de muncă, sărăcie, exod masiv peste hotare, participare socială și civică scăzută, comportamente deviate și adictive etc. Mai mult ca atât, persistă sau chiar se intensifică disparitățile dintre urban și rural, orașe mari și orașe mici, între diferite grupuri sociale. Totodată, faptul că grupul-țintă al studiului îl constituie tinerii care la moment nu sunt încadrați în câmpul muncii și nu urmează nicio formă de educație sau formare a crescut considerabil importanța și a accentuat gravitatea unor anumite probleme legate de situația socială și economică a tinerilor.

Astfel, absoluta majoritate a tinerilor NEET care au participat la studiul calitativ au apreciat că situația generală a tinerilor din țară este una deosebit de gravă. Se remarcă că gravitatea problemelor social-economice este percepută mai acut odată cu creșterea vârstei tinerilor NEET.

Potrivit subiecților studiului, cea mai stringentă problemă cu care se confruntă populația tânără este lipsa locurilor de muncă. În opinia lor, astăzi, practic nu sunt oportunități de angajare în câmpul muncii pentru tineri, situația fiind mult mai alarmantă în localitățile rurale și orașele mici din țară. O preocupare aparte pentru tineri o constituie remunerarea neadecvată a muncii prin oferirea de către angajatori a unor salarii prea mici, care, în opinia lor, nu pot asigura nici strictul necesar. În aceste condiții, o mare parte din tineri pleacă peste hotare în căutarea unui loc de muncă.

„...majoritatea tinerilor, după ce finalizează, pleacă, pentru că ei nu se pot angaja aici din cauza că nu-i avantajează salariul, nu le ajunge ca să ducă un mod de trai decent sau măcar să supraviețuiască. De aceea ei pleacă, sau se orientează spre alte profesii sau pleacă peste hotare să muncească, și astfel rămân foarte puțini tineri în Republica Moldova,

34 Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS AXA”. Cercetarea opiniei privind problemele, valorile și aspirațiile tinerilor din Republica Moldova. Chișinău 2016.

mai mulți fiind persoane adulte și persoane în vârstă. De aceea nici nu avem forță de muncă în țară...” (IP50)

„...cei mai mulți pleacă. Ei se duc liber peste hotarele țării pentru că nu-s condiții pentru dânșii. Salariile sunt de râsul lumii. Pe de altă parte, statul are de pierdut odată ce a investit într-un tânăr care, după studii, a pus cruce pe țară. Statul iar are de pierdut. Pierde forță de muncă...” (IP19)

„...tinerii, din lipsa locurilor de muncă, nu au unde se angaja, ei sunt disponibili mai degrabă să plece peste hotarele țării. Acolo salariile sunt mai mari, indiferent de munca pe care trebuie să o facă. Toată lumea fuge din țară...” (IP23)

Se atestă și faptul că cea mai mare parte din tinerii intervievați conștientizează consecințele sociale și economice ale migrației externe a populației tinere, cum ar fi pierderea de capital uman, irosirea investițiilor statului în educarea tinerilor, depopularea și îmbătrânirea localităților.

„...țara are de pierdut, pentru că se duc toți tinerii și rămân doar bătrânii. Astfel, țara se duce de râpă. Au rămas doar cei care nu au putință să plece peste hotare...” (IP20)

Este relevant, în orașele mici din republică situația tinerilor este apreciată ca fiind mult mai alarmantă, explicația fiind legată de nivelul diferit de dezvoltare economică a acestor localități și implicit de oportunitățile diferite pe care le au tinerii.

„...chiar și aici, în orașul Leova, pentru tineret nu există nicio ocupație, chiar și așa, să ieși undeva, nu ai unde să ieși, orașul îi mort, practic toți au plecat... absolut nimic, aceeași discotecă pentru tineret tot lipsește, 2-3 localuri în cruce la fel bătaie de joc, au rămas doar vârstnicii, tinerii toți pleacă...” (IP50)

„...tinerii își găsesc greu de lucru pe piața noastră, și dacă își găsesc, își găsesc cu un salariu mic. Ei acceptă doar pentru a supraviețui, să aibă cât de cât un venit lunar. Toți tinerii din orașul nostru sunt plecați peste hotare. Nu pot să spun că chiar toți, dar aproximativ toți...” (IP12)

În cea mai mare parte, tinerii NEET participanți la studiu consideră că „statul” poartă răspundere pentru situația creată, deoarece nu oferă locuri de muncă, nu are o politică de salarizare echitabilă și motivantă pentru toți cetățenii, în special pentru tineri. Doar unii din cei intervievați au atribuit și tinerilor o parte din eșecul de a se insera profesional pe piața muncii locale.

„...statul nu oferă un salariu tinerilor, dar și «entuziasmul» tinerilor de a se angaja în câmpul muncii. Majoritatea tinerilor care vor să se angajeze rămân oarecum dezamăgiți atât de angajator, cât și de serviciile pe care le prestează, sau de salariu, sau de atitudinea lor față de angajați și, deci, atunci, ei mai bine pleacă în altă țară, unde lucrează nu pe profesie, dar primesc mai bine și sunt stimați și respectați, chiar dacă sunt străini. Oricum statul e de vină, pentru că toți pleacă de aici...” (IP13)

„...если хочешь, то можно найти. Играет роль местный менталитет: думают, что лучше уехать, чем здесь сидеть на 2000 лей, лучше я там деньги заработаю, обеспечу семью и т. д. . . Для меня было важно, учитывая, что я имела опыт работы официально (почти три года) и я решила, почему я должна уезжать, если я могу быть здесь, работать официально, быть рядом с семьёй. . .” (IP43)

Impactul migrației externe asupra populației tinere este nu doar cuantificabil prin scăderea numărului acestora, dar și calitativ, prin plecarea din localitățile republicii a unui important segment de tineri activi, în cea mai mare parte cu nivel mediu și înalt de studii. Mai mult ca atât, fenomenul migrației populației peste hotarele țării a generat apariția unei noi categorii sociale de copii și tineri care este percepută preponderent negativ în societate.

Astfel, unii din tinerii intervievați s-au arătat destul de critici față de o parte din tineri care, în opinia lor, sunt dezinteresați în a-și găsi un loc de muncă, nu au un scop în viață și nici nu doresc să schimbe această situație, implică comportamente deviante și adictive.

Mai mult ca atât, ei sunt sceptici că aceste categorii de tineri pot fi ajutați, deoarece este propria lor alegere, iar statul, care aparent trebuie să ia măsuri pentru soluționarea problemelor acestor tineri, nu întreprinde nimic.

„...cei din familii vulnerabile, de obicei, optează pentru băut, aleg distracțiile pe banii făcuți din greu cu ziua. Majoritatea trăiesc cu ziua de astăzi și nu se gândesc la ziua de mâine. E nevoie de un psiholog să lucreze cu ei, căci altfel nu le scoți din cap prostia și alcoolul. Unii intenționat nu lucrează și așteaptă să le achite statul indemnizația de șomer, cu acești bani chefuiesc, sau se angajează și după o zi două de muncă își fac fel de fel de certificate ca să nu muncească. . .” (IP21)

„...sunt mulți tineri care nu fac nimic toată ziua, stau și fumează, servesc vin și nici nu se gândesc la ziua de mâine. . . Nu pot să facă nimic. Acesta este modul de viață pentru tinerii problematici. Statul nu face nimic, se ocupă doar cu scrierea legilor. . .” (IP1)

„...ei sunt pierduți. O generație, cum se spune, de bani gata. Odată ce părinții le-a dat întotdeauna ce-au vrut, ei trăiesc cu prezentul. . .” (IP7)

„...pe la sate mai ales sunt tineri care nu fac nimic, nu au studii și nici nu vor să aibă, nu vor să lucreze. Lenoși. . .” (IP10)

Lipsa unor locuri de muncă care să asigure o sursă stabilă de venit influențează nu numai situația prezentă, aceasta influențează și raportarea locuitorilor la resursele locale existente și la posibilele oportunități de dezvoltare care ar putea fi valorificate în localitățile lor.

Grijile tinerilor

Luând în considerație situația în care se află tinerii NEET, este evident faptul că cele mai mari griji ale lor țin de lipsa locurilor de muncă, salarii mici, sărăcie. Grijile tinerilor sunt un cumul din problemele cu care se confruntă aceștia la moment.

„...mă gândesc cum aș putea să mă angajez oficial pentru a câștiga măcar ceva. . .” (IP17)

„...că nu sunt bani și trebuie să hrănești copii...” (IP26)

„...nu avem bani, nu avem cu ce trăi...” (IP31)

Dat fiind faptul că unii tineri sunt întreținuți de părinți, o parte din ei s-au arătat alarmați în privința dependenței financiare față de ei pe o perioadă nederminată.

„...să nu rămân pe spatele părinților și ei să trebuiască să mă întrețină. Asta, cred, ar fi cel mai mare minus. Pentru că îi voi pune la cheltuială, adică să muncească și pentru mine, când eu, la rândul meu, ar trebui deja să muncesc...” (IP12)

Unii tineri sunt îngrijorați că nu-și pot realiza scopurile propuse în viață.

„...есть много целей и я их не могу достичь. В основном из-за того, что не имею постоянной работы, заработка...” (IP46)

Se atestă și o nemulțumire vădită a unor tineri privind situația social-economică și politică din țară, perspectivele pesimiste privind direcția de dezvoltare a țării, lipsa viitorului pentru copii.

„...ce perspective am aici dacă politicienii fac tot posibilul să prostească lumea și nu investesc în educație...dar altă posibilitate de a mă dezvolta nu văd. Nu este nici o susținere din partea statului, peste hotare găsești mai multă susținere...” (IP2)

„...pentru țară a fost un an mai rău din toate punctele de vedere. Schimbările de putere, manipulările, toate acestea te buimăcesc și nici nu știi ce să mai crezi și în cine să crezi. Fiecare face ce vrea...” (IP3)

„...mă îngrijorează la nivel de țară, mai mult sub aspect sociopolitic. Eu cred că ceea ce se întâmplă acum este foarte grav...” (IP2)

„...noi, în loc să tindem spre mai mult, să ne dezvoltăm, din contra – degradăm și oarecum ne punem în pericol și pe noi, și pe copiii noștri. Nu avem viitor aici în țară și trebuie să facem ceva, să ne luăm angajamentul să schimbăm ceva noi, tinerii. Că persoanelor în vârstă le convine așa cum este, pe când noi vrem un viitor mai bun și pentru noi, și pentru copiii noștri...” (IP13)

Unii din tineri s-au arătat alarmați de nivelul înalt de corupție din țara noastră, fapt ce denotă că o mare parte s-au confruntat cu această problemă.

„...în sănătate, educație, justiție – peste tot e corupție, degradează totul...” (IP3)

„...probabil, că undeva și nu este mită, dar nu știu, unde nu te-ai duce (pentru un document pentru altceva) ei îți dau de înțeles că trebuie ceva...” (IP34)

Alți tineri sunt îngrijorați de degradarea morală a societății noastre.

„...lumea a devenit mai rea. Se observă multă invidie la noi în țară. S-a pierdut din omenie...” (IP1)

„... lumea s-a schimbat, chiar eu am observat în timp ce mergeam la Moscova, când eram mai tânără, și lumea parcă nu era atât de rea, acum e răutăcioasă, e invidioasă, veșnic ceva nu le ajunge...” (IP34)

În mare măsură, grijile tinerilor se îndreaptă către probleme personale de natură economică, cum ar fi sărăcia, accesul la locuri de muncă, ceva mai puțin către probleme de natură social-economică și politică la nivel de țară. Pe fundalul unei societăți aflată într-o tranziție aparent interminabilă, problema supraviețuirii și chestiunile materiale sunt cele mai stringente pentru tineri.

2.6. Intenții de emigrare a tinerilor NEET

Circa jumătate din tinerii NEET participanți la acest studiu au declarat că au fost la muncă peste hotarele țării. Marea majoritate din ei au fost la muncă în Rusia și doar un număr ne semnificativ în țări europene. Cei mai mulți au lucrat în domeniul construcțiilor, mai puțini în domeniul agriculturii, sfera serviciilor. Se remarcă faptul că aprofundarea crizei economice în Rusia, dar și unele restricționări privind perioada de ședere, au condiționat reducerea considerabilă a numărului de muncitori în această țară. Mulți din tineri NEET au mărturisit că acest fapt i-a afectat în mare măsură, deoarece sunt lipsiți de o importantă sursă de venit.

Mai mult de jumătate din tinerii NEET intervievați au declarat că și-ar dori eventual să plece peste hotare, deși condițiile și perioada nu sunt încă clar definite pentru cea mai mare parte din ei. Doar unul din zece tineri are scopuri clar definite și a declarat că va pleca peste hotare la muncă în următoarele câteva luni. Cei mai mulți pleacă în țări europene pe o perioadă determinată de timp și au ca obiectiv să acumuleze resurse financiare, după care să revină în țară. Banii câștigați sunt investiți, în general, în construcția caselor, reparații curente, achiziționarea de mașini și alte bunuri electrocasnice. În cea mai mare parte migrația lucrează pentru sine, dar nu pentru a iniția o afacere.

O altă categorie de tineri potențiali migranți și-au arătat disponibilitatea de a pleca, dar în anumite condiții sau împrejurări. O parte din acești tineri, de regulă tineri cu studii medii de specialitate și superioare, sunt la moment în căutare activă de job-uri, iar în cazul nereușitei de a se angaja se văd nevoiți să plece peste hotare.

„...dacă nu o să-mi găsesc un loc de muncă aici, în Moldova, cred că o să plec...” (IP32)

„...da, voi pleca, dacă nu voi intra la masterat și nu-mi voi găsi de lucru...” (IP19)

Cea de a treia categorie o constituie tinerii cu experiență de lucru peste hotare, inactivi pe piața muncii locale, care și-ar dori să plece dacă ar apărea careva propuneri concrete din partea unor cunoștințe, rude. Plecarea la muncă peste hotare pentru acești tineri de cele mai multe ori are un caracter spontan.

Tinerii care au declarat că nu doresc să plece peste hotare sunt, de regulă, cu un nivel de școlarizare inferior și în majoritatea cazurilor nu dispun de suma de bani necesară

pentru a pleca. Unii din acești tineri apelează deseori la sentimente de tipul „patriotism”, pun accent pe valoarea „familiei” etc.

„...aici este patria mea, aici m-am născut și nu aș merge deloc în altă țară să locuiesc...” (IP18)

Principalele cauze care determină plecarea la muncă în străinătate sunt de ordin economic. După cum a fost menționat anterior, veniturile obținute în țară sunt extrem de scăzute, care nu asigură un trai decent unei familii, în special unei familii tinere.

„...ne trebuie un post de muncă, ca să putem întemeia o familie. Plus la aceasta, mai vrem și copii...” (IP18)

„...aici nu-mi convine salariul. Peste hotare salariul este motivant...” (IP35)

„...aici nu faci bani, puțin se plătește. Acolo ești mai bine plătit și este mai comod...” (IP37)

Un alt factor care este oarecum derivat din factorul economic și care creează propensiune pentru migrație este recompensa financiară adecvată din statele europene și condițiile de muncă relativ bune.

„...pentru că acolo am să fiu achitată pentru munca pe care am s-o fac. Aici poți să lucrezi și să te amăgească și să rămâi fără nimic...” (IP4)

Nimeni din tinerii NEET nu au planuri de a pleca peste hotare la studii, probabil pentru că își imaginează că nu și-ar putea permite, dar, își fac griji pentru viitorul copiilor, inclusiv din punctul de vedere al educației lor aici în țară.

„...da, aș vrea, nu văd niciun viitor bun aici în țară, mai ales pentru copii...” (IP36)

Dorința de a emigra persistă de mult timp în țara noastră în rândul populației generale, iar aceste date arată că generația tânără este chiar mai dornică să facă acest lucru. Notăm faptul că intenția de migrație pe considerente economice, în special migrația tinerilor care se simt lipsiți de oportunități în Moldova, este importantă, cei mai mulți dintre acești tineri își vor pune în aplicare intențiile de migrație.

Astfel, intenția de emigrație cuprinde două componente majore. Prima componentă este lipsa oportunităților economice pentru tineri în țară, dificultăți de angajare și remunerarea muncii joasă. Tinerii din mediul rural și orașele mici sunt mult mai tentați de ideea de a pleca din țară pentru a se angaja în câmpul muncii. Aceștia își doresc să găsească un loc de muncă în străinătate tocmai pentru că lor le este dificil să găsească un loc de muncă în țară și, cel mai probabil, pentru că, în anumite localități de unde provin, rețelele de migrație deja existente pot facilita procesul (rudele, prietenii din localitățile de baștină). Dorința de a emigra pentru a obține un standard de viață mai bun crește odată cu vârsta, ceea ce demonstrează că tinerii, în tranziția de la nivel școlar la participare activă în piața de muncă, devin mai dezamăgiți de oportunitățile ce le sunt puse la dispoziție în țară.

O a doua componentă a dorinței de migrație este una aspirațională, legată de planuri și dorințe de a trăi într-o altă societate și de a obține accesul la o educație mai bună pentru copiii lor.

2.7. Factorii determinanți ai statutului NEET și tipologia tinerilor NEET

Formarea, dimensiunea și structura categoriei de tineri NEET este generată de o serie de factori sociali, economici, personali și familiali care se află într-o interacțiune complexă. Datele furnizate de cercetarea calitativă și ampla analiză asupra vulnerabilităților în rândul tinerilor NEET au evidențiat o serie de factori determinanți, specifici pentru țara noastră, care sporesc probabilitatea ca tinerii să intre în categoria NEET. Aceștia au fost grupați în patru categorii: factori individuali, factori ce țin de sistemul educațional, factori ce țin de mediul socioeconomic și factori instituționali (Fig. 4).

Factori individuali. Din categoria NEET fac parte tineri indiferent de nivelul lor de educație. Totuși, analiza nivelului de școlarizare al tinerilor relevă că persoanele cu un nivel de educație inferior reprezintă ponderea cea mai mare în totalul populației NEET (circa jumătate în cadrul studiului nostru). Astfel, nivelul de educație scăzut și, implicit, lipsa calificărilor/competențelor profesionale prezintă un factor de risc sporit de a fi plasat în categoria NEET.

Există o corelație strânsă între nivelul de educație al tinerilor NEET și backgroundul părinților. Mediul familial este un puternic predictor al riscului de a deveni și de a rămâne tânăr NEET pentru o perioadă mai lungă de timp. Acest factor trebuie privit prin prisma mai multor aspecte. Pe de o parte facem referință la experiența anterioară a părinților și apartenența acestora la grupuri vulnerabile, inclusiv șomeri/inactivi, părinți cu comportamente deviate și stil vicios de viață, familii monoparentale, nivel scăzut de educație al părinților. Pe de altă parte sărăcia, nivel de trai scăzut al familiilor, este un factor determinant al participării slabe la educație și formare și a nivelului scăzut de calificare. Toți acești factori vin să confirme fenomenul de transmitere intergenerațională a inegalităților sociale, care rămâne a fi o realitate pentru societatea noastră.

Un alt șir de factori individuali țin de inactivitatea tinerilor din cauza obligațiilor familiale (în special în rândul femeilor), dar și de starea precară de sănătate a unor tineri (dizabilitate, invaliditate etc.). Un factor specific pentru țara noastră îl constituie stilul de viață vicios (consum abuziv de alcool etc.) care plasează tinerii în această categorie sau sporesc riscul de a deveni NEET.

Se remarcă și factorii atitudinal – motivaționali ca probabilitate de a nimeri în categoria NEET: lipsa motivației și aspirațiilor de a învăța/lucra, nivel scăzut de participare civică, neinformare despre oportunitățile educaționale și angajare în câmpul muncii.

Factori ce țin de sistemul de învățământ. Studiul a scos în evidență un șir de probleme sistemice cu care se confruntă sistemul de învățământ din țara noastră și care contribuie la limitarea accesului tinerilor la educație și pe piața forței de muncă. Facem

referire în primul rând la rata înaltă a abandonului școlar, părăsirea timpurie a sistemului de învățământ, rata scăzută de absolvire a examenului de bacalaureat. Situația de a fi părăsit de timpuriu școala are un impact dramatic asupra riscurilor sociale și economice pe care le suferă tinerii, de a fi plasat în categoria NEET pe o perioadă lungă de timp.

Lipsa orientării profesionale în cadrul școlilor este de asemenea unul dintre aspectele problematice identificate la nivel sistemic în țara noastră. Elevii nu beneficiază de servicii de ghidare profesională, fapt ce condiționează alegerea unei profesii/meserii pe criterii de „trend” sau în funcție de ce își doresc persoanele apropiate etc. Ca rezultat, se atestă un surplus de specialiști la unele specialități, cum ar fi drept, economie etc., ce împovărează inserția profesională a acestor tineri.

Un alt aspect important confirmat de rezultatele studiului nostru este slaba corelare, în unele situații, a sistemului de educație și formare cu nevoile pieței muncii și cu cererea reală de competențe, puține abilități practice specifice profesiilor/meseriilor însușite. Astfel, unii angajatori evită angajarea tinerilor pe motive de nepregătire profesională, lipsa abilităților practice, lipsa experienței etc.

Medii socioeconomice. Locul de rezidență al tinerilor influențează, fără îndoială, posibilitățile și parcursurile educaționale și profesionale ale acestora. Gradul de urbanizare și de dezvoltare economică a localității de reședință al tânărului are un impact semnificativ asupra șanselor de a fi încadrat în procesul de studii sau de a fi angajat în câmpul muncii. Astfel, în localitățile unde lipsesc sau este un număr insuficient de agenți economici sau în cazul când localitățile sunt amplasate departe de zone cu activitate economică intensă, probabilitatea rezidenților acestor comunități de a fi în situația NEET este extrem de ridicată. Un alt factor important este lipsa ofertelor de muncă cu remunerare decentă, pe măsura așteptărilor tinerilor. Acest fapt condiționează implicarea/orientarea tinerilor spre angajări peste hotare.

Prin urmare, vorbim despre disparitățile rural-urbane și regionale, oportunități economice diferite, fiind agravate de inegalitățile de gen, tinerele femei din mediul rural fiind cu cele mai reduse șanse de inserție profesională. Totodată, o situație ceva mai gravă se atestă în orașele mici, unde, în cele mai dese cazuri, nu sunt posibilități de muncă nici în agricultură care absorb o parte a forței de muncă locale.

Un alt factor important care limitează accesul tinerilor pe piața muncii este infrastructura deficitară (lipsa transportului public pe parcursul întregii zile etc.), cât și mobilitatea redusă a unor categorii de tineri.

Factorii instituționali. De instituțiile publice relevante, actori-cheie vizați depinde soluționarea problemelor complexe care au contribuit în mare măsură la apariția și creșterea acestui grup țintă în țara noastră. Studiul a scos în evidență un șir de factori care tergiversează aplanarea situației tinerilor la general și a tinerilor NEET în special. În primul rând, lipsește o abordare sistemică și coerentă a problemelor tinerilor, iar strategiile/documentele de țară existente nu produc rezultatul scontat. Serviciilor disponibile pentru tineri sunt precare și nu sunt targetați tinerii inactivi, cei mai vulnerabili de tineri. Totodată, se atestă o relaționare insuficientă între tineri și instituțiile publice relevante.

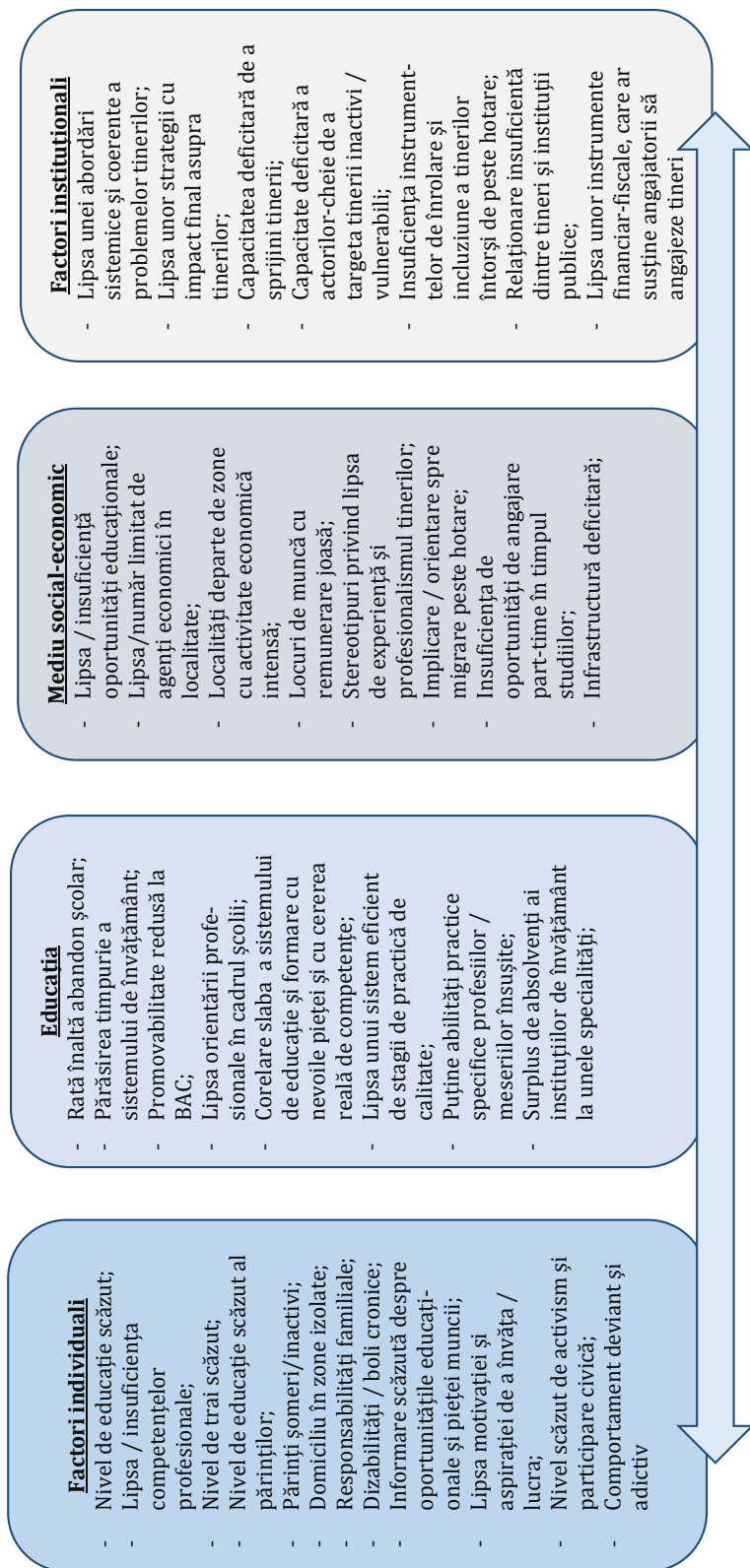

Fig. 4. Factorii determinanți ai încadrării tinerilor în categoria NEET

Tipologia tinerilor NEET

În componența tinerilor NEET sunt diferite grupuri sociale cu atitudini, potențial, motivație și stimulente în ceea ce privește căutarea unui loc de muncă sau continuarea studiilor/profesionalizarea. Totodată, mediul social și mediul socioeconomic și familial au o influență semnificativă în procesul de formare a acestor categorii de tineri NEET.

În cadrul acestor grupuri sunt tineri care nu dețin controlul asupra situației în care se află: tinerii vulnerabili, marginalizați, bolnavi sau cu handicap și tinerii care îngrijesc membri ai familiei. Alte subcategorii de tineri dețin întreg controlul asupra situației: cei care nu își caută un loc de muncă, sunt inactivi sau nu își continuă studiile nefiind constrânși să se afle în această situație de alte obligații sau incapacități.

În baza datelor din chestionarele sociodemografice care a fost completat pentru fiecare participant la studiu, cât și din informația din interviurile individuale cu tinerii și actorii-cheie vizați a fost posibil de evidențiat sub-categoriile grupului de tineri NEET ce va permite o mai bună țintire a măsurilor necesare.

La elaborarea profilului sub-categoriilor tinerilor NEET au fost luate în calcul următoarele variabile:

- proveniență familială;
- statut familial;
- stare materială;
- mediu de reședință;
- nivel de educație;
- competențe/calificări;
- perioada de când sunt șomeri/inactivi;
- experiența de muncă;
- integrare în câmpul muncii;
- mobilitate;
- pondere în totalul tinerilor NEET;
- obstacole pe piața muncii;
- impact asupra tinerilor.

Evaluarea realizată va permite să evidențiem atât cauzele care au dus la plasarea tinerilor NEET în această sub-categorie, cât și caracteristica acestui segment în baza variabilelor sus-numite. Totodată, se accentuează caracteristicile tinerilor care sunt „mai departe” de piața muncii și au nevoie de sprijin suplimentar consistent pentru a fi integrat pe piața muncii, pentru a obține o calificare sau pentru a porni o afacere și tinerii care sunt mai pregătiți pentru piața muncii, au un nivel mediu/înalt de calificare, au abilități dezvoltate pentru muncă și aspirații profesionale.

Astfel, în baza informației sintetizate și analizate se evidențiază patru sub-categorii de tineri NEET cu caracteristici și necesități distincte:

Tipul 1. Tineri NEET „necalificați”;

Tipul 2. Tineri NEET „slab/mediu calificați”;

Tipul 3. Tineri NEET „înalt calificați”;

Tipul 4. Tineri NEET „voluntari/oportuniști”.

Tipul 1. Tineri NEET „necalificați”	
Proveniență familială	Nivel scăzut de școlarizare al părinților Familii incomplete Părinți șomeri Părinți angajați în sfera informală Familii cu nivel de trai scăzut
Statut familial	Căsătorii timpurii, în special în rândul tinerelor femei Partener neangajat în câmpul muncii
Stare materială	Venituri – câștiguri ocazionale, zilieri Implicați în lucrări agricole în cadrul familiei Stare materială foarte proastă Mijloace financiare nu le ajung nici pentru strictul necesar
Mediu de reședință	Preponderență în mediul rural
Nivel de educație	Abandon școlar / studii gimnaziale incomplete Studii gimnaziale Probleme de învățare Disponibilitate redusă de a-și continua studiile
Competențe/calificări	Lipsa calificărilor/competențelor Competențe dobândite pe cale informală și non formală Abilități practice limitate
Perioada de când sunt șomeri/inactivi	Mai mult de un an
Experiență de muncă	Lipsa experienței de muncă în sfera formală Ocupați în sectorul informal (activități ocazionale, zilier)
Integrare în câmpul muncii	Nu caută loc de muncă Lipsa interesului de a se angaja Greu ocupabili
Mobilitate	Mobilitate internă și externă scăzută din cauza lipsei mijloacelor financiare și abilităților practice limitate
Pondere în total tineri NEET	Aproximativ 40 la sută din totalul tinerilor NEET
Obstacole pe piața muncii	Lipsa oportunităților de angajare / remunerare inadecvată Lipsa sprijinului din partea familiei Nu se adresează la instituții de ocupare în câmpul muncii, alte instituții publice Acces limitat la informații Percepții negative asupra lor din partea comunității
Impact	Nu acumulează capital economic, social și uman Șomeri de lungă durată / pentru totdeauna Angajare preponderent informală Remunerare slabă Reproducerea sărăciei Înrăutățirea sănătății fizice și psihice Comportamente deviante și adictive Excluziune socială

Tipul 2. Tineri NEET „slab/mediu calificați”	
Proveniență familială	Nivel scăzut/mediu de școlarizare al părinților Familii cu nivel de trai scăzut Părinți angajați preponderent în munci slab remunerate
Statut familial	În egală măsură necăsătoriți și căsătoriți Partener angajat preponderent în munci slab remunerate Partener angajat, inclusiv peste hotare
Stare materială	Venituri – câștiguri ocazionale Alocații pentru copii Ajutor de la rude/partener Stare materială proastă – mijloace financiare le ajung doar pentru strictul necesar
Mediu de reședință	Rural/urban
Nivel de educație	Studii vocaționale Studii medii de specialitate Dorința de a obține calificări/competențe adăugătoare
Competențe/calificări	Calificări dobândite în cadrul studiilor vocaționale / de specialitate Calificări dobândite pe cale informală Inadecvarea/insuficiența competențelor dobândite
Perioada de când sunt șomeri	Până la un an în cazul bărbaților Mai mult de un an în cazul femeilor
Experiență de muncă	Experiență de muncă în sfera informală Experiență de muncă în sfera formală, slab remunerată Experiență de muncă peste hotare, în special Rusia
Integrare în câmpul muncii	Mediul rural – nu caută activ de lucru Descurajați Medii ocupabili
Mobilitate	Mobilitate internă și externă ridicată în rândul bărbaților Mobilitate internă și externă scăzută în rândul femeilor, datorat în special necesității îngrijirii copiilor
Pondere în total tineri NEET	Aproximativ 30 la sută din totalul tinerilor NEET
Obstacole pe piața muncii	Număr de oferte pe piața muncii limitat / remunerare slabă Nu acceptă ofertele de muncă din cauza remunerării scăzute Probleme la angajare din cauza lipsei de experiență de muncă Mame care îngrijesc de copii / gospodine casnice Sunt afectați de criza din Rusia Orientări de angajare peste hotare Accesare limitată a serviciilor publice de ocupare, alte instituții publice
Impact	Nu acumulează capital economic, social și uman Înrăutățirea nivelului de trai Înrăutățirea sănătății fizice și psihice (pierderea încrederii în sine, depresie, demotivare etc.) Reproducerea sărăciei Comportament deviant și adictiv Excluziune socială

Tipul 3. Tineri NEET „înalt calificați”	
Proveniența familială	Nivel mediu/înalt de școlarizare al părinților Familii cu nivel de trai scăzut Cel puțin unul din părinți angajați, inclusiv peste hotare
Statut familial	În egală măsură necăsătoriți și căsătoriți Partener angajat, inclusiv peste hotare
Stare materială	Economii din activitatea de muncă anterioară Venituri – ajutor de la părinți/partener Stare materială medie, le ajunge pentru un trai decent dar nu-și pot permite lucruri scumpe
Mediu de reședință	Preponderență în mediul urban
Nivel de educație	Nivel înalt de școlarizare
Perioada de când sunt șomeri	Până la un an
Competențe/calificări	Calificări dobândite în cadrul studiilor terțiare Inadecvarea/insuficiența competențelor dobândite în cadrul studiilor
Experiența de muncă	Lipsa experienței de muncă Experiență de muncă în sfera formală
Integrare în câmpul muncii	Caută activ de lucru Doresc să se angajeze conform specialității absolvite Aspirații profesionale înalte Înalt ocupabili
Mobilitate	Mobilitate internă și externă ridicată
Ponderea în total tineri NEET	Aproximativ 20 la sută din totalul tinerilor NEET
Obstacole pe piața muncii	Număr de oferte pe piața muncii limitat / remunerare slabă Nu acceptă ofertele de muncă existente din cauza remunerării scăzute Nu acceptă posturi de muncă din cauza necorespunderii cu specialitatea absolvită Probleme la angajare din cauza lipsei de experiență de muncă Orientări de angajare peste hotare
Impact social	Înrăutățirea nivelului de trai Înrăutățirea sănătății fizice și psihice (pierderea încrederii în sine, depresie, demotivare etc.) Nu acumulează capital economic, social și uman

Tipul 4. Tineri NEET „voluntari/oportuniști”	
Proveniența familială	Nivel mediu/înalt de școlarizare al părinților Familii cu nivel de trai mediu/înalt Cel puțin unul din părinți angajați, inclusiv peste hotare
Statut familial	În egală măsură necăsătoriți și căsătoriți
Starea materială	Venituri – ajutor de la părinți/partener, cea mai mare parte de peste hotare Stare materială bună
Mediul de reședință	Preponderență în mediul urban
Nivelul de educație	Nivel mediu/înalt de școlarizare
Perioada de când sunt șomeri	Mai mult de un an
Competențe/calificări	Calificări dobândite în cadrul studiilor medii de specialitate / terțiare
Experiența de muncă	Lipsa experienței de muncă
Integrarea în câmpul muncii	Nu caută de lucru Lipsa interesului de a se angaja Slab ocupabili
Mobilitate	Mobilitate internă și externă ridicată
Ponderea în total tineri NEET	Aproximativ 10 la sută din totalul tinerilor NEET
Alți indicatori	Nu acceptă ofertele de muncă existente dat fiind ajutorul financiar din partea părinților/partenerului Obținerea diplomei de studii fără aspirații profesionale Lipsa culturii muncii
Impact	Nu acumulează capital social și uman

3. PERCEPȚIILE EXPERTILOR ASUPRA TINERILOR NEET ȘI PROBLEMELOR CU CARE SE CONFRUNTĂ

3.1. Actori-cheie implicați în incluziunea tinerilor

Provocările pieței muncii din țară, disponibilitatea și relevanța politicilor de ocupare și a strategiilor de tineret, perspectivele ocupării tinerilor și abilitarea lor pentru o mai bună integrare pe piața muncii, importanța calificărilor și a competențelor, dar și influența fenomenului migrației asupra pieței forței de muncă au fost discutate cu factorii-cheie de nivel național și local.

Sectorul de Tineret este unul cros-sectorial, prin urmare, abordarea problemelor tinerilor se află în vizorul mai multor factori de decizie/actori sociali implicați în elaborarea politicilor și strategiilor de tineret, cât și în promovarea acestora. Astfel, Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) este responsabil de elaborarea politicilor privind ocuparea forței de muncă, Ministerul Economiei (ME) are funcția de a elabora politici privind crearea locurilor de muncă, Ministerul Tineretului și Sportului (MTS)³⁵ se ocupă de politici pe segmentul tineretului, Ministerul Educației, Științei și Cercetării (MES) are drept scop asigurarea unei educații de calitate și incluzive pentru toți și promovarea oportunităților de învățare pe întreg parcursul vieții, iar ANOFM este agenția responsabilă de promovarea politicilor, strategiilor și programelor de stat în domeniul dezvoltării pieței forței de muncă.

Părerea unanimă a actorilor-cheie implicați în acest studiu este că în Republica Moldova s-au făcut anumiți pași în acest domeniu prin elaborarea politicilor și strategiilor care vizează tinerii în mod direct sau indirect, iar ocuparea tinerilor a devenit o prioritate pentru autoritățile publice vizate.

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

Reprezentanții MSMPS au menționat că un document important în acest plan îl constituie *Strategia Națională privind Ocuparea Forței de Muncă pentru anii 2017–2021*³⁶ adoptat în anul 2016. Prioritatea numărul doi din această strategie este dedicată resurselor umane, iar câteva linii directorii vizează nemijlocit persoanele tinere. Potrivit lor, scopul este consolidarea legăturii dintre piața muncii și formarea profesională, îmbunătățirea aptitudinilor practice ale absolvenților, îmbunătățirea cadrului legal privind învățarea pe tot parcursul vieții și îmbunătățirea imaginii învățământului profesional tehnic. Pentru implementarea acestei strategii a fost elaborat *Planul Național de Acțiuni* privind ocuparea forței de

35 Notă: interviurile au fost realizate până la reformarea acestei instituții.

36 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>

muncă pentru anul 2017, în care sunt specificate măsuri active, inclusiv destinate tinerilor: promovarea parteneriatelor dintre școală și întreprindere pentru îmbunătățirea calității profesionale; revizuirea modului de planificare a pregătirii cadrelor la toate specialitățile; actualizarea nomenclatorului domeniilor de formare profesională în funcție de cererea pieței muncii; elaborarea a 12 standarde ocupaționale până în 2020, suplimentar la cele 33 de standarde existente; susținerea școlilor de vară pentru copii; desfășurarea anuală a săptămânii voluntariatului la nivel național; organizarea anuală a festivalului voluntarilor și susținerea acțiunilor de voluntariat la nivel național și local. S-a menționat că la elaborarea acestor documente au fost luate în considerație propunerile parvenite din partea MESC, MTS și alți actori interesați.

Specialiștii din cadrul MSMPS au declarat că este în proces de pilotare *învățământul dual* (ucenicia) – formarea profesională la locul de muncă. Pilotarea învățământului dual este planificată pentru două cele mai solicitate profesii pe piața muncii – cusătoreasă și bucătar. Specializarea de bucătar va fi pilotată timp de cinci luni, cea de cusătoreasă – timp de trei luni în baza unui grant oferit de către Organizația Internațională a Muncii (OIM). Scopul acestei măsuri este ca 10% din timp șomerii să facă teorie la o școală profesională și 90% la locul de muncă.

În același context, experții intervievați au menționat proiectele Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), prin care se oferă *granturi pentru dezvoltarea businessului* diferitor categorii de populație, inclusiv pentru tinerii din mediul rural. S-a făcut referire și la *programul de creditare economică a tinerilor PNAET* (Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor este pentru tine!), care derulează din 2010.

Atât specialiștii-chiefie din cadrul MSMPS, cât și reprezentanții ANOFM au subliniat că recent au fost deschise trei centre de ghidare în carieră în mun. Chișinău (Centru), mun. Soroca (Nord) și mun. Cahul (Sud). Beneficiarii acestor centre sunt tinerii absolvenți și elevii școlilor care se pot familiariza cu tendințele de pe piața forței de muncă, condițiile de angajare, cum trebuie să se prezinte în fața angajatorului, care sunt cele mai solicitate profesii pe piața forței de muncă etc.

S-au enumerat un șir de alte măsuri pe care le întreprind acești actori sociali pentru a spori șansele tinerilor pe piața muncii: desfășurarea târgurilor locurilor de muncă, realizarea campaniilor de familiarizare a publicului larg despre activitatea agențiilor teritoriale de ocupare și serviciile prestate, inclusiv pe rețelele de socializare; posibilitatea accesării instrumentelor de recrutare online e-angajare; familiarizarea cu barometrul profesiilor; posibilitatea de a desfășura interviuri cu angajatorii; acordarea interviurilor în diferite surse mass-media, buclele informative etc.

Ministerul Tineretului și Sportului

Reprezentanții MTS au relatat că un document important care stă la baza activității lor este *Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret*³⁷, axată pe dezvoltarea sec-

37 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>

torului de tineret și a entităților din acest sector. O prioritate în cadrul acestei strategii este dedicată oportunităților economice pentru persoanele tinere cu prevederea anumitor acțiuni atât din partea MTS, ME, cât și MSMPS.

Potrivit acestora, acțiunile acestui minister sunt mai degrabă „soft activity”, cum ar fi: desfășurarea seminarelor, instruirilor legate de modalitatea cum să se prezinte o persoană la angajare, care sunt drepturile socioeconomice ale tinerilor în raport cu angajatorul, ce presupune un contract de muncă, oferirea granturilor pentru ONG-uri pentru desfășurarea anumitor activități în parteneriat cu ministerul în cauză.

Un șir de măsuri menționate în cadrul interviurilor de către reprezentanții MTS țin de promovarea stagiunilor de practică atât în țară, cât și peste hotare, cum ar fi *internship-uri*. Persoanele tinere, nu neapărat studenți, au posibilitate să efectueze stagii de practică pe o perioadă anumită de timp în cadrul unui agent economic privat și într-o instituție publică, cu scopul de a acumula experiență și de a se angaja ulterior în câmpul muncii.

Actorii-cheie din cadrul MTS au vorbit despre realizările acestei autorități publice ce țin de promovarea *voluntariatului* în țara noastră. Potrivit acestora, există un cadru normativ legat de voluntariat destul de dezvoltat: legi, hotărâri de guvern, diferite strategii și ordine ce țin de implementarea lor. Totodată, sunt disponibile toate instrumentele opționale în domeniul voluntariatului: contractul de voluntariat, carnetul de voluntariat, scrisoare de recomandare și certificatul de voluntar. S-a remarcat faptul că voluntariatul în Republica Moldova este recunoscut ca experiență și vechime în muncă este un instrument bun prin care tinerii se pot implica activ în viața țării, au șanse mai mari de a se angaja în câmpul muncii.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă³⁸ este organul central al serviciului public de specialitate abilitat cu promovarea politicilor, strategiilor și programelor de stat în domeniul pieței muncii, protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, prevenirea șomajului și combaterea efectelor sale sociale, implementarea politicii de migrațiune a forței de muncă, monitorizarea activității agențiilor private pentru ocuparea forței de muncă.

În cadrul actualului studiu au participat persoane-cheie din cadrul agenției atât de nivel național, cât și local (agenții teritoriale). Experții au confirmat că rata șomajului în rândul tinerilor este una înaltă, în special în mediul rural, după cum arată și datele statistice prezentate de către BNS³⁹. Potrivit estimărilor, aproximativ treizeci la sută din numărul total al șomerilor înregistrați la agențiile pentru ocupare sunt persoane tinere, iar cea mai mare cohortă vine din mediul rural. S-a remarcat, că mai mult de jumătate din cei care accesează serviciile agenției sunt persoane tinere cu un nivel inferior de școlarizare, nu dețin nici o profesie/meserie. Ulterior aceste persoane sunt înscrise la cursuri de formare profesională

38 Pentru informație adăugătoare: www.anofm.md

39 Banca de date a BNS. www.statistica.md

în domeniile solicitate pe piața forței de muncă locală sau sunt direct orientate spre angajarea în câmpul muncii.

„...la agenția noastră se adresează persoane care au necesitatea unui suport direct, începând de la informare și până la consiliere. Ei nu știu cum să caute un loc de muncă, unde să-l caute, cum să se prezinte și să discute cu angajatorul, cum să facă un CV, nu știu cum să acceseze canalele de informare...” (Expert 1)

O parte din tinerii care nu apelează direct la agenție pot accesa canalele virtuale de informare, portalul locurilor de muncă, centrul de informare despre piața muncii, centrul de apel, sunt periodic organizate târgurile locurilor de muncă, accesibil și în mediul online.

Specialiști din cadrul acestor instituții au prezentat careva estimări bazate pe analiza adresărilor diferitor categorii de persoane, și nu doar a celor parvenite din partea tinerilor. Astfel, potrivit acestor evaluări, pot fi evidențiate câteva categorii de beneficiari:

„...prima categorie o constituie persoanele care realmente caută un loc de muncă – circa 20% din totalul adresărilor; a doua categorie – să beneficieze de alte servicii, cum ar fi ajutor social sau alte beneficii, care sunt și cei mai numeroși – 60%, a treia categorie își doresc poliță de asigurare medicală gratuită – vreo 12%, și alte categorii, cum ar fi certificate pentru divorț sau certificate de scutire în procesul de studii pentru copii...” (Expert 4)

Specialiștii din cadrul ANOFM au semnalat un șir de probleme cu care se confruntă cu referință la categoria de persoane tinere. Cele mai stringente probleme sunt descrise mai jos.

- **Descreșterea numărului de tineri care apelează la ANOFM.**

Absoluta majoritate a personalului intervievat a indicat asupra descreșterii numărului de persoane care apelează la serviciile publice de ocupare. Explicația o văd în descreșterea numărului tinerilor în totalul populației, plecarea masivă a tinerilor peste hotare la studii, la muncă sau în scop de reîntregire a familiei. Totodată, se atestă o creștere a numărului de tineri inactivi pe piața muncii, care, potrivit specialiștilor din cadrul acestor agenții, sunt mai degrabă antrenați în sfera informală, îndeplinesc munci sezoniere/ocasionale, sunt descurajați de a intra pe piața muncii, nu văd perspective de angajare și/sau nu conștientizează necesitatea acumulării unor competențe profesionale.

„...раньше мы обучали более 200 человек – безработных по трём районам на курсах профессионального обучения. Сейчас еле набираем 100 человек. Молодёжь пошла инертная. Не верит, не видит перспективы в трудоустройстве, даже окончив курсы. Может молодёжи стало меньше...” (Expert 2)

„...ne confruntăm cu probleme la completarea grupelor, pentru a forma o grupă trebuie să mergem în mai multe regiuni ca să identificăm, selectăm și să convingem aceste persoane să meargă la aceste cursuri. Nu întodeuna tinerii fără o meserie înțeleg rolul unei profesii în viață...” (Expert 1)

- **Insuficiență de specialiști.**

Practic toate persoanele-cheie au indicat asupra insuficienței numărului de specialiști raportat la volumul de lucru. În special se resimte o lipsă acută a psihologilor în cadrul acestor agenții. Din 35 de agenții care la moment activează în republică în niciuna din ele nu este unitatea de psiholog, care a fost redusă în urma reformărilor. Totodată, marea majoritate a menționat necesitatea reintroducerii unității de psiholog sau a unui psihopedagog.

- **Insuficiența spațiilor pentru o activitate eficientă.**

De regulă, activitatea agențiilor teritoriale este concentrată într-un singur oficiu, ceea ce îngreunează desfășurarea eficientă a lucrului cu diferite categorii de persoane. S-a menționat că deseori persoanele evită să vorbească despre problemele lor dacă în încăperea se află mai multe persoane.

- **Amplasarea agențiilor exclusiv în mediul urban.**

Toate agențiile pentru ocupare sunt amplasate în orașe, fapt ce determină ca o parte din tineri, în special cu o situație materială precară care nu au posibilitate financiară pentru a se deplasa în orașe, să nu beneficieze de serviciile acestora.

„...avem probleme, deoarece majoritatea tinerilor sunt din localitățile rurale, iar noi ne aflăm în orașe mai mari. Este nevoie de unele surse suplimentare pe care mulți nu le dețin...” (Expert 1)

- **Probleme legate de instruirea tinerilor.**

La acest capitol, specialiștii au menționat mai multe aspecte: spectru limitat de cursuri de formare profesională, meserii/calificări. Totodată, cele existente sunt destinate în special pentru femei, dar sunt necesare și pentru bărbați.

„...la moment noi putem oferi cursuri de formare profesională mai mult pentru femei la locul de trai. Mi-aș fi dorit să putem cuprinde și bărbații, fiindcă avem instituții de învățământ care ar putea avea astfel de programe, cum ar fi lăcătuș, sudor etc...” (Expert 4)

Experții au indicat asupra unui *număr mic de instituții de formare profesională care participă la licitațiile* pentru prestarea de cursuri pentru șomeri. Potrivit acestora, interesul redus de a participa se explică prin quantumul mic oferit de stat unui elev în cadrul formării profesionale. S-a menționat că participanții la licitațiile publice organizate de către agenție trebuie să posede programe de instruire pentru fiecare domeniu în parte aprobate de către MMPSF. Din cauza modificărilor în legislație, care prevăd un anumit număr de ore practice și teoretice, nu toate școlile de meserii reușesc să se adapteze noilor cerințe, dat fiind faptul că aceasta necesită timp și resurse financiare suplimentare, care ulterior riscă să nu fie acoperite.

În același context, unii experți consideră că odată ce statul nu are posibilități de a acoperi în întregime cheltuielile pentru studii, ar fi oportun de stimulat instituțiile de învățământ prin oferirea de granturi mici pentru amenajarea laboratoarelor, sălilor de studii etc. Totodată, s-a accentuat că este necesar de modificat procedurile din legislația formării profesionale a șomerilor în vederea revizuirii costurilor, numărului de ore și de a spori accentul pe calitatea cursurilor.

Tot la acest compartiment s-a menționat că unii *tineri întâmpină dificultăți de însușire a meseriilor/cursurilor de formare profesională* oferite în cadrul agențiilor.

„...tânărul dorește să învețe o profesie anumită, dar mai apoi el nu o poate însuși și abandonează cursurile...” (Expert 1)

Prin urmare, agențiile pentru ocupare sunt practic unicele structuri de stat cu acoperire națională care oferă servicii de orientare și formare profesională cu scopul de a crește gradul de ocupare a forței de muncă și implicit de a scădea rata somajului în rândul tinerilor.

Autoritățile publice locale, serviciile de asistență socială locală

Reprezentanții autorităților publice locale au mărturisit că nu prestează servicii sociale destinate exclusiv persoanelor tinere. Potrivit funcționarilor APL, persoanele tinere / familiile tinere, de regulă, se adresează pentru a obține diverse documente/certIFICATE pentru a beneficia de ajutor de șomaj, ajutor social etc. S-a menționat că APL-urile împreună cu alți actori sociali locali contribuie la soluționarea unor cazuri, care de multe ori implică tineri/copii.

„...am fost împreună cu asistentul social într-o familie unde se consumă abuziv alcool și să luăm copiii, pentru că era vorba și de violență. Din păcate, acești copii sunt influențați de acest mediu, și, de multe ori ei singuri încep un mod de viață deviant, consumă alcool, chiar de la o vârstă fragedă...” (expert 5)

Asistenții sociali care activează în cadrul fiecărei primării au declarat că activitatea lor în raport cu tinerii este de a oferi ajutor social pentru familiile social-vulnerabile, cu mulți copii, altor categorii de tineri vulnerabili (persoane cu dizabilități etc.). Pentru mulți tineri, în special cu un nivel de educație redus, mecanismele de funcționare a instituțiilor publice sunt practic necunoscute, dincolo de rolul acestora de prestator de ajutor social.

Personalul angajat în serviciul de asistență socială este unul supraîncărcat cu sarcini de muncă, nemotivat financiar și profesional, lucrează în condiții dificile, relaționează cu diferite persoane vulnerabile etc. În rezultat, toate aceste probleme duc la un flux mare al cadrelor în această structură de stat.

„...la noi în instituție există un flux mare de cadre, nu rezistă nimeni mai mult de jumătate de an, cu așa salariu și condiții grele de muncă, umiliți din cap până în picioare...” (Expert 11)

Rezultatele cercetării relevă un spectru redus de servicii destinate tinerilor la nivel local, în special în localitățile rurale. Nivelul scăzut de încredere în instituțiile și autoritățile publice și accesarea redusă a serviciilor disponibile vorbesc despre premise negative pentru potențialul apariției unor schimbări sociale pozitive în comunitățile puternic afectate de șomaj și excluziune socială.

Centre și organizații de tineret

Experții din cadrul MTS au menționat că Republica Moldova este lider în regiune la capitolul ce ține de domeniul tineretului, fapt datorat în mare măsură suportului financiar și logistic considerabil oferit de către PNUD, UNICEF, Banca Mondială în anii 2008–2009.

Potrivit acestor experți, în republică activează un număr important de *centre pentru tineri* care constituie un spațiu prietenos tinerilor și care prestează mai multe servicii. Vom enumera cele mai importante entități:

- *Centre de informare și documentare pentru tineret* la nivel raional;
- *Consiliul Național al Tineretului* este o rețea, o umbrelă a organizațiilor de tineret;
- *Consiliile locale ale tinerilor* sunt structuri de participare a tinerilor care au fost inițiate în anii 2000;
- Consilii create de Ministerul Educației: *consilii ale elevilor* din cadrul școlilor; *consilii la nivel de instituții din sistemul vocațional sau profesional*;
- *Consilii comunitare* create de MTS, care includ nu doar tinerii din cadrul instituțiilor de învățământ, dar și tinerii comunitari, fie angajați sau neangajați, încadrați în sistemul educațional sau în afara educației;
- *Rețeaua națională a centrelor de sănătate prietenoase tinerilor*, proiect coordonat de NEOVITA, care activează în toate raioanele și în două localități din raioanele din stânga Nistrului, prestează servicii medico-sociale gratuite pentru tineri, lucrează cu tinerii social vulnerabili.

În pofida unui număr mare de centre și organizații pentru tineret, atât studiul actual, cât și alte studii sociologie arată un nivel extrem de scăzut de informare a tinerilor despre activitatea acestora, și, evident, un nivel și mai redus de accesare a serviciilor prestate de aceste entități⁴⁰. Unii experți se întreabă despre eficacitatea centrelor de pe lângă anumite instituții publice care, de regulă, raportează un anumit număr de tineri beneficiari, ceea ce de multe ori nu corespunde realității.

S-a indicat și asupra unui număr considerabil de ONG-uri, asociații obștești, care, cel puțin potrivit statutului, furnizează anumite servicii pentru tineri. Experții intervievați au menționat că aceste organizații, create în majoritatea cazurilor cu suportul organizațiilor internaționale, din lipsa unui concept inițial și a unui plan de sustenabilitate își sistează activitatea odată cu finisarea proiectelor.

Potrivit actorilor-cheie intervievați, aceasta se datorează în mare măsură faptului că nu a existat o claritate privind mandatul autorităților locale în raport cu dezvoltarea unor astfel de servicii și, în special, în raport cu domeniul neguvernamental. Serviciile din cadrul centrelor trebuie să se dezvolte în funcție de necesitățile comunității. Din interviuri reiese că „...abia acum se discută conceptul și ce ar trebui de fapt să reprezinte un centru, ce trebuie să livreze un centru de tineret în sistemul național de servicii...” (Expert 15)

O problemă semnalată de către actorii sociali vizați este că o mare parte a serviciilor pentru tineret sunt livrate celor mai informați și activi tineri și nu sunt targetate persoanele

40 Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS AXA”. Cercetarea opiniei privind problemele, valorile și aspirațiile tinerilor din Republica Moldova. Chișinău 2016.

vulnerabile, tinerii inactivi, în special din mediul rural. Potrivit acestora, specialiștii din cadrul diferitor organizații, centre trebuie instruiți pentru a conecta toate categoriile de tineri la serviciile disponibile.

3.2. Situația tinerilor pe piața muncii în viziunea experților

Deși au fost enumerate un șir de politici, strategii, măsuri care vizează ameliorarea situației tinerilor, impactul acestor acțiuni la nivel local nu este resimțit. Cei mai critici au fost actorii-cheie din cadrul primăriilor, care dețin informații despre situația reală a tinerilor din comunitățile pe care le reprezintă. Marea majoritate a persoanelor-cheie intervievate au apreciat situația tinerilor ca fiind rea, iar integrarea lor pe piața muncii deosebit de problematică.

„...situația e foarte rea. Tot tineretul de la noi din sat a plecat, nu e nimeni... Nu au unde să se angajeze la lucru, salariile sunt mici, chiar nu se pot întreține și toți pleacă...” (Expert 9)

„...tinerii nu au perspective și oportunități absolut deloc. Școlile, spitalele se închid, majoritatea terenurilor arabile, dacă înainte erau pur agrare, acum sunt cumpărate și privatizate, se lucrează deja cu tehnică performantă și nu au nevoie de atât de multe brațe de muncă...” (Expert 10)

„...situația tinerilor o consider complicată prin faptul că din cauza salariilor mici noi producem cadre pentru țări străine. Ne permitem luxul acesta de a pregăti oameni care pleacă peste hotare. Dar oricum, statul nostru pierde...” (Expert 6)

„...e mult mai rea decât înainte, pentru că lucrăm cu tineretul și dorim să promovăm voluntariatul, dar nu sunt tineri... ori sunt indiferenți, nu vor să se implice. Seara, când ieși în oraș, sau sâmbăta și duminica, practic nu vezi tineret nici în localuri distractive, nici pe stradă, ai impresia că orașul are foarte puțini tineri...” (Expert 16)

Aproape fără excepție, reprezentanții APL-urilor din comunitățile cuprinse în cercetare au mărturisit că nu întreprind careva măsuri concrete pentru îmbunătățirea situației tinerilor ce ține de integrarea lor pe piața muncii. Marea majoritate a acestor actori-cheie consideră că subiectele în cauză depășesc competența lor, au menționat supraîncărcarea cu alte probleme importante, și, nu în ultimul rând, insuficiența resurselor umane și financiare. Mulți dintre ei au indicat că orientează tinerii fără loc de muncă către agențiile de ocupare a forței de muncă din centrele raionale.

„...absolut cu nimic nu se contribuie la îmbunătățirea situației tinerilor în localitate, nici la Consiliul Raional, nici la Consiliul Local. Problema tinerilor nu se discută nicăieri. Nu știu din ce cauză, tinerii sunt lăsați așa, de parcă sunt dați uitării. Sunt probleme în prim plan de care strigă toți în gură mare: drumuri, salarii, dar tinerii sunt lăsați...” (Expert 7)

Studiul realizat în mediul persoanelor-cheie a validat un șir de constatări obținute în cadrul interviurilor cu tinerii NEET. Astfel, actorii-cheie au enumerat aceleași obstacole majore de angajare în câmpul muncii care au fost menționate și de către tineri.

- **Cerere limitată pe piața muncii** – număr insuficient de angajatori strategici în localități/regiune, ofertă slabă de locuri de muncă din punctul de vedere al duratei (în mediul rural preponderent munci sezoniere).
- **Salarii mici** – cea mai mare parte a ofertelor de muncă disponibile presupun o remunerare insuficientă, în special raportat la volumul de lucru. S-a făcut referință asupra sferei bugetare (învățământ, medicină, cultură etc.) unde din cauza salariilor mici se resimte un deficit de forță de muncă. Tinerii cu o bună pregătire profesională ar putea suplini cererile din aceste domenii, dar sunt din start demotivați prin salariile mici, ce îi direcționează spre angajări în domenii mai bine plătite, dar care nu au tangență cu pregătirea lor profesională sau tinerii se orientează spre plecări peste hotare.
- **Angajare informală** – fenomen care a luat amploare în ultimii ani și prezintă o problemă gravă pentru economia țării noastre. Deși mulți tineri acceptă angajările informale, experții au menționat un șir de riscuri care comportă acest fenomen. Potrivit acestora, unul din riscurile majore este neachitarea salariului sau achitarea parțială, fapt ce demotivează tinerii pentru angajări ulterioare „... *tânărul dacă s-a dezamăgit o dată, de două ori, își pierde încrederea și e foarte greu să-l mai încadrezi în câmpul muncii...*” (Expert 3).
- **Lipsa locului de trai** – este o problemă pentru tinerii din mediul rural care tind să se angajeze în orașele cu potențial economic, dar remunerarea insuficientă care ar acoperi cheltuielile pentru chirie îi face să renunțe. Unii actori-cheie au relatat despre experiența din perioada sovietică când tinerilor li se oferea loc de trai în cămine, alte stimulente. În prezent, practic nici o instituție nu are astfel de oferte pentru angajații săi.
- **Calitatea joasă a studiilor obținute de tineri și competențe profesionale sub nivelul așteptărilor angajatorilor.** Din punctul de vedere al calității studiilor, persoanele-cheie din cadrul agențiilor de ocupare, dar și alți actori-cheie consideră că materiile de studiu ar trebui adaptate la realitatea cerută de piața muncii, mai mult chiar, majoritatea din ei sunt de părere că agenții economici/angajatorii trebuie să participe la elaborarea programelor de studii. Este necesar să se pună accent pe tehnologiile inovatoare, competențe profesionale și transferabile adecvate pieței muncii, asigurarea pregătirii practice direct la locul de muncă.
- **Dezinteresul pentru angajare.** Mulți actori-cheie sunt convinși că o mare parte din tineri nu sunt interesați de a învăța sau de a se angaja în câmpul muncii. La baza acestui dezinteres sunt mai multe motive de ordin personal, dar și structural.

3.3. Tinerii NEET în viziunea experților

Caracteristica tinerilor NEET

Majoritatea experților intervievați consideră că rata tinerilor NEET (estimari ale BNS) nu reflectă dimensiunea reală a fenomenului NEET în țară. În opinia lor numărul tinerilor care nu sunt angajați în câmpul muncii și nici nu învață este supraestimat. Aceste afirmații sunt justificate prin imposibilitatea de a estima și monitoriza numărul real de persoane tinere care emigrează fie pentru o perioadă scurtă de timp, fie pentru a se stabili cu traiul într-o altă țară. Totodată, faptul că mulți tineri dețin pașaportul unei țări din UE sau dreptul la libera circulație a 3 din 6 luni, îngreunează și mai mult monitorizarea procesului migrațional. Potrivit lor, este dificil de identificat dacă persoanele care figurează drept tineri NEET sunt în țară sau sunt plecați peste hotare.

„...în localitatea noastră, fiecare al doilea tânăr nu este angajat, sunt plecați peste hotare și nu sunt luați la evidență. Ei nu apar nicăieri, unii se întorc înapoi din străinătate, dar nu sunt luați la evidență...” (Expert 7)

Un alt aspect ce ține de dificultatea de a estima ponderea acestora este și faptul că un număr neînsemnat din acești tineri relaționează cu instituțiile publice, cum ar fi autoritățile publice locale, agențiile de ocupare a forței de muncă, serviciile de asistență socială, alte instituții vizate. Acest fapt este confirmat și de rezultatele studiului realizat în mediul tinerilor NEET.

Actorii-cheie implicați în cercetarea calitativă au fost rugați să prezinte o caracteristică a tinerilor care nu sunt încadrați în câmpul muncii, și nici nu învață la moment. Studiul a scos în evidență o percepție socială suficient de nefavorabilă asupra populației tinere care face parte din categoria NEET.

Potrivit rezultatelor obținute din interviurile realizate cu actorii de nivel național și local, tinerii NEET sunt persoane cu următoarele caracteristici.

- **Nivel scăzut de școlarizare**, datorat abandonului școlar, părăsirii timpurii a sistemului de învățământ, ratei extrem de mici de promovare a bacalaureatului. Mulți din acești tineri nu dețin certificat de absolvire a studiilor gimnaziale/liceale.

„...sunt persoane care nu au studii, nici studii profesionale și nici studii universitare, sunt cei care au terminat 9 clase sau în cel mai bun caz 12 clase și mai mult nu au nimic...” (Expert 16)

„...după părerea mea, sunt limitați la educație, abandonează școala din motive economice, doresc mai repede să se angajeze, dar neavând nici o profesie, ei se descurajează când încearcă să caute un loc de muncă...” (Expert 1)

„...noi nu știm unde merg acești tineri după 9 clase. Avem și puțini tineri care absolvesc liceul, avem o rată extrem de redusă a ratei de promovare a bacalaureatului. De exemplu,

În clasele liceale am avut 23 de elevi, dintre care circa jumătate nu au susținut examenele de bacalaureat. Ei nu fac studii și nu cunoaștem dacă lucrează. . .” (Expert 7)

- **Preponderență în mediul rural** – absoluta majoritate a actorilor vizați consideră că acești tineri provin din mediul rural, fapt explicat atât prin lipsa oportunităților educaționale în acest mediu, cât și lipsa agenților economici viabili care ar oferi locuri de muncă corespunzătoare.

„...la sate, categoria de tineri fără nici o ocupație este cea mai numeroasă. . .” (Expert 7)

- **Nivel de trai scăzut al familiei de proveniență.** S-a menționat că o parte importantă din acești tineri provin din familii cu un nivel de trai scăzut, nu dispun de resurse financiare pentru a investi în educație, pentru a se deplasa în alte localități în vederea accesării serviciilor publice de ocupare sau/și a se angaja în câmpul muncii;
- **Angajare informală sezonieră/ocazională,** care se datorează atât lipsei unor alternative de angajare, cât și pentru că nu se solicită careva calificări/competențe profesionale.

„...de obicei, acești tineri se angajează cu ziua, pentru că aici nu este nevoie de studii, sau se angajează pentru că nu prea sunt alte locuri de muncă mai bine plătite sau mai de lungă durată. . .” (Expert 16)

„...mai degrabă lucrează la munci cu ziua, decât să lucreze oficial. . .” (Expert 6)

- **Pasivitate, inactivitate.** Mulți actori-cheie au declarat că tinerii NEET manifestă un interes extrem de redus de a se implica în careva activități, sunt dezinteresați de ceea ce se întâmplă în localitate, în societate în general.

„...sunt pasivi. Chiar nu știu cum, dar nu vor să lucreze, vor să primească salarii mari, dar nu își dau interesul să lucreze, chiar sunt pasivi. . .” (Expert 9)

- **Implicare/orientare spre migrație** – potrivit persoanelor-cheie o parte importantă din acești tineri pleacă la muncă peste hotare, de cele mai multe ori pe o perioadă anumită de timp, după care revin (migrație circulară).

„...majoritatea din acești tineri pleacă peste hotare, mulți prin Agenția pentru ocupare a forței de muncă. Ei merg și se pun la evidență, noi le oferim acte privind lipsa de proprietăți, a locului de muncă, că nu este angajat în câmpul muncii. Astfel, în timp de un an sau un an jumătate ei pleacă. Și continuă să plece prin intermediul AOFM raional. . .” (Expert 6)

- **Greu accesibili și comunicare deficitară.** În unele cazuri acești tineri sunt greu de identificat, dat fiind modul lor vicios de trai și întâmpină dificultăți de comunicare.
- **Lipsa aspirațiilor și motivațiilor de a lucra.** Persoanele-cheie intervievate sunt de părerea că o parte din acești tineri sunt dezinteresați în a-și găsi un loc de muncă, respectiv a avansa profesional. Totodată, unii dintre aceștea sunt întreținuți de părinți, soț/soție.

„...nu vor să muncească...nici unul. Orice le propun, ei nu vor. Nu-s de acord. Eu am o expresie: «a trăit departe de școală». În sensul că nu au nici documente, se gândeste să se ducă undeva, dar nu are documente nici ca absolvent de clasa a IX-a...” (Expert 6)

„...sunt tinerii care au trecut prin tranziția timpurilor vechi și noi. Noi creștem tineri care parazitează, din cauză că mulți părinți ai acestor tineri sunt plecați peste hotare, ei stau acasă cu gândul că părinții le trimit bani, și atunci de ce ar trebui să mai și lucreze?!” (Expert 5)

- **Greu adaptabili.** O parte din acești tineri sunt caracterizați ca fiind persoane neadaptabile la condițiile cerute de angajator – respectarea unui regim de lucru, perseverență, dorința de a acumula cunoștințe noi etc.
- **Relaționare insuficientă cu instituțiile publice.** Doar o mică parte din acești tineri se adresează la agențiile publice de ocupare, iar alții solicită ajutor social.
- **Vulnerabilitate.** Aceste persoane duc lipsă de suport, sunt în stare cronică de sărăcie, nu au capacitate de a profita de oportunitățile existente sau de a face față problemelor cu care se confruntă.
- **Comportamente deviante și adictive.** Persoanele-cheie au semnalat anumite probleme de comportament în rândul tinerilor din această categorie (abuz de alcool, implicare în activități ilegale etc.)

„...eu aș spune că sunt tinerii care nu doresc să lucreze, care nu au studii finalizate, nu au o profesie și mulți din ei consumă alcool, au un mod de viață deviant. Mă repet, cine vrea să lucreze, își găsește ocupație...” (expert 5)

Prin urmare, studiul calitativ realizat cu actorii-cheie vizați direct sau indirect în soluționarea problemelor tinerilor a scos în evidență o percepție preponderent negativă asupra acestei categorii de tineri. În acest plan este relevantă expunerea unui participant la studiu care descrie atitudinea celor din jur asupra acestor tineri.

„...acești tineri nu sunt priviți cu ochi buni, fiindcă sunt considerați persoane de categorie inferioară sau de «mâna a doua». În primul rând, sărăcia îl face pe om să fure, să folosească băuturi alcoolice, substanțe narcotice, să se ocupe cu banditismul, un mod de viață asocial și desigur nu sunt priviți cu ochi buni... și lumea, în general, chiar și acei cu un statut mai înalt îi dezapreciază, oamenii sunt indiferenți, îi resping... și societatea este dezbinată, nu mai există ca înainte susținere, nu mai încercă nimeni să dea o mână de ajutor, chiar să-l vadă pe marginea străzii, poate să fie și bolnav, poate să fie căzut și mort, or, în ziua de azi, oamenii trec și pășesc pe alături și nimeni nu încercă să afle despre situația lor, indiferența este totală, adică dezbinarea societății este cum era în Evul Mediu, o societate împărțită pe clase, iată așa, și la noi în societate avem tot aceleași clase...” (Expert 7)

Percepțiile experților asupra categoriilor tinerilor NEET

Participanții la studiu au fost rugați să se pronunțe punctual asupra sub-categoriilor de tineri NEET, prestabilite inițial în concepția studiului: tineri NEET activi pe piața muncii, tineri NEET inactivi și tineri NEET potențial migranți.

Tineri NEET activi. În opinia actorilor-cheie, tinerii NEET care caută activ un loc de muncă constituie cea mai puțin numeroasă sub-categorie. În cea mai mare parte sunt tineri cu studii și/sau care au fost angajați anterior, și, din anumite considerente (remunerare inadecvată, falimentul întreprinderii, optimizare etc.), au pierdut locul de muncă. Cei mai mulți din acești tineri se află în mediul urban, în special în orașele mari, unde sunt cele mai multe oportunități de angajare.

Doar o parte din acești tineri se înregistrează la Agențiile pentru Ocuparea Forței de Muncă. În unele cazuri reprezentanții APL le dau certificate că nu dețin cotă-parte de terenuri agricole. În acest context s-a menționat că tinerii care au în proprietate terenuri agricole nu pot beneficia de întreg spectru de servicii prestate de către aceste agenții.

Potrivit specialiștilor din cadrul ANOFM o categorie de tineri beneficiază de consiliere dar nu li se atribuie statutul de șomer. De regulă, aceste persoane doresc doar să obțină informații despre locurile vacante, să cunoască condițiile de angajare, dar fără a obține statut de șomer.

Majoritatea actorilor-cheie au menționat că cea mai mare parte din tinerii activi pe piața muncii nu acceptă ofertele existente din cauza salariilor mici. Experții au confirmat concluziile studiului realizat în mediul tinerilor NEET – în majoritatea cazurilor tinerii sunt nevoiți să accepte joburi care nu au nici o tangență cu domeniul în care și-au făcut studiile, sau se orientează la angajări peste hotare.

Tineri NEET inactivi. Potrivit persoanelor intervievate, categoria de tineri NEET inactivi este cea mai numeroasă și neomogenă. Acești tineri, de regulă, nu se adresează la agențiile pentru ocupare, sunt tineri care din diverse motive nu caută un loc de muncă (sunt întreținuți de persoane apropiate, au în îngrijire copii, bătrâni, persoane bolnave etc.), sunt descurajați de a intra pe piața muncii.

Majoritatea actorilor-cheie, în special de nivel local, au indicat că o parte din acești *tineri sunt angajați informal, îndeplinesc munci sezoniere/ocasionale.*

„...неактивные у нас они выпали: никуда не поступили... И не работают. Но это не значит, что они не заняты. Они заняты или нелегально, или заняты дома (в подсобном хозяйстве). В основном – это конечно неформальная занятость, сезонная. Летом они работают на полевых работах, зимой сидят дома, может куда-то выезжают...” (Expert 2)

Unii experți susțin că o parte din tinerii inactivi pe piața muncii *au careva surse de existență / venit* și nu acceptă un loc de muncă care îi oferă un salariu mic. S-a făcut referire la tinerii care primesc bani de la părinții de peste hotare, soț/soție, alte persoane apropiate.

Persoanele-cheie au atras atenția asupra faptului că acești tineri întâmpină ulterior dificultăți de integrare pe piața muncii și în viața de familie.

„...acestor tineri le va fi greu să se adapteze, fiindcă, când ajung să aibă familie și copii, trebuie să-i întrețină, și din această cauză apar și multe divorțuri, căci ei nu se pot integra nici în familie, nici pe piața muncii...” (Expert 4)

În categoria tinerilor inactivi sunt și mamele tinere, care, stând acasă cu copiii mici, pierd din competitivitate și nu mai sunt interesate să se angajeze. Alte persoane tinere sunt cei implicați în activități casnice și nu văd necesitatea de a se angaja.

„...sunt multe femei din această categorie care stau acasă cu copiii. Ele nu sunt angajate și nici nu caută de lucru, fiindcă duc gospodăria, au grijă de copii etc. În multe din aceste familii soțul este plecat la muncă peste hotare...” (Expert 5)

S-a indicat asupra faptului că unii din tinerii inactivi, în special din mediul rural, sunt dependenți de mediul lor de reședință, nu sunt mobili, adică nu doresc și/sau nu au posibilitate să meargă în altă localitate pentru a se angaja. Motivele ar fi salariul neatractiv, care nu acoperă cheltuielile de transport, plata pentru chirie etc. S-a relatat că instituțiile vizate, de rând cu angajatorii, trebuie să găsească soluții în această privință.

Specialiștii din cadrul agențiilor de ocupare consideră că este dificil să identifiți și să monitorizați tinerii inactivi pe piața muncii și care nu relaționează cu instituțiile publice. Totuși, se întreprind unele măsuri de informare despre necesitatea unei profesii/meserii, avantajele angajării în câmpul muncii atât prin intermediul presei, cât și cu ajutorul autorităților publice locale.

O problemă importantă semnalată de către marea majoritate a actorilor-cheie este ajutorul social ca factor demotivant de angajare. În cadrul interviurilor s-a relatat că o parte din persoanele tinere, în special din localitățile rurale, apelează la serviciile agențiilor de ocupare exclusiv pentru a beneficia de ajutor social din partea statului. În multe cazuri salariul oferit nu depășește suma ajutorului social acordat. S-a remarcat că ajutorul social se acordă inclusiv și persoanelor care sunt în căutarea unui loc de muncă și sunt înregistrați la oficiile teritoriale de ocupare.

„...deseori, când ne oferim să-i acordăm un loc de muncă, ne pomenim că ajutorul social este echivalent cu salariul care îi oferă un angajator, sau un pic mai mare decât salariul. În așa mod ei nu au interes de a lucra, dacă ajutorul social îi vine fără a depune un efort și ei mai pot lucra neformal, având încă un venit pe care noi nu-l putem demonstra...” (Expert 4)

„...я вам скажу, что происходит у нас – социальные пособия убивают желание работать. Уже идёт семейная безработица. Идёт воспроизводство бедности...” (Expert 2)

„...această situație este destul de alarmantă, căci prin aceste beneficii ale statului noi dezvoltăm parazitismul social...” (Expert 4)

„...avem și din aceștia, este o persoană la care de câte ori am mers la el acasă dormea, indiferent de ora vizitei. Această categorie de tineri sunt beneficiarii de ajutor social și inclusiv de asistență socială umanitară. Ei n-au și nici nu vor să aibă, s-au deprins că nu au și s-au resemnat... Provin din familii dezavantajate și duc un stil de viață dezastruos, din beții nu mai ies...” (Expert 11)

Potrivit opiniei specialiștilor, trebuie să fie modificată legislația cu privire la acordarea ajutorului social pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, această prestație necesită să fie alocată sub altă formă. Potrivit prevederilor, este preconizat că va fi exclusă înregistrarea pentru ocuparea forței de muncă și vor fi introduse lucrări în folosul comunității.

Tineri NEET potențial migranți. Emigrarea populației, în special a persoanelor tinere, este una din cele mai stringente probleme cu care se confruntă țara noastră. Datele studiului cu actorii-cheie vizați vin să confirme rezultatele studiului realizat în rândul tinerilor NEET, și anume, că plecarea persoanelor tinere la muncă peste hotare este o problemă cu consecințe imediate și de lungă durată, care sunt resimțite la nivelul comunităților și se vor acutiza în viitor. Potrivit reprezentanților autorităților locale intervievate, fenomenul emigrării a afectat practic toate categoriile de populație din localitățile implicate în studiu.

„...tinerii potențiali migranți vin din familii bune, peste hotare se duc numai cei care nu au bani și nici posibilitate să-și facă documentele...” (Expert 6)

Cauzele principale ale emigrării rămân a fi lipsa locurilor de muncă și remunerarea insuficientă, care nu le asigură un minim de existență. Cele mai grave consecințe enumerate de către participanții la studiu sunt: plecarea unui contingent de tineri, în cea mai mare parte cu un nivel mediu/înalt de studii și activi și din această cauză are loc depopularea localităților, există deficit de specialiști, în special în sfera bugetară.

„...o mare parte din problemele din țară se datorează plecării peste hotare, noi nu avem specialiști, mergem acum chiar în secția cultură, toți sunt de vârstă de la 45 de ani în sus, toți, încă vreo 2–3–5 ani și sunt la pensie, în bibliotecă practic toate doamnele sunt la pensie sau cel puțin ajung la pensie, nu vine nimeni să lucreze...” (Expert 16);

„...cel mai mare risc ar fi ca raionul să rămână fără tineret. De aici survine și riscul de călătorie a «miștilor luminate», care ar putea fi favorabile aici în folosul statului, alt risc ar fi scăderea natalității, fiindcă ei pleacă și-și întemeiază familii acolo și respectiv rămân și cu traiul. Un alt risc ar fi pierderea valorilor noastre naționale, pleacă cei mai tineri și rămân cei care sunt atractivi pe piața forței de muncă, fiindcă până la urmă tineretul este «motorul locomotivei»...” (Expert 4)

S-a atenționat asupra faptului că în multe localități, în special rurale, rămân doar tineri „problematici”:

„...ei trebuie să mănânce, trebuie să trăiască și se ocupă cu furatul, sau sunt disperați de toate și încep a consuma alcool. Cei mai buni tineri, care au și o facultate, se duc totuși peste hotare, iar cei cu «probleme» rămân, și nu au nici o ocupație... și ieri m-a sunat polițistul de sector-avem de toate: furt, violență, bătaie, asta e...” (Expert 9)

Actorii-cheie au indicat și careva beneficii ale acestui fenomen, cum ar fi investiții în bunuri și infrastructură, ridicarea nivelului de trai, investiții în educația proprie/a copiilor, deschiderea unor afaceri etc.

Marea majoritate a participanților la studiu consideră că statul practic nu întreprinde nimic pentru a stopa acest proces, iar unii chiar au opinat că emigrarea la muncă peste hotare este intens mediatizată și promovată prin agențiile de ocupare și surse media.

„...pe de-o parte, statul ne cheamă acasă, iar pe de altă parte, toate televiziunile și radiourile transmit anunțuri de angajare peste hotare, statul mai că nu te alungă din țară. Pe de o parte, guvernul te cheamă, iar pe de altă parte toate reclamele țin de plecări peste hotare: (Italia, Germania, Polonia) la muncă cu contract...” (Expert 6)

În aceeași ordine de idei, este dificil de integrat tinerii reveniți de peste hotare pe piața muncii locale. Potrivit actorilor-cheie, programul PARE „1+1” nu este suficient și nu este sigur că tânărul, inițiind o afacere, va fi susținut aici în țară și nu va fi persecutat cu diferite controale și diferite „pietre invizibile”.

„...când un tânăr vrea să-și deschidă o afacere și întâmpină atâtea probleme, el se dezamăgește și din nou pleacă peste hotare...” (Expert 4)

La rândul său, specialiștii din cadrul agențiilor de ocupare au relatat că migrații sunt obișnuite cu salarii mari și remunerarea oferită pe piața muncii locale nu este deloc atractivă pentru ei. În aceste cazuri ei sunt ghidați pentru a iniția propria afacere, li se aduce la cunoștință toate programele de finanțare pentru migrații reveniți.

S-a menționat că actualmente se elaborează un ghid comun intitulat „Ghidul migrantului revenit de peste hotare”, care va conține toate structurile și cu numerele de telefoane.

Abordarea problemelor tinerilor NEET

O problemă majoră semnalată în cadrul interviurilor este lipsa unei abordări sistematice și clare asupra problemelor ce țin de situația tinerilor în Republica Moldova în general și a tinerilor NEET în special. S-a făcut referință la multitudinea de servicii prestate de către instituții publice, centre specializate, ONG-uri, alte entități, activitatea cărora nu este coordonată suficient între ele și nu produc rezultatul scontat.

Potrivit participanților la studiu, strategiile existente nu sunt orientate spre rezultate tangibile și de impact, dar sunt mai degrabă un set de intervenții și indicatori de monitorizare.

La rândul său, o mare parte din participanții la acest studiu au vorbit despre inaccesibilitatea serviciilor pentru tineri, în special, pentru cele mai vulnerabile sub-categorii din grupul NEET. Drept urmare s-a reiterat problema eficacității centrelor de tineret și relaționarea acestora cu alte centre multifuncționale, cu instituțiile publice etc. Aceste centre trebuie să „conecteze” tinerii la viața publică, la serviciile existente la nivel local, trebuie să comunice cu toate categoriile de tineri.

S-a atenționat și asupra faptului că trebuie depășită abordarea generalistă și distantă față de categoriile social-vulnerabile și de adoptat o abordare personalizată / soluționarea cazurilor concrete. Dezvoltând acest subiect, unii actorii-cheie au relatat că problema la nivel local nu este atât în disponibilitatea personalului la nivel local/numărul de specialiști,

cât în abordarea eronată a problemelor legate de incluziunea tinerilor, neînțelegerea rolului pe care trebuie să-l aibă, pe care îl percep preponderent prin distribuirea ajutorului social. În opinia experților, trebuie regândită paradigma de lucru, iar specialiștii locali trebuie instruiți pentru a înțelege specificul categoriilor de persoane cu care lucrează, inclusiv tineri NEET și non NEET.

„...dacă nu lucrăm cu tineretul, ne trezim că ai o categorie mare de tineri pe care oricum va trebui să-i întreții, ei nu produc nimic, iar noi investim în ei din bugetul de stat direct sau indirect anumite resurse. O problemă și cu lucrătorii locali și sociali, pentru că ei nu sunt pregătiți pentru a avea o abordare personală, adică aceste persoanele (unul e alcoolic, altul nu știu ce...) trebuie să facă un efort ca să comunice cu ele, să obțină încrederea persoanei date. Oamenii nu-s pregătiți pentru acest lucru, ei nici nu conștientizează rolul lor. Pur și simplu – noi le-am dat 2 kg de macaroane, am avut un proiect sau o inițiativă și cu asta am terminat-o...” (Expert 15)

Unii experți consideră că trebuie redusă asistența socială pentru anumite categorii de populație și de făcut investiții în dezvoltarea oportunităților economice pentru tineri, scopul final fiind de a crește numărul plătitorilor de impozite. Potrivit lor, odată cu impactul benefic al investițiilor vor fi conștientizate problemele tinerilor și se va produce rezultatul scontat.

Reprezentanții APL-urilor locale au declarat în nenumărate rânduri că nu dispun de resursele necesare și, în cele mai dese cazuri, redirectionează problemele tinerilor NEET către alți actori instituționali vizați. Potrivit unor experți sistemul de suport social bazat pe performanța APL-urilor, adică acordarea de fonduri în dependență de rezultate, ar putea redresa situația, deși, se cunoaște că sistemul de evaluare a performanțelor este unul complicat și necesită a fi aprobat la nivel național.

„...noi nu avem posibilitate. APL au doar împuterniciri, însă noi nu reușim să facem totul. Primăria se confruntă cu o sumedenie de probleme strigente, noi nu oferim locuri de muncă, noi doar îi informăm, putem să le dăm sfaturi...” (Expert 5)

Se remarcă că actorii-cheie de nivel național consideră că autoritățile publice locale trebuie să fie perseverente în implementarea măsurilor de soluționare a problemelor tinerilor NEET. Potrivit acestora, în acest scop este necesară creșterea gradului de conștientizare și estimare a costurilor pe care comunitățile le vor suporta direct sau indirect, pe termen mediu sau lung. În special s-a făcut referință la pierderea capitalului uman, economic, cheltuieli pentru servicii de asistență socială, servicii medicale, alte riscuri sociale, cum ar fi infracțiuni, delictе etc.

În relaționarea cu tinerii, în special vulnerabili, experții din cadrul agențiilor teritoriale de ocupare au relatat despre lipsa unui psiholog care ar fi capabil să interționeze eficient cu acești tineri. Totodată, datorită reducerii numărului de angajați în cadrul acestor entități a sporit volumul de lucru pe care trebuie să-l îndeplinească un specialist, fapt ce poate afecta calitatea serviciilor prestate.

„...de exemplu, dacă se adresează cineva pentru suport în deschiderea unei afaceri, trebuie să cunoști multă legislație economică. Dacă vorbim despre formarea profesională la locul de muncă, iarăși, va fi imposibil ca o singură persoană să cunoască toate domeniile. Lucrul cu categoriile vulnerabile necesită un alt specialist...” (Expert 4)

Totodată, se menționează și faptul că unii actorii-cheie vizați se declară sceptici că acești tineri, vorbind de cei mai vulnerabili tineri NEET, pot fi ajutați pentru a depăși această situație.

„...nu știu dacă primăria ar putea face ceva, doar toți împreună, dar sunt sceptică că acești tineri pot fi ajutați, dacă ei singuri nu doresc acest lucru. Noi le întindem o mână de ajutor, dar așteptăm și ei să întreprindă ceva, dar, din păcate, ei nu doresc să facă absolut nimic. Sunt niște paraziți sociali...” (Expert 5)

3.4. Incluziunea tinerilor NEET în viziunea experților

Actorii-cheie vizați în acest studiu au formulat un șir de recomandări pentru incluziunea tinerilor, în special a tinerilor NEET. Cele mai relevante recomandări sunt enumerate mai jos.

- **Cooperare inter-instituționalizată.** Absoluta majoritate a persoanelor-cheie au menționat că este necesară o conlucrare strânsă între ministere, agenții, autoritățile publice locale, societatea civilă, agenți economici și alți actori în vederea soluționării problemelor tinerilor. Organizarea seminariilor, meselor rotunde la care să participe toate aceste instituții cu scopul de a genera strategii, soluții eficiente, de a se completa în furnizarea de servicii destinate tinerilor NEET.
- **Crearea locurilor de muncă** (deschiderea unor întreprinderi, inclusiv sociale etc.) în cele mai defavorizate comunități, regiuni. Potrivit actorilor-cheie, dacă tinerilor nu li se vor crea oportunități de angajare la nivel local, inclusiv în regiune, situația va continua să stagneze și se va înrăutăți (continuarea procesului de emigrare, depopularea localităților etc.).
- **Cooperare între factorii de decizie naționali, angajatori, patroni, sindicate pentru a stabili salarii rezonabile**, dat fiind faptul că este complicat să convingi o persoană să accepte un loc de muncă când salariul oferit nu acoperă minimumul de existență și poate fi chiar mai mic decât ajutorul social.
- **Elaborarea unor măsuri noi pentru stimularea agenților economici** care angajează tineri, în special categorii vulnerabile, perfecționarea cadrului legal în acest scop.
- **Realizarea studiilor pe termen lung referitor la piața muncii** care ar sta la baza schimbărilor de politici pentru ocuparea forței de muncă pentru a cunoaște specialitățile ce vor fi solicitate peste doi, trei ani.

- **Dezvoltarea afacerilor de perspectivă**, cum ar fi agricultura ecologică, alte domenii de perspectivă. Să fie promovați și susținuți producătorii locali și de stopat/minimalizat importul masiv de mărfuri pe piața locală.
- **Dezvoltarea antreprenoriatului social.** În țara noastră a fost aprobată în prima lectură Legea privind antreprenoriatul social. Marea majoritate a experților consideră că aceasta este o practică bună, după cum arată și experiența multor țări europene.
- **Dezvoltarea oportunităților de mobilitate** – dezvoltarea infrastructurii de transport în comunitățile unde lipsesc astfel de oportunități. Asigurarea cu transport public în orele matinale și seara ar facilita mai multe angajări în câmpul muncii. S-a remarcat implicarea primăriilor în acest scop și o eventuală compensare a cheltuielilor de transport de către angajator.
- **Suplinirea resurselor umane ca număr și pregătire profesională**, pentru a îmbunătăți serviciile în cadrul agențiilor publice de ocupare, asistență socială etc. S-a făcut referire în special la introducerea unității de psiholog/psihopedagog.
- **Dezvoltarea serviciilor pentru unele persoane care nu sunt acceptate de angajator**, persoane descurajate (reprezentanți ai minorităților etnice, persoane eliberate din detenție etc.).
- **Soluționarea problemelor legate de accesul persoanelor care dețin terenuri agricole** la serviciile agențiilor publice de ocupare.
- **Acordarea creditelor pentru tineri cu condiții avantajoase.** Simplificarea procedurilor de accesare a fondurilor în cadrul diverselor proiecte.
- **Implementarea măsurilor de prevenire a abandonului școlar, părăsirii timpurii a sistemului de învățământ.** Referindu-se la măsurile de sprijin ce ar putea veni în întâmpinarea tinerilor care abandonează școala, majoritatea actorilor sociali susțin cu determinare necesitatea introducerii unei legislații specifice, ce ar crea premise pentru o asistență de ordin financiar și tehnic în cazul familiilor defavorizate, la care riscul abandonului școlar al copiilor este sporit.
- **Îmbunătățirea calității educației.** Din punctul de vedere al calității actului educațional, actorii sociali consideră că atât programa școlară, cât și materiile de studiu ar trebui adaptate la realitatea cerută de piața muncii, fiind necesară implicarea agenților economici în procesul instructiv-educativ.
- **Dezvoltarea unor programe de dobândire a nivelului minim de studii** (documente de absolvire a studiilor gimnaziale). Actorii sociali consideră că trebuie de elaborat programe de educație care ar ajuta tinerii să-și continue și desăvârșească studiile.
- **Dezvoltarea unor programe de validare a competențelor profesionale dobândite în afara sistemului de educație formal.** S-a făcut referință în special la persoanele revenite de peste hotare.

- **Dezvoltarea serviciilor de ghidare în carieră în școli** – activități de informare detaliată despre meserii/profesii, a oportunităților pe piața muncii, a conștientizării nevoii de educație continuă pe parcursul vieții.
- **Realizarea unor măsuri de identificare, monitorizare și implicare (outreach) a tinerilor NEET** la nivelul comunităților concrete. Cei mai informați în acest sens sunt reprezentanții autorităților publice de nivel local. S-a menționat că cele mai eficiente acțiuni în acest scop ar fi contactarea directă a familiilor unde sunt astfel de tineri. Unii actori-cheie sunt de părerea că trebuie de aplicat careva măsuri coercitive în cazul când persoanele refuză să se integreze pe piața muncii.
- **Dezvoltarea unor centre comunitare** care ar conecta tinerii, în special din familii social-vulnerabile la viața publică, dezvoltarea unor servicii pentru aceste persoane în funcție de necesitățile lor (asistență psihologică, juridică, ghidare în carieră, dezvoltarea competențelor etc.). Implicarea actorilor-cheie locali, inclusiv a reprezentanților bisericii.
- **Dezvoltarea serviciilor de asistență psihologică specializată** pentru anumite categorii de tineri (vulnerabili), activități ce țin de diagnoza psihologică (evaluare psihologică de dezvoltare a abilităților de viață, a abilităților profesionale, etc.).
- **Dezvoltarea măsurilor de prevenire a devianței în rândul tinerilor** încă din școală. Acordarea asistenței psihologice, de altă natură copiilor și familiilor cu un risc sporit de dezvoltare a comportamentelor asociale. Implicarea actorilor-cheie în acest scop: poliție, ofițeri de probațiune, primărie, asistență socială, biserică.
- **Desfășurarea campaniilor pentru schimbare a atitudinilor/percepțiilor asupra unor categorii de tineri vulnerabili.** Rezultatele studiului denotă o atitudine nefavorabilă asupra unor categorii de tinerii din grupul NEET care constituie un impediment în soluționarea cu succes a problemelor acestor tineri. Trebuie promovată toleranța și ajutorarea reciprocă prin diverse surse media, activități în teren etc. Unii actori-cheie, în special specialiștii în probleme de tineret, au indicat că ar fi oportun implicarea în aceste campanii a persoanelor din domeniul culturii, persoane publice care se bucură de încrederea populației.
- **Desfășurarea campaniilor de promovare a culturii muncii.** În opinia experților, în societatea noastră s-a înrădăcinat ideea câștigului ușor de bani fără prea mult efort. Iar faptul că o parte importantă de tineri obțin bani de la părinții aflați peste hotare fără a munci adâncește și mai mult această idee.
- **Dezvoltarea infrastructurii locale pentru tineret.** Marea majoritate a experților au relatat că în sate, dar și în multe orașe, lipsesc centre de recreare, săli de sport, centre comunitare unde tinerii ar putea să-și petreacă timpul liber. Să fie create cercuri de dansuri, de teatru, de croșetare, de lucruri manuale etc.

4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării cu privire la caracteristicile structurale ale tinerilor NEET și factorii determinanți ai acestui fenomen demonstrează existența unor probleme sistemice ce favorizează menținerea unei ponderi înalte a acestei categorii în totalul populației tinere.

Provocarea majoră pentru tinerii de 15–29 ani de a-și găsi un loc pe piața muncii interne este absența oportunităților. Astfel:

- prezența tinerilor NEET în grupul de vârstă 15–19 ani este rezultatul abandonului școlar/părăsirii timpurii a sistemului educațional și lipsei pregătirii profesionale;
- rata NEET ridicată pentru tinerii 20–24 ani reflectă oportunitățile limitate de angajare pentru tinerii cu o calificare inferioară, inclusiv pentru cei care au abandonat învățământul superior și se confruntă cu obstacole în calea tranziției spre ocupare pe piața muncii;
- rata NEET deosebit de mare pentru tinerii de 25–29 ani este determinată de lipsa posibilităților de integrare în muncă ce afectează inclusiv și tinerii absolvenți care încearcă să intre pe piața muncii.

Totodată, implicarea largă a populației în migrația de muncă, inclusiv a tinerilor, duce la formarea unui segment de populație care practică fie migrația circulară sau sezonieră, fie migrația ocazională și, astfel, sunt excluși de pe piața muncii interne, ceea ce duce la supraestimarea segmentului tinerilor NEET în ansamblul populației tinere.

Dezvoltarea slabă a pieței forței de muncă în ultimele decenii a dus la o stare de inutilitate a potențialului de muncă a populației, diminuarea valorii muncii în structura valorilor personale, în special a tinerilor. Angajarea și integrarea profesională este un mijloc de autoafirmare și recunoaștere socială, iar în condițiile de criză aceste aspecte își pierd din valoare, munca ca un mod de viață al individului se transformă în mijloc de supraviețuire.

În prezent pot fi evidențiate câteva probleme sistemice în domeniul pieței muncii din Republica Moldova care împiedică integrarea tinerilor în câmpul muncii:

- activitate ineficientă în unele sectoare, în special în sectorul agricol, tendința de a reveni la tehnologii primitive, predominarea muncii manuale, ceea ce orientează populația la venituri mici și activități social neprotejate, determină sărăcia populației și capacități limitate de a depăși situații de criză (statutul NEET) cu forțele proprii;
- ineficiența structurală a pieței muncii – lipsa locurilor de muncă de calitate, menținerea ponderii înalte a ocupațiilor elementare cu salarizare joasă, ceea ce face piața muncii interne neatractivă pentru tineri și favorizează migrația de muncă peste hotare;
- ponderea înaltă a sectorului informal în structura pieței muncii, care pe de o parte, este determinată de dorința angajatorilor de a reduce costurile și de a ascunde veniturile pentru impozitare, iar pe de altă parte, de încercările populației de a câștiga mai mult și de a menține sau de a îmbunătăți nivelul de trai al familiilor.

Acest fenomen duce la scăderea culturii muncii, inclusiv în rândurile tinerilor, ce se manifestă prin inacceptarea ulterioară a condițiilor de muncă reglementate în sectorul formal;

- activitate antreprenorială slabă, subdezvoltarea multor tipuri de afaceri care ar compensa lipsa unităților economice mari;
- mobilitate teritorială și profesională scăzută atât la nivel național, cât și la nivelul unor regiuni, fiind determinată de lipsa locuinței, prețuri înalte pentru chirie, dificultăți de accesare a pieței mobiliare;
- erodarea calității forței de muncă în urma migrației de muncă peste hotare.

Absența unei interacțiuni bine funcționale cu piața forței de muncă rămâne un punct slab al sistemului național de educație, discrepanțele dintre structura specialităților/nivelelor de educație și profilul profesiilor/specialităților solicitate pe piața forței de muncă având dimensiuni semnificative. În prezent, piața serviciilor educaționale se dezvoltă în paralel cu piața muncii, punctele de conexiune și de adaptare la cerințele economiei naționale fiind relativ slabe. O parte însemnată a tinerilor este orientată spre obținerea studiilor superioare, iar oferta educațională largă în acest domeniu permite realizarea acestor aspirații în pofida performanțelor scăzute ale candidaților. Studii medii speciale și vocaționale au devenit mai puțin atractive pentru tineri, statutul unui muncitor de înaltă calificare de asemenea este unul scăzut în percepțiile tinerilor. Toate acestea duc la o discordanță semnificativă între cerere și ofertă pe piața muncii, provoacă dificultăți în procesul de tranziție a tinerilor de la școală la muncă, plasarea acestora în categoria NEET.

Obstacolele care îngreunează soluționarea problemelor tinerilor în relația lor cu piața muncii sunt în special lipsa investițiilor în sectoarele importante ale economiei naționale (accentuată cu atât mai mult în contextul crizei economice), inerția și disfuncționalitatea sistemului de învățământ (dificultăți în corelarea curriculumului educațional cu cerințele pieței muncii, corupția etc.), dar și nivelul redus de activism și participare a tinerilor. Autoritățile statului atât de nivel național cât și local sunt calificate drept responsabile de această situație, dar, totodată, sunt considerate și responsabile în găsirea și implementarea soluțiilor în ceea ce privește modificările legislative (reforma sistemului de învățământ, corelarea curriculumului educațional cu cerințele pieței muncii, oferirea stagiului calitativ de practică etc.), acțiuni de dezvoltare economică (atragerea investițiilor străine, crearea locurilor de muncă etc.), acordarea de facilități întreprinzătorilor în vederea creării de noi locuri de muncă pentru tineri, organizarea campaniilor de informare privind ofertele educaționale și pe piața muncii, crearea de centre de consiliere, centre comunitare, organizarea de cursuri de (re)calificare.

Contextul general de viață al tinerilor NEET este influențat de o multitudine de probleme, care au un impact considerabil asupra traiectoriilor de viață ale acestora. Întârzierea intrării pe piața muncii face ca tinerii să-și amâne planurile de viitor, prelungind tranziția către vârsta adultă și dobândirea unui statut personal de autonomie socială.

Studiul a scos în evidență faptul că o pondere importantă din tinerii NEET sunt cu un nivel scăzut de școlarizare, astfel contribuind la limitarea accesului acestor tineri pe

piața muncii. Totodată, tinerii cu un nivel scăzut de educație și care nu dețin careva calificări profesionale prezintă riscul cel mai mare de a fi întotdeauna șomeri sau de a fi slab remunerați mai târziu, la care se adaugă riscul de a prelua comportamente deviante sau adictive, de a se confrunta cu probleme de sănătate.

Insuficiența capitalului economic are efecte negative asupra traseului educațional al tinerilor din Republica Moldova și, pe termen lung, asupra celui socioprofesional. Tinerii care provin din familiile cu o situație materială nesatisfăcătoare sunt mai expuși riscului de a părăsi timpuriu sistemul educațional. Lipsurile materiale în familie presează tinerii către angajarea timpurie în munci necalificate, deseori în sectorul informal, lucrează cu ziua, ceea ce prezintă un factor de vulnerabilitate a persoanei pe parcursul vieții și contribuie la reproducerea sărăciei.

Lipsa locurilor de muncă și mai ales a unei infrastructuri care să genereze oportunități de ocupare cu o remunerare decentă apar ca principalele probleme cu referință la piața muncii, cu consecințe importante asupra incluziunii sociale a tinerilor. Această problemă este percepută mai acut în orașele mici și în localitățile rurale, unde lipsa locurilor de muncă influențează considerabil viața acestor comunități, iar lanțul causal al neajunsurilor generate influențează în mare măsură calitatea vieții populației și favorizează o emigrare considerabilă a populației economic active peste hotarele țării.

Se remarcă faptul că emigrarea populației peste hotare, în special a populației tinere, este considerată drept una din cele mai grave probleme cu care se confruntă țara noastră pe parcursul ultimelor decenii. Atât tinerii, cât și reprezentanții instituțiilor de nivel național și local conștientizează consecințele sociale și economice ale acestui fenomen, cum ar fi pierderea de capital uman, irosirea investițiilor statului în educarea tinerilor, depopularea și îmbătrânirea localităților. Totodată, se atenționează că din comunități pleacă un important segment de tineri activi, în cea mai mare parte cu nivel mediu și înalt de studii și rămân tinerii cu nivel redus de școlarizare, cu probleme de comportament, stil de viață nesănătos.

Tendința de scădere a nivelului de trai și accentuarea disparităților urban/rural, inegalitățile sociale și economice, se mențin în percepțiile tinerilor, iar aprecierea veniturilor în raport cu necesitățile, poziționează tinerii și familiile lor în situații de sărăcie acută sau în risc de sărăcie. Se atestă faptul că poziția socială a tinerilor apare ca fiind una de dependență economică față de părinți/alți membri ai familiei sau de diverse forme de asistență din partea statului (ajutor social, ajutor de șomaj etc.). Calitatea vieții tinerilor investigați este scăzută, iar lipsurile financiare și îngrijorările privind viitorul copiilor apar ca probleme majore ce le afectează viața familială.

Mediul rural se confruntă suplimentar și cu probleme legate de lipsa infrastructurii de transport și edilitare adecvate, fapt ce îngreunează condițiile de viață a populației locale și afectează mobilitatea persoanelor aflate în căutarea locurilor de muncă de a accesa ofertele din mediul urban.

Studiul a scos în evidență faptul că situarea tinerilor în afara sistemelor de educație, ocupare sau formare are un impact semnificativ la nivel individual, asupra sănătății lor mintale, printre cele mai frecvente fiind stări de depresie, stări de stres, pierderea încrederii

în sine, lipsa de comunicare, frustrarea, apatia și blamarea pentru nereușite. Lipsa locului de muncă și sentimentul de nesiguranță în ceea ce privește perspectivele de angajare cresc riscul de îmbolnăvire.

Insertia socio-profesională a tinerilor NEET va contribui la ameliorarea stării sănătății acestei categorii de populație, dat fiind faptul că tinerii vor putea beneficia de volumul integral de asistență medicală prevăzut în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală. Obținerea unor venituri stabile ar reduce inegalitățile în materie de sănătate, cât și ar spori accesul la servicii de sănătate de calitate. Totodată, gradul înalt de control asupra vieții profesionale a unei persoane, oportunitățile de dezvoltare a unor competențe și abilități noi, un salariu decent și perspective de autorealizare contribuie la o stare de sănătate bună.

Ca urmare a statutului NEET pentru o perioadă mai îndelungată pot apare mari variații ale condițiilor sociale defavorabile: izolarea, încadrarea în muncă în condiții nesigure și cu salarii mici, infraționalitatea și problemele de sănătate fizică și psihică, neînțelegerea unei familii sau divorțul etc. Aceste consecințe comportă un anumit cost și, prin urmare, statutul de NEET nu constituie doar o problemă pentru persoana în cauză, ci și pentru societate și economie în ansamblu.

Relațiile cu familia, rudele și cercul apropiat de prieteni sunt definatorii pentru modul în care tinerii se orientează în contextele lor de viață. Membrii familiei reprezintă suportul principal atât în luarea unei decizii majore în viață, cât și atunci când tinerii au dificultăți financiare, se confruntă cu diverse probleme. Instituțiile cu atribuții în furnizarea de servicii pentru diverse categorii sociale vulnerabile sunt calificate mai degrabă ca surse de ajutoare sociale și nu ca surse de sprijin de specialitate în situații dificile.

Serviciile pentru tineri (informare, consiliere, mediere pe piața muncii etc.) sunt precare, puțin dezvoltate și slab diversificate în raport cu nevoile existente, limitându-se în special la serviciile oferite de agențiile de ocupare a forței de muncă, amplasate preponderent în mediul urban. În mediul rural aceste servicii practic nu există, cu excepția serviciilor de asistență socială, care iau forma distribuției diverselor forme de ajutor social. Deficitul în acoperirea nevoii de servicii specifice pentru diverse categorii vulnerabile este mai accentuat în mediul rural.

Activitatea agențiilor de ocupare este puțin cunoscută în mediul tinerilor, iar serviciile acestora sunt accesate de un număr nesemnificativ de tineri. O mare parte din tineri apreciază serviciile oferite de către aceste agenții ca ineficiente în integrarea profesională și nepersonalizate în funcție de nevoile tinerilor. Totodată, prestarea serviciilor pentru tineri, cu targetarea specifică a tinerilor vulnerabili, ar putea facilita tranziția tinerilor de la educație la piața muncii.

Necesitatea abordării diferențiate și intersectoriale

Diversitatea subcategoriilor tinerilor NEET determină necesitatea abordării diferențiate în elaborarea și implementarea politicilor de diminuare a acestui fenomen, măsurile fiind orientate spre fiecare grup potrivit caracteristicilor și necesităților acestora.

Conform rezultatelor cercetării, cei mai dezavantajați tineri la nivel individual și cei mai problematici din punctul de vedere social și al intervențiilor necesare sunt grupurile tinerilor NEET „necalificați” care sunt cu un nivel de școlarizare inferior, nu dețin calificări/competențe profesionale, cea mai mare parte din ei nu sunt dispuși să lucreze și care sunt expuși riscului de inadaptare și excluziune socială.

Rezultatele cercetărilor demonstrează că în structura tinerilor NEET care nu caută activ de lucru sunt:

- tinerii marginalizați;
- tinerii descurajați să-și găsească un loc de muncă adecvat;
- femeile ocupate cu obligațiunile casnice – îngrijirea copiilor sau a rudelor în vârstă;
- tinerii care locuiesc împreună cu părinții sau au părinți peste hotare, au un nivel de studii destul de ridicat, dar nu acceptă ofertele de pe piața forței de muncă cu salariile mici, sunt în așteptarea „condițiilor mai bune de muncă”.

Intervenții specifice în funcție de categoria tinerilor NEET

Tipul 1. Tineri NEET „necalificați”	
Dimensiunea și caracteristicile grupului	<ul style="list-style-type: none"> - Măsurile de identificare, înregistrare și monitorizare a tinerilor NEET din această categorie prin contactare directă a familiilor, apelare la APL, agențiile de ocupare etc.; - Realizarea profilului individual pentru fiecare tânăr; - Crearea unei baze de date integrate, actualizare permanentă;
Educație	<p>Măsurile preventive:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Crearea unui sistem de monitorizare și avertizare timpurie cu privire la elevii cu risc de abandon; - Stabilirea cauzelor abandonului și conlucrarea între reprezentanții instituțiilor de învățământ, APL, familie, alți actori vizati pentru a evita abandonul și renunțarea timpurie la studii; - Asistență de ordin financiar și tehnic în cazul familiilor defavorizate pentru continuarea studiilor / formarea unor fonduri pentru educație la nivel local; - Metode de predare inovative, incluzive pentru elevii cu probleme de învățare; - Formare, educare, consiliere din clasele gimnaziale a tinerilor și a părinților acestora privind necesitatea finalizării/continuării studiilor; - Consiliere, orientare profesională din clasele gimnaziale, informare despre profesiile/meseriile cu potențial de angajare; <p>Măsurile de reintegrare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea unor centre comunitare care ar conecta toate categoriile de tineri; - Consiliere psihologică, informarea tinerilor, inclusiv a părinților acestora despre importanța reintegrării în sistemul educațional / importanța integrării pe piața muncii; - Servicii personalizate de reintegrare în sistemul educațional, cursuri de formare profesională; - Identificarea, dezvoltarea și validarea competențelor și abilităților dobândite în mediul informal și nonformal; - Dobândirea abilităților practice (meșteșugărit, hand-made etc.); - Acces la informație;
Piața muncii	<ul style="list-style-type: none"> - Orientarea tinerilor și a familiilor acestora pe piața muncii; - Asistență specializată în găsirea unui loc de muncă / plasarea în câmpul muncii; - Stabilirea și sprijinirea agenților economici care deschid noi locuri de muncă, angajează tineri; - Sprijinirea dezvoltării întreprinderilor sociale, ateliere protejate; - Implicarea tinerilor în lucrări de amenajare a localității, voluntariat etc. - Campanii de sensibilizare a opiniei publice privind problemele tinerilor, schimbarea atitudinii față de cele mai vulnerabile categorii;

Tipul 1. Tineri NEET „necalificați”	
Sănătate	<ul style="list-style-type: none"> - Activități de informare și formare privind comportamentul în sănătate, dezvoltare personală; - Asigurarea accesului tinerilor la centrele de sănătate, inclusiv în domeniul planificării familiei;
Actori vizați	Formarea echipelor de lucru din reprezentanți ai APL și AOFM, școală, asistenți sociali, psihologi, psihopedagogi, ONG-uri specializate, alți actori vizați;
Actori vizați	Formarea echipelor de lucru din reprezentanți ai APL și AOFM, școală, asistenți sociali, psihologi, psihopedagogi, ONG-uri specializate, alți actori vizați;
Obstacole	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa locurilor de muncă / remunerare slabă, în special în mediul rural; - Dificultatea de identificare și accesare a tinerilor; - Nu dețin certificat de absolvire a 9 clase gimnaziale, ceea ce prezintă un impediment în accesarea următorului nivel de educație; - Lipsa interesului unor categorii de tineri, în special vulnerabili, de a continua studiile / a se angaja în câmpul muncii; - Comportamente deviante și adictive (consum abuziv de alcool); - Instabilitatea tinerilor, renunțare fără motiv la studii / loc de muncă; - Sărăcie (nu dispun de resurse financiare pentru a-și continua studiile/ cursuri de formare profesională); - Lipsa resurselor financiare disponibile la nivelul bugetelor locale; - Infrastructură deficitară, trafic insuficient al operatorilor de transport în unele localități; - Instituțiile vizate (în special APL, asistenții sociali) sunt supraîncărcate cu probleme stringente la nivel de localitate, problema tinerilor nefiind una din prioritățile lor.

Tipul 2. Tineri NEET „slab/mediu calificați”	
Dimensiunea și caracteristicile grupului	<ul style="list-style-type: none"> - Măsurile de identificare, înregistrare și monitorizare a tinerilor din această categorie prin contactare directă, apelare la APL, agențiile de ocupare etc.; - Realizarea profilului individual pentru fiecare tânăr; - Crearea unei baze de date integrate, actualizare permanentă;
Educație	<p>Măsurile preventive</p> <ul style="list-style-type: none"> - Consiliere și orientare profesională din clasele gimnaziale, informare despre profesiile/meseriile cu potențial de angajare; - Elaborarea și implementarea mecanismelor de anticipare a meseriilor/profesiilor/competențelor solicitate de piața muncii; - Instituționalizarea unor mecanisme eficiente de monitorizare a inserției absolvenților instituțiilor de învățământ vocațional / medii de specialitate pe piața muncii cu referire la domeniile de activitate economică în care s-au angajat și competențele care le sunt necesare la locul de muncă și care sunt utile la angajare etc., elaborarea propunerilor pentru adaptarea curriculumului la cerințele pieței muncii; - Revizuirea curriculumului din cadrul sistemului de învățământ vocațional / mediu de specialitate în corespundere cu cerințele pieței muncii, schimbărilor tehnologice, precum și cerințelor specifice unui curriculum bazat pe competențe; implicarea agenților economici relevanți în acest proces; - Desfășurarea stagiilor de practică de calitate, ca experiențe de învățare la locul de muncă, astfel facilitând inserția pe piața muncii; - Dezvoltarea de programe de formare profesională continuă pentru cadrele didactice, în special care predau discipline tehnice; - Dezvoltarea competențelor transferabile pentru tineri; - Dezvoltarea competențelor de antreprenariat; - Desfășurarea activităților de ridicare a imaginii școlilor profesional-tehnice / centre de excelență; <p>Măsurile de reintegrare</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informare privind oferta educațională de continuare a studiilor / formare profesională; - Înscrierea la cursuri de formare profesională / continuare a studiilor în funcție de abilitățile individuale și necesitățile pieței muncii locale; - Identificarea, dezvoltarea abilităților și validarea competențelor dobândite în mediul informal și nonformal; - Dezvoltarea competențelor transferabile; - Acces la informație;

Tipul 2. Tineri NEET „slab/mediu calificați”	
Piața muncii	<ul style="list-style-type: none"> - Orientarea tinerilor pe piața muncii; - Asistență specializată în găsirea unui loc de muncă / plasarea în câmpul muncii; - Implementarea unor mecanisme / măsuri de activizare a tinerilor pe piața muncii; - Acțiuni pentru promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor; - Stabilirea și sprijinirea agenților economici care deschid noi locuri de muncă, angajează tineri; - Sprijinirea dezvoltării de întreprinderi sociale, ateliere protejate; - Sprijinirea mobilității tinerilor în scop educational/occupational; - Site-uri web și alte instrumente virtuale care pot oferi informații și consiliere pentru educație și orientare în carieră, care reunește tineri, angajatori și instituțiile de învățământ. - Implicarea tinerilor în lucrări de amenajare a localității, voluntariat etc. - Campanii de sensibilizare a opiniei publice privind problemele tinerilor, schimbarea atitudinii față de cele mai vulnerabile categorii;
Sănătate	<ul style="list-style-type: none"> - Activități de informare și formare privind comportamentul în sănătate, dezvoltare personală; - Asigurarea accesului tinerilor la centrele de sănătate, inclusiv în domeniul planificării familiei;
Actori vizați	Formarea echipelor de lucru din reprezentanți ai Ministerelor de resort, APL și AOFG, școală, asistenți sociali, psihologi, agenți economici;
Obstacole	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa locurilor de muncă / remunerare slabă, în special în mediul rural; - Dificultatea de identificare și accesare a tinerilor; - Lipsa interesului unor categorii de tineri de a se angaja; - Instabilitatea tinerilor, renunțarea la locul de muncă în favoarea plecării peste hotare; - Sărăcie (nu dispun de resurse financiare pentru a-și continua studiile/ cursuri de formare profesională); - Infrastructură deficitară, trafic insuficient al operatorilor de transport în unele localități; - Lipsa resurselor financiare disponibile la nivelul bugetelor locale; - Instituțiile vizate (în special APL, asistenții sociali) sunt supraîncărcate cu probleme stringente la nivel de localitate, problema tinerilor nefiind una din prioritățile lor.

Tipul 3. Tineri NEET „înalt calificați”	
Dimensiunea și caracteristicile grupului	<ul style="list-style-type: none"> - Măsurile de identificare, înregistrare și monitorizare a tinerilor din această categorie prin contactare directă, apelare la APL, agențiile de ocupare etc.; - Realizarea profilului individual pentru fiecare tânăr; - Crearea unei baze de date integrate, actualizare permanentă;
Educație	<p>Măsurile preventive</p> <ul style="list-style-type: none"> - Consiliere și orientare profesională din clasele gimnaziale, informare despre profesiile/meseriile cu potențial de angajare; - Elaborarea și implementarea mecanismelor de anticipare a competențelor solicitate de piața muncii; - Dezvoltarea competențelor de antreprenariat; - Instituționalizarea unor mecanisme eficiente de monitorizare a inserției absolvenților instituțiilor de învățământ superior pe piața muncii; - Revizuirea curriculumului din cadrul sistemului de învățământ superior în corespundere cu cerințele pieței muncii; - Desfășurarea stagiilor de practică de calitate, ca experiențe de învățare la locul de muncă, astfel facilitând inserția pe piața muncii; - Dezvoltarea de programe de formare profesională continuă pentru cadrele didactice, în special care predau discipline tehnice; - Site-uri web și alte instrumente virtuale care pot oferi informații și consiliere pentru educație și orientare în carieră, care reunește tineri, angajatori și instituțiile de învățământ. - Desfășurarea stagiilor de practică de calitate; <p>Măsurile de integrare</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și dezvoltarea și recunoașterea competențelor și abilităților dobândite în mediul informal și nonformal; - Înscrierea la cursuri de formare profesională în funcție de abilitățile individuale și necesitățile pieței muncii locale; - Dezvoltarea competențe transferabile; - Acces la informație;
Piața muncii	<ul style="list-style-type: none"> - Orientarea tinerilor pe piața muncii; - Implementarea unor mecanisme / măsuri de activizare a tinerilor; - Asistență specializată în găsirea unui loc de muncă / plasarea în câmpul muncii; - Acțiuni pentru promovarea antreprenariatului în rândul tinerilor; - Stabilirea și sprijinirea agenților economici care angajează tineri, inclusiv îi vor instrui la locul de muncă; - Acțiuni pentru promovarea antreprenariatului în rândul tinerilor; - Implicarea tinerilor în lucrări de amenajare a localității, voluntariat

Tipul 3. Tineri NEET „înalt calificați”	
Sănătate	<ul style="list-style-type: none"> - Activități de informare și formare privind comportamentul în sănătate, dezvoltare personală; - Asigurarea accesului tinerilor la centrele de sănătate, inclusiv în domeniul planificării familiei;
Actori vizați	Formarea echipelor de lucru din reprezentanți ai Ministerelor de resort, APL și AOFM, școală, asistenți sociali, psihologi, agenți economici, ONG-uri specializate;
Obstacole	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa locurilor de muncă / remunerare slabă, în special în mediul rural; - Dificultatea de identificare și accesare a unor tineri; - Instabilitatea tinerilor, renunțarea la locul de muncă în favoarea plecării peste hotare; - Lipsa resurselor financiare disponibile pentru soluționarea problemelor tinerilor.

Tipul 4. Tineri NEET „voluntari/oportuniști”	
Dimensiunea și caracteristicile grupului	<ul style="list-style-type: none"> - Măsuri de identificare, înregistrare și monitorizare a tinerilor din această categorie; - Realizarea profilului individual pentru fiecare tânăr; - Crearea unei baze de date integrate, actualizare permanentă;
Educație	Măsuri preventive <ul style="list-style-type: none"> - Consiliere și orientare profesională din clasele gimnaziale, informare despre profesiile/meseriile cu potențial de angajare; - Elaborarea și implementarea mecanismelor de anticipare a competențelor solicitate de piața muncii locale;
	Măsuri de integrare <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și dezvoltarea și recunoașterea competențelor și abilităților dobândite în mediul informal și nonformal; - Dezvoltarea competențe transferabile; - Dezvoltarea competențelor de antreprenariat; - Site-uri web și alte instrumente virtuale care pot oferi informații și consiliere pentru educație și orientare în carieră, care reunește tineri, angajatori și instituțiile de învățământ. - Acces la informație;
Piața muncii	<ul style="list-style-type: none"> - Implementarea unor mecanisme / măsuri de activizare a tinerilor; - Sprijin în găsirea unui loc de muncă / plasarea în câmpul muncii; - Acțiuni pentru promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor; - Acțiuni de sprijin pentru dezvoltarea unei culturi a muncii;
Actori vizați	Formarea echipelor de lucru din reprezentanți ai APL și AOFM, școală, asistenți sociali, psihologi, agenți economici, ONG-uri specializate;
Obstacole	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa locurilor de muncă / remunerare slabă, în special în mediul rural; - Dificultatea de identificare și accesare a unor tineri; - Nedorința tinerilor de a se angaja; - Instabilitatea tinerilor, renunțarea la locul de muncă în favoarea plecării peste hotare;

ANEXA 1. DATE SOCIO-DEMOGRAFICE DESPRE TINERII NEET INTERVIEWAȚI

Nr. IP	Sex	Vârsta	Studii	Mediul de reședință	Localitatea
IP1	Bărbat	28	Secundar profesional	Urban	Chișinău
IP2	Bărbat	22	Mediu de specialitate (colegiu)	Urban	Chișinău
IP3	Femeie	29	Universitar (ciclu I)	Urban	Chișinău
IP4	Femeie	23	Liceale	Urban	Chișinău
IP5	Femeie	25	Universitar (ciclu I)	Urban	Chișinău
IP6	Bărbat	24	Gimnazial	Urban	Chișinău
IP7	Bărbat	29	Gimnazial	Urban	Chișinău
IP8	Femeie	23	Liceal	Urban	Chișinău
IP9	Femeie	20	Secundar profesional	Urban	Chișinău
IP10	Bărbat	27	Universitar (ciclu I)	Urban	Nisporeni
IP11	Bărbat	26	Universitar (ciclu I)	Urban	Nisporeni
IP12	Femeie	22	Mediu de specialitate (colegiu)	Urban	Nisporeni
IP13	Femeie	22	Universitar (ciclu I)	Urban	Nisporeni
IP14	Femeie	25	Secundar profesional	Urban	Nisporeni
IP15	Femeie	25	Gimnazial	Urban	Nisporeni
IP16	Bărbat	24	Gimnazial	Rural	Micleușeni
IP17	Bărbat	23	Secundar profesional	Rural	Micleușeni
IP18	Bărbat	26	Gimnazial	Rural	Micleușeni
IP19	Femeie	22	Universitar (ciclu I)	Rural	Micleușeni
IP20	Femeie	29	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Micleușeni
IP21	Bărbat	28	Secundar profesional	Rural	Horești
IP22	Femeie	19	Secundar profesional	Rural	Horești
IP23	Femeie	25	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Horești
IP24	Bărbat	24	Mediu de specialitate (colegiu)	Rural	Horești
IP25	Femeie	23	Mediu de specialitate (colegiu)	Urban	Soroca
IP26	Femeie	25	Gimnazial	Urban	Soroca
IP27	Femeie	20	Primar	Urban	Soroca
IP28	Femeie	20	Mediu de specialitate (colegiu)	Urban	Soroca
IP29	Bărbat	29	Primar	Urban	Soroca
IP30	Femeie	17	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Urban	Soroca

Nr. IP	Sex	Vârsta	Studii	Mediul de reședință	Localitatea
IP31	Bărbat	29	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Olișcani
IP32	Bărbat	25	Universitar (ciclu I)	Rural	Olișcani
IP33	Femeie	24	Gimnazial	Rural	Olișcani
IP34	Femeie	27	Gimnazial	Rural	Olișcani
IP35	Bărbat	26	Secundar profesional	Rural	Corbu
IP36	Femeie	27	Secundar profesional	Rural	Corbu
IP37	Bărbat	20	Secundar profesional	Rural	Corbu
IP38	Bărbat	27	Gimnazial	Rural	Corbu
IP39	Femeie	28	Universitar (ciclu I)	Rural	Fîntînița
IP40	Femeie	25	Gimnazial	Rural	Fîntînița
IP41	Femeie	29	Gimnazial	Rural	Fîntînița
IP42	Femeie	21	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Fîntînița
IP43	Femeie	26	Universitar (ciclu I)	Urban	Comrat
IP44	Femeie	20	Liceal	Urban	Comrat
IP45	Bărbat	28	Universitar (ciclu I și II)	Urban	Comrat
IP46	Femeie	27	Universitar (ciclu I)	Urban	Comrat
IP47	Femeie	24	Mediu de specialitate (colegiu)	Urban	Comrat
IP48	Bărbat	20	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Cișmichioi
IP49	Femeie	28	Secundar profesional	Rural	Leova
IP50	Femeie	28	Universitar (ciclu I și II)	Urban	Leova
IP51	Femeie	22	Primare	Rural	Cania
IP52	Bărbat	25	Gimnazial	Rural	Cania
IP53	Femeie	25	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Cania
IP54	Bărbat	28	Gimnazial	Rural	Cania
IP55	Bărbat	25	Secundar profesional	Rural	Ciobruciu
IP56	Femeie	20	Gimnazial	Urban	Ciobruciu
IP57	Bărbat	28	Mediu de specialitate (colegiu)	Rural	Ciobruciu
IP58	Bărbat	22	Secundar profesional	Rural	Ciobruciu
IP59	Femeie	28	Gimnazial incomplet, nu deține certificat	Rural	Ciobruciu
IP60	Femeie	25	Gimnazial	Urban	Leova

ANEXA 2. LISTA ACTORILOR-CHEIE INTERVIEWAȚI

Instituția	Funcția persoanei intervievate		Numărul de interviuri
ANOFM	Șef adjunct	Expert 1	4
AOFM, UTA Găgăuzia	Consultant principal	Expert 2	
AOFM, or. Leova	Șef de agenție	Expert 3	
AOFM, or. Soroca	Șef de agenție	Expert 4	
APL, s. Horești (r-nul Ialoveni)	Secretar consiliu local	Expert 5	4
APL, s. Micleușeni (r-nul Strășeni)	Primar	Expert 6	
APL, s. Olișcani (r-nul Șoldănești)	Consilier raional și local	Expert 7	
APL, s. Mârzaci (r-nul Orhei)	Primar	Expert 8	
Serviciu de asistență socială, s. Cania (r-nul Cantemir)	Asistent social	Expert 9	4
Serviciu de asistență socială, or. Nisporeni	Asistent social	Expert 10	
Serviciu de asistență socială, or. Soroca	Asistent social	Expert 11	
Serviciu de asistență socială, s. Fântânița	Asistent social	Expert 12	
Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale	Consultant superior, Direcția Politici Ocupaționale	Expert 13	1
Ministerul Tineretului și Sportului	Șef Direcția Tineret	Expert 14	1
Consiliul Național al Tineretului din Moldova	Secretar General	Expert 15	1
Centrul de informare și documentare pentru tineret, or. Leova	Manager al centrului	Expert 16	1
Ministerul Educației, Științei și Cercetării	Specialist principal	Expert 17	1
Inspectorat de poliție, s. Ciobruciu (r-nul Ștefan-Vodă)	Polițist de scetor	Expert 18	1
Inspectorat de poliție, s. Horești (r-nul Ialoveni)	Polițist de scetor	Expert 19	1
Centrul de Dezvoltare a Carierei, SYSLAB Comrat	Manager de proiect	Expert 20	1
Total			20

